

PAULO COELHO

AZ ÖTÖDIK HEGY

magyar könyvklub®

A. M.-nek, a fény harcosának,
és Mauro Sallesnek

A SZERZŐ JEGYZETE

Egyetlen mondat foglalja össze *Az alkimista* című könyvem alaptételét, az, amelyet Melkisédek király mond Jakabnak, a pásztornak: „*ha el akarsz érni valamit, az egész Világgyetem összefog, hogy sikerüljön neked.*”

Mélységesen meg vagyok győződve róla. De sorsunk átélése közben sok olyan szakaszban is áthaladunk, amelynek az értelme meghaladja felfogó képességünkét, és amelynek mindig az a célja, hogy visszavezéreljen bennünket Önmagunk Legendájának útjára – vagy pedig, hogy általa tegyünk szert a magunk sorsának beteljesítéséhez szükséges tanulságokra. Azt hiszem, jobban meg tudom értetni magam, ha elmesélek egy esetet az életemből.

1979. augusztus 12-én abban a biztos tüdatban tértem nyugovóra, hogy harminc évesen, egy lemezgyártó céggel üzletkötőjeként, már sikerült pályám csúcsára érnem. A CBS do Brasil művészeti vezetőjeként dolgoztam, és a céggel tulajdonosai éppen a napokban hívtak meg tárgyalni az Egyesült Államokba, biztos voltam benne, hogy minden lehetőséget meg fogok kapni tőlük, amellyel megvalósíthatom elképzéléseimet a magam szakterületén. Természetesen félre kellett tennem nagy álmomat, hogy író leszek, de mit számított ez? A valóság egészen másnak bizonyult, nem olyannak, amilyennek régebben képzeltettem; Braziliában nem lehetett irodalomból megélni.

Akkor este el is határoztam, hogy végleg lemondok erről az álmomról: alkalmazkodnom kell a körülmé-

nyekhez, ki kell használnom a lehetőségeket. Ha meg tiltakozna a szívem, azzal is becsaphatomb, hogy dalszövegeket gyártok, amikor csak kedvem tartja, és olykor lapokba is írok. Egyébként pedig meg voltam győződve róla, hogy más, de nem kevésbé izgalmas irányt vett az életem: ragyogó jövő vár rám a zene multinacionális berkeiben.

Amikor másnap fölébredtem, a cég elnöke telefonált: különösebb magyarázat nélkül elbocsátottak. Noha az utána következő két évben több ajtón is kopogtattam, soha többé nem tudtam elhelyezkedni ezen a területen.

Amikor befejeztem *Az ötödik hegycsúcs*-et, eszembe jutott ez az eset, és vele együtt az elkerülhetetlenség más megnyilvánulásai az életemben. Valahányszor igazán nyeregben éreztem magam, történt valami, ami kivetett onnan. Miért? – kérdeztem magamban. Arra lennék ítélni, hogy mindenkor közelébe érjek, de sose juthassak a célból? Olyan kegyetlen volná Isten, hogy pálmákat mutat a láthatáron, mégis szomjan pusztulok a sivatag közepén?

Sokáig tartott, mire megértettem, hogy nem éppen erről van szó. Némely dolgok azért kapnak helyet az életünkben, hogy visszavezessék bennünket. Önmagunk Legendájának igaz útjára. Mások meg azért bukkannak fel, hogy megfelelően alkalmazhassuk a tanultakat. Végül ismét mások azért érnek utol, hogy tanítanak bennünket.

A zarándoklat című könyvemben azt igyekeztém megmutatni, hogy nem kell fájdalommal és szénvedéssel járniuk ezeknek a tanításoknak; elég a figyelem és a figyelem. Noha ez a félismerés nagy áldásnak bizonyult az életemben, minden figyelmem és figyelmem sem volt elég hozzá, hogy megértsem életem néhány korábban átélt, nehéz pillanatát.

Példa rá az előbb felidézett eset; jó szakember voltam, igyekeztem a lehető legtöbbet és legjobbat adni magamból, és olyan ötleteim voltak, amelyeket a mai napig is jónak tartok. Az elkerülhetetlen azonban bekö-

vetkezett, mégpedig éppen akkor, amikor a legnagyobb biztonságban éreztem magamat, és leginkább bíztam a jövőben. Azt hiszem, nem vagyok egyedül ezzel a tapasztalatommal; a Föld színén már minden ember életébe beleszólt az elkerülhetetlen. Van, aki magához tér, mások megadják magukat – a tragédia szárnýai azonban már mindenkit meglegyintettek.

Hogy miért? Erre a kérdésre akartam önmagamnak is felelni, ezért Illésre bíztam magam, hogy ő vezessen Akbar nappalain és éjszakáin át.

Paulo Coelho

ELŐHANG

Monda pedig: Bizony mondom néktek:
egy próféta sem kedves az ő hazájában.
És igazán mondom nétek, hogy
Illés idejében sok özvegy asszony volt Izráelben,
mikor az ég három esztendeig és hat hónapig be volt zárva,
úgy, hogy az egész tartományban nagy éhség volt;
mégis azok közül senkihez nem küldetett Illés, hanem csak Szidonnak
Sareptájába, az özvegy asszonyhoz."

Lukács, IV. 24-26.

A Krisztus előtti 870. esztendő elején Fönícia, amelyet az izraeliek Libanonnak hívtak, csaknem három évszázados békés korszakra tekinthetett vissza. Lakói büszkék lehettek rá, hogy mi minden elértek; politikailag nem számítottak erősnék, ezért rákényszerültek, hogy irigylésre méltó szintre fejlesszék az alkudozás képességét, mert csakis így maradhattak meg az állandó háborúk dulta akkorai világban. Kr. e. 1000 körül a föníciaiak szövetséget kötöttek Salamonnal, Izrael királyával, s ez tette lehetővé, hogy korszerűsíték kereskedelmi flottájukat, és mind szélesebb körben kereskedjenek. Onnan-tól fogva Fönícia egyre csak gyarapodott.

Hajósai olyan távoli vidékekre is eljutottak, mint a mai Spanyolország vagy az Atlanti-óceán, sőt, olyan – egyelőre még nem bizonyított – elmélet is van, hogy feliratokat hagytak hátra maguk után Brazília némely északkeleti és déli tájain: Üveget, cédrust, fegyvert, va-

sat és elefántcsontot szállítottak. A nagyvárosok, Szidon, Tírusz és Búblosz lakói a szániokat, a csillagásszati számítások tudományát is ismerték, tudtak bort készíteni, és – már csaknem kétszáz éve – írásjegyeket használtak, amelyeket együttvéve *alphabetosz*-nak neveztek a görögök.

A Krisztus előtti 870. év elején haditanács ült össze a távoli Ninivében. Néhány asszír hadvezér úgy döntött, hogy csapatokat küld a Földközi-tenger partvidékén élő népek leigázására. Fönícia volt az első ország, amelyet el akartak özönleni.

A Krisztus előtti 870. év elején, az izraeli Gileád egy istállójában két férfi rejtőzködött, és arra készült, hogy órák műlva halálát leli.

ELSŐ RÉSZ

– Olyan Urat szolgáltam, aki elhagyott és ellenségeim kezére adott – mondta Illés.

– Isten az, aki – válaszolt a lévita. – Nem mondta Mózesnek, hogy jó-e vagy rossz; csak annyit mondott: *Vagyok*. Ő tehát minden, ami csak van a nap alatt, Ő a házat porig romboló mennykő, és Ő az emberkéz, amely ismét fölépíti.

Csakis beszélgetéssel üzhették el a félelmüket; hiszen a katonák bármelyik pillanatban feltéphették az istálló ajtaját, amely mögött a két férfi rejtőzött; ha megtalálják, válaszút elé állítják őket: vagy Baált, a föníciaiak istenét imádják, vagy végeznek velük. A katonák minden házat átkutattak, és áttérőt vagy kivégzett próféták maradtak nyomukban.

Talán a lévita megmenekül a haláltól, ha áttér. Illésnek azonban nem volt más választása: minden ömiatta történt, az ő fejéről semmiképpen sem mondana le Jézabel.

– Az Úr angyala parancsolta, hogy beszéljek Aháb királyal, és figyelmeztessem, mindaddig nem lesz eső, amíg Baált imádják Izraelben – mondta szinte bocsánatkérőn, amiért hallgatott az angyal szavára. – De Istenn lassan cselekszik; mire érezhető lesz a szárazság, Jézabel mindeneket elpusztítja, akik hűek maradtak az Úrhoz.

A lévita nem felelt. Azon töprengett, hogy áttérjen-e a Baál-imádók hitére, vagy meghaljon az Úr nevében.

– Ki az az Isten? – folytatta Illés. – Az, aki annak a ka-

tonának a kardját fogja, aki meggyilkolja a pátriárkáink hitéhez ragaszkodókat? Az, aki idegen hercegnőt ülte-tett országunk trónjára, hogy még mind a mi nemzedé-künk idejében történjék ez a sok szerencsétlenség? Hát elpusztítja Isten a hűségeseket, az ártatlanokat, azokat, akik Mózes törvényeit követik?

A lévita már eldöntötte, hogy inkább meghal. Elne-vette magát, mert immár nem találta ijesztőnek a halál gondolatát. Ránézett az ifjú prófétára, és igyekezett megnyugtatni:

– Magát Istant kérdezd, ha kétékelkedel döntéseiben – mondta. – Én már belenyugodtam a sorsomba.

– Az Úr nem kívánhatja, hogy könyörtelenül lemészároljanak bennünket – erősködött Illés.

– Isten mindenget megtehet. Ha csak azt tenné, amit mi Jónak nevezünk, nem hívhatnánk mindenhatónak; a Világegyetemnek csak egy részét uralná, és létezne valaki, aki Nála is hatalmasabb, aki figyeli, és megítéli a tetteit. Akkor azonban én azt a még hatalmasabban imádnám.

– Ha mindenget megtehet, miért nem kíméli meg a szenvédéstől azokat, akik szeretik? Miért nem minket ment meg, miért önnön ellenségeit ruházza föl hatalommal és dicsőséggel?

– Nem tudom. – felelte a lévita. – De van oka, és remélem, hogy hamarosan megismerem.

– Nincs hát válaszod erre a kérdésre.

– Nincs.

Elhallgattak. Hideg veríték verte ki Illést.

– Te még rettegsz, de én már beletörödtem a sor-somba – jegyezte meg a lévita. – Kimegyek, és véget vettek ennek a gyötrelmeknek. Valahányszor kiáltást hallok odakintről, kínálódva próbálom elképzelní, milyen lesz majd, ha rám kerül a sor. Amióta itt lapulunk, már százszor is meghaltam, pedig csak egyszer is meghalhattam volna. Ha már meggyilkolnak, legyen meg mielőbb.

Igaza volt. Illés is hallotta a kiáltásokat, és emberfö-lötti gyötrelmeket állt ki.

– Veled megyek. Belefáradtam, hogy néhány órányi életért harcoljak.

Fölállt, és kitárta az istálló ajtaját, hogy a beáramló napfény rávilágítson a két rejtozatkodőre.

A lévita karonfogta, és elindultak. Ha nem hangzott volna fel hol innen, hol onnan egy ordítás, egyszerű hétköznap lehetett volna, mint bármely más városban – sütött a nap, de nem perzselt, szellő fújt a távoli tenger felől, kellemes idő volt, poros utcákon jártak, agyag- és törekvályogból épített házaik között.

– Halálfelelem tartja fogva a lelkünket, pedig milyen szép nap van – mondta a lévita. – Sokszor úgy éreztem, éppen zord időben, hogy sikerült megbékélنم Isten-nel és a világgal, közben homokot hordott a szemembe a sivatagi szél, és az orromig se láttam. Az Ó tervei nem minden állnak összhangban a pillanatnyi érzéseinkkel, mégis biztos vagyok benne, hogy megvan az oka.

– Csodádom a hitedet.

A lévita az égre nézett, mint aki elgondolkozik. Aztán Illés felé fordult:

– Ne csodáld, és ne is hidd túlságosan: fogadást kötöttem magammal. Arra fogadtam, hogy van Isten.

– Próféta vagy – vetette ellene Illés. – Té is hangokat hallasz, tudod, hogy egy másik világ is van ezen a világon túl.

– Talán csak a képzeletem műve.

– Láttál isteni jeleket – erősködött tovább Illés, akit nyugtalánítani kezdtek társa megjegyzései.

– Lehet, hogy csak képzeldettem – felelt ismét a másik. – Valójában csak abban lehetek biztos, hogy fogadtam: azt mondtam maganiban, hogy minden a Magas-ságostól származik.

Kihalt volt az utca. A házakban arra vártak az emberek, hogy Aháb katonái befejezzék a munkájukat, vagyis mésszárolják le minden egy szálig az izraeli prófétákat, ahogy az idegen hercegnő követelte. Illés csak ment tovább a

lévitával, s közben úgy érezte, minden ablak és ajtó mögül őt figyelik, őt okolják a történekért.

– Nem kértem, hogy próféta lehessék. Talán csak képzelem is az egészet – töprengett Illés.

Am az után, ami az ácsműhelyben történt, maga is tudta, hogy nem így van.

Gyermekkora óta hallott hangokat, és társalgott az angyalokkal. Amikor szülei unszolására felkeresett egy izraeli papot, az több kérdést is feltett neki, majd azt mondta, hogy Illés *nabi*, próféta, a „szellem embere”, akit „rajongással tölt el Isten hangja”.

A pap órák hosszat beszélgetett vele, majd kijelentette Illés szüleinek, hogy minden komolyan kell majd venni, amit a jövőben fog mondani a fiú.

A paptól távozva, a szülei megparancsolták Illésnek, hogy senkinek se mesélje el, mit látott vagy hallott; a prófétaság azt jelenti, hogy kapcsolatba kerül az ember a kormányzattal, márpedig mindig veszélyes az ilyesmi.

Különben Illés sosem hallott többé semmi olyat, ami papokat vagy királyokat érdekelhetett volna. Csak őrangyalával beszélgetett, meghallgatta a tanácsait, amelyek csak a saját életére vonatkoztak; olykor látomásai is voltak, ám nem értette őket – távoli óceánokat, furcsa lényekkel benépesített hegyeket, szemekkel bíró, szárnyas kerekeket látott. Amikor eltűntek a látomások, ő – az engedelmes gyermek – minden megtett, hogy a lehető leggyorsabban elfelejtse őket.

Ezért aztán egyre ritkultak a hangok és látomások. A szülei meg voltak elégedve, és nem hozták szóba többé a dolgot. Amikor eljött az ideje, hogy Illés a maga lábára álljon, szülei pénzt kölcsönöztek neki, hogy kis ácsműhelyt nyithasson magának.

Gyakran tekintett tisztelettel más prófétákra, akik Gileád utcáit járták, rendszerint bőrszájjal összefogott állatbőr öltözékben, és azt hirdették, hogy az Úr őket jelölte ki választott népe vezetésére. Valóban, nem neki

való sors volt ez; hiszen ő sosem lenne képes tánc vagy önostonozás által önkívületbe esni, mert rendszerint ilyesmiket műveltek „Isten hangjának rajongói”, Illés azonban félt a fájdalomtól. Sosem járkálna Gileád utcáin, büszkén mutogatva az önkívületben szerzett sebek hegeit; túlságosan szemérmes ő ahhoz.

Illés egyszerű embernek tartotta magát, aki úgy öltözik, mint bárki más, és aki csak ugyanazokkal a félelmekkel és kísértésekkel gyötri a lelkét, mint a többi közönséges halandó. Az ácsműhelyben egyre jobban ment a munka, a hangok pedig teljesen elhallgattak; felnőtt, dolgozó ember nem is ér rá ilyesmire. Szülei még voltak elégedve a fiukkal, és így telt az élet, szép nyugodtan, békességen.

A pappal folytatott gyermekkorai beszélgetés immár csak távoli emlék volt. Illés képtelen volt elhinni, hogy a Mindenható Istennek szóba kell elegyednie az emberekkel, ha érvényt akar szerezni a parancsainak; ami gyermekkorában történt, csupán egy télen kisfiú képzeli gese volt. Gileádban, szülővárosában, olyan emberek is akadtak, akiket bolondnak tartottak a város lakói. A bolondok összevissza beszéltek, és nem voltak képesek megkülönböztetni az Úr hangját az őrület zagyvaságaitól. Az utcán töltötték egész életüket, a világ végét hirdették, és mások könyörületességeből éltek. Mégsem sorolta őket egyetlen pap sem „Isten hangjának rajongói” közé.

Illés arra a következtetésre jutott, hogy a papok sosem lehetnek biztosak benne, hogy igazat beszélnek-e. „Isten rajongói” olyan országban szaporodtak el, amelyről senki sem tudta, merre halad, ahol marakodtak a testvérek, és ahol szüntelenül változott az uralom. Nem volt ott különbség próféta és bolond közt.

Amikor a király és Jézabel tíruszi hercegnő házasságáról értesült, nem tulajdonított különösebb fontosságot neki. Más izraeli királyok is tettek már ilyet, és tartós lett tőle a környék békéje, közben pedig a Libanonnal

való kereskedelem is felvirágzott. Mit érdekelte Illést, hogy a szomszédos ország lakói nem létező istenekben hisznek, és furcsa vallásoknak hódolnak, például állatokat és hegyeket imádnak; hiszen tisztességes kereskedőknek bizonyultak, és az volt a lényeg.

Továbbra is szállították a cédrusfát, Illés pedig megvásárolta tőlük, és eladta nekik ácsműhelye termékeit. Bár kissé rátartiai voltak, és szerették a „föníciai” névvel illetni magukat – mert a bőrük is más színű volt –, soha egyetlen libanoni kereskedő sem próbált hasznott húzni az Izraelben uralkodó zúrzavarból. Tisztességes árat fizettek a portékáért, és megjegyzés nélkül hagyták, hogy az izraeliek szüntelenül belharcokban és politikai viszályokban vergődtek.

Amikor Jézabel Aháb mellé került a királyi székbe, azt kérte tőle, hogy ne az Urat imádják, hanem a libanoni isteneket tiszteljék.

Már korábban is előfordult ilyesmi. Illés, megütközéssel, tudomásul vette ugyan Aháb beleegyezését, de továbbra is Izrael Istenét imádta, és Mózes törvényeinek engedelmeskedett. – Majd elmúlik – gondolta. – Jézabel megigézte Ahábot, de ahoz nem lesz elég erős, hogy a népet is meggyőzze.

Jézabel azonban nem olyan volt, mint a többi aszszony; hitt benne, hogy Baál azért teremtette őt erre a világra, hogy embereket és népeket téritsen. Ravaszul és türelemmel kimódolta, hogyan jutalmazza azokat, akik elhagyják az Urat, és az új istenségeknek hódolnak. Aháb házat emelgett Baálnak Szamariában, és oltárt építetett benne. Megindultak a zarándoklatok, és mindenfelé egyre jobban terjedt a libanoni istenek tisztelete.

– Majd elmúlik. Talán egy nemzedékgig is eltart, de el fog múlni – gondolta Illés rendületlenül.

És ekkor olyasmi történt, amire nem számított. Egy délután éppen egy asztalt fejezett be a műhelyében,

amikor hirtelen elsötétült körülötte a világ, majd fehér pontocskák ezrei szíkráztak fel köröskörül. Illés feje úgy megfájdult, mint még soha; le akart ülni, de azt tapasztalta, hogy egyetlen izmát sem tudja mozdítani.

Nem a képzelete játszott vele.

– Meghaltam – gondolta abban a pillanatban. – És most megtudom, hová küld bennünket Isten a halálunk után: a mennybolt közepébe.

Az egyik fény hirtelen erősebben felragyogott, mintha mindenfelől egyszerre tündökölne, és lón az Úrnak beszéde őhozzá, mondván: menj Ahábhöz, s mond meg neki, hogy az Úrnak, Izrael Istenének életére mondom, ki előtt állok, hogy ez esztendőkben sem harmat, sem eső nem leszen; hanem csak az én beszédem szerint. A következő pillanatban minden olyanná változott vissza, mint előtte volt; az ácsműhely, az alkonyati fények, az utcán játszó gyermekek zsivaja.

Aznap éjjel nem aludt Illés. Évek óta most először rohanták meg a gyermekkorából ismerős érzések; ezúttal nem az őrangyalra szolt hozzá, hanem valami nála sokkal hatalmasabb és erősebb. Félt, hogy ha nem teljesíti a parancsot, azontúl balszerencsés lesz minden próbálkozása.

Másnap reggel eldöntötte, hogy úgy tesz, ahogy kértek tőle. Hiszen ő csak hírnöke lesz valaminek, ami nem is tartozik rá; ha bevégzi a küldetését, bizonyára nem zaklatják többé a hangot.

Nem volt nehéz kihallgatást kapnia Aháb királytól. A próféták már nemzedékekkel korábban, Sámuél uralkodásától kezdve, fontos szerephez jutottak az ország ügyeiben és irányításában. Házasodhattak, gyermekiek lehettek, de mindig az Úr rendelkezésére kellett állniuk, hogy sose hagyják letérni elöljáróikat a helyes útról. A hagyomány úgy tartotta, hogy számos győztes csata köszönhető Isten e „rajongóinak”, és hogy Izrael azért maradt fönny, mert amikor vezetői letértek az igaz útról,

mindig felbukkant egy próféta, aki visszavezette őket az Úr ösvényére.

Aháb színe elé érve, figyelmeztette Illés a királyt, hogy mindaddig aszál fogja sújtani a vidéket, amíg meg nem tiltják a fónícial istenek tiszteletét.

Az uralkodó nem sokat törödött Illés szavaival, ám Jézabel, aki Aháb mellett ült, és figyelmesen hallgatta Illést, egymás után tette fel neki az üzenet körülményeit firtató kérdéseket. Illés elbeszélte a történteket, és közben közelről is szemügyre vehette a hercegnőt, akitől annyit beszéltek; az egyik legszebb asszony volt, akit Illés valaha is látott; hosszú, fekete haja a derekáig ért, testének idomai tökéletesek voltak. Barna arcában valósággal világított a csillagó, zöld szempár, amely minden nézett Illés szemébe; Illés nem tudta megfejteni, mit fejeznek ki azok a szemek, ahogy azt sem sejthette, hogy milyen hatással voltak az ő szavai Jézabelre.

Abban a hitben távozott, hogy teljesítette a küldetését, és visszatérhet az ácsműhelybe, a munkájához. A hazafelé vezető úton olyan hevesen kívánta Jézabelt, ahogy csak huszonhárom évétől tellett. És kérte Istenet, hogy egyszer majd ő is meglelhesse a maga libanoni asszonyát, mert gyönyörűek a sötét bőrű libanoni nők, a zöld szemük pedig csupa-csupa titok.

Azután még egész nap dolgozott, és éjszaka békésen aludt. Másnap, még pirkadat előtt, a lévita ébresztette föl; Jézabel meggyőzte a királyt, hogy a próféták Izrael gyarapodását és terjeszkedését senyegetik. Aháb katonái parancsot kaptak, hogy mindenivel végezzek, aki nem hajlandó lemondani az Úr által rábízott szent küldetésről.

Illésnek azonban nem adták meg a választás jogát; neki meg kellett halnia.

Ő és a lévita két napig rejtőzködött egy istállóban, Gileád déli negyedében; közben négyszázötven *nabi*-t azonnal kivégeztek. Mégis, a legtöbb önstorozó próféta, aki azelőtt az utcákat járva hirdette a világ végét,

mert nagy a romlottság és csekély a hit, most hajlandó volt áttérni az új vallásra.

Száraz csattanás, majd egy kiáltás akasztotta meg Illés gondolatait. Riadtan fordult a társa felé:

– Mi volt ez?

De nem kapott választ; a lévita teste a földre bukott, nyílvessző fúrta át a mellkasa közepét. Egy katona állt Illéssel szemközt, és éppen másik nyílvesszőt illesztett az ő húrjára. Illés körülözött: az utcára néző ajtók, ablakok zárva, fönn ragyog a nap az égen, szellő fúj az óceán felől, amelyről annyit hallott, de látni sosem láttá. Átvillant az agyán, hogy menekülni próbál, de tudta, még el sem éri a legközelebbi sarkot, eltalálná a nyílvessző.

– Ha már meg kell halnom, ne hátulról érjen a halál – gondolta.

A katona ismét felemezte az íjat. Illés meglepődve tapasztalta, hogy nem érez félelmet; nem munkál benne sem életösztön, sem más; mintha már régen eldölt volna minden, és ők, Illés meg a katona, mindenkiten csak a szerepüköt játszanák egy másvalaki által írt színjátékban. Eszébe jutott a gyermekkora, a gileádi reggelek és délutánok, a műhelyében hagyott befejezetlen munkák. Anyjára és apjára gondolt, akik sohasem akartak próféta gyereket. Jézabel szemére gondolt és Aháb király mosolyára.

Arra gondolt, milyen ostobaság minden össze huszonhárom évesen meghalni, és úgy, hogy még nem ismerhette asszony szerelmét.

A kéz elengedte a húrt, a nyílvessző surrogva hasította a levegőt, elfútyult Illés jobb füle mellett, majd a háta mögött a porba hullt.

A katona még egy nyílvesszőt tett a húrra, és célzott. De nem lőtt; a tekintete Illés tekintetébe mélyedt.

– Nincs nálam jobb íjász Aháb seregeiben – mondta.
– Hét éve nem hibáztam el egyetlen lövést sem.

Illés a lévita holttestére nézett.

– Azt a nyílvesszöt neked szántam. – A katona tövábbra is megfeszítve tartotta az íjat, de remegett a keze. – Illés az egyetlen próféta, akinek meg kell halnia; a többiek Baál hitét is választhatják.

– Akkor hát fejezd be a munkádat.

Maga is meglepődött, hogy milyen nyugodt. Az istálóban töltött éjszakák alatt annyiszor elképzelt a halált, és most láttá csak, mennyivel többet szenvedett a szükségesnél; néhány másodperc, és vége mindennek.

– Nem megy – nyögte a katona még mindig remegő kézzel; közben ide-oda mozgott a fegyver. – Menj innen, takarodj előlem, azt hiszem, hogy Isten téritette el a nyílvesszőimet, és ha mégis meg tudnálak ölni, örökre átkozott lennék.

Illés lassan rájött, hogy mégis életben maradhat, és ettől a halálfelelme is kezdett visszatérni. Még megismerheti az óceánt, még találhat asszonyt, lehetnek gyerekei, és a műhelybéli munkáit is befejezheti.

– Tedd meg gyorsan – mondta. – Most nyugodt a lelkem. De ha sokat tétovázol, szenvedni fogok miatta, hogy mi minden veszítek.

A katona körülözött, meggyőződött róla, hogy nem volt tanúja a jelenetnek. Aztán leengedte az íjat, visszatette a vesszöt a tegezbe, és eltűnt a sarkon.

Illés úgy érezte, hogy kiszáll az erő a lábaból; teljes erővel tört rá ismét a rémület. Azonnal menekülnie kell, el kell tündnie Gileádból, ha azt akarja, hogy soha többé ne nézzen farkasszemet egy felajzott ifjú katonával, aki egyenest a szívére céloz. Nem ő választotta a sorsát, és Ahábot sem azért kereste föl, hogy eldicsekedhessen a szomszédainak, lám, beszélő viszonyban van a királlyal. Nem ő tehet a próféták lemészárlásáról, sőt, még azért sem felelős, hogy akkor délután, a szeme láttára, megállt az idő, a műhelye pedig szíporkázó fénypontok tarkította, fekete üreggé változott.

Mint az a katona, ő is körülözött; üres volt az utca. Hátha megmenthetné a lévitát, gondolta Illés, hátha még van benne élet, de ismét úrrá lett rajta a rettegés,

csak erre ne járjon valaki, és még idejében futásnak eredt.

Órákon keresztül gyalogolt; régóta nem járt ösvényeken bolyongott, míg a Kérith patak partjára nem ért. Szégyellt a gyávaságát, de örült, hogy él.

Irott egy kevéske vizet, leült, és csak ekkor vetett számot vele, hogy milyen helyzetbe is került: másnapra meg fog éhezni, de a sivatagban nem talál majd élelmet magának.

Eszébe jutott az ácsműhely, évek munkája, a világ, amelyet most otthagyni kényszerül. Némelyik szomszédjával jöban van, de most őrájuk sem számíthat; már bizonyára elterjedt szökésének híre a városban, és gyűlöletet ébresztett az emberekben, hiszen ő maga megmenekült, az igaz hívők meg őrnél hältak vértanúhalált.

Amit addig épített, most minden romokban hevert, csak azért, mert azt hitte, hogy az Úr akarata szerint cselekszik. Holnap és az utána következő napokban, hetekben, hónapokban libanoni kereskedők kopogtatnak majd az ajtaján, valaki pedig elmondja nekik, hogy megszökött a ház lakója, és ártatlan próféták halála jelzi a nyomát. Tálán még azt is hozzáteszik, hogy megpróbálta elpusztítani az isteneket, akik a földet és egét oltalmazzák, és nemsokára Izrael határait is túllépi a történet, ő pedig örökre lemondhat róla, hogy olyan szép nővel lépj frigyre, amilyenek Libanonban élnek.

– Hajók is vannak ám.

Igen, még hajók is vannak. Általában szívesen látták a tengerészek között a gonoszterőket, hadifoglyokat és szökevényeket mert a hajós mesterség veszélyesebbnek számított, mint a katonáskodás. A katona minden remélhette, hogy szerencsésen hazakerül a háborúból, a tengerek azonban ismeretlenek voltak, szörnyek népe sítették be őket, ha pedig szerencsétlenség történt, senki sem maradt, hogy elmesélje.

Hajók is voltak hát, de föníciai kereskedők birtokában. Illés nem volt gonosznevő, se rab, se szókevény, hanem olyasvalaki, aki föl merte emelni a szavát Baál isten ellen. Ha rájönnek, megölik, és a tengerbe dobják, mert a tengerészek úgy tartották, hogy a viharoknak is Baál és istenei parancsolnak.

A tenger felé nem inehetett. Északnak sem lehetett, hiszen Libanon volt arra. Kelet felé ugyancsak nem lehetett, ott már két nemzedék óta háborúzott egymással néhány izraeli törzs.

Eszébe jutott, milyen nyugodtnak érezte magát, amikor a katona előtt állt; végül is, mi az a halál? Csak egy pillanat, semmi más. Még ha fájdalmat volna is, akkor is hamar elmulik, és a Seregek Ura fogadja őt kebelére.

Lefeküdt a földre, és hosszan nézte az egét. Mint a lévita, ő is dönteni akart. Nem Isten létéről, hiszen abban nem kétkedett, hanem saját életének értelméről.

Látta a hegyeket, a földet, amelyet hamarosan hosszú aszály fog sújtani – így mondta az Úr angyala –, de amely még őrizte a sokévi bőséges esők üdeségét. Látta a Kérith patakot, amelynek rövidesen elapad a vize. Buzgón és megilletődve búcsúzott a világtól, és kérte az Urat, hogy fogadja magához, ha eljön az ideje.

Arra gondolt, hogy mi lehet létének mozgatórugója, de nem kapott választ rá.

Arra gondolt, hogy merre kellene indulnia, de rádöbbent, hogy be van kerítve.

Másnap majd visszamegy, és megadja magát, bár most már megint elfogta a halálfelelem.

Örvendezni próbált, mert tudta, hogy még élhet néhány óráig. De mindenhol; hiszen épp az imént ébredt rá, hogy az embernek az élet szinte egyetlen napján sem áll hatalmában bármi felől is dönteni.

Másnap reggel, amikor fölébredt, Illés ismét a Kérith patakra nézett.

Holnap, vagy egy év múlva csak finom homokkal,

gómbolyű kavicsokkal borított út lesz a helyén. A környékeliek továbbra is Kérithnek fogják nevezni ezt a helyet, és talán majd ezekkel a szavakkal mutatnak irányt az erre járó idegenek: „itt az a hely, közel, a folyó mellett”. A vándorok majd el is mennek odáig, meglátták a finom homokot és a gómbolyű kavicsokat, és azt gondolják magukban: „itt bizony egykor folyó volt”. De ami fontos a folyóban, vagyis az áradó víz, az már nem lesz ott a mederben, hogy oltsa a szomjukat.

A léleknek is, akárcsak a pataknek és a növénynek, esőre van szüksége, noha másfélre; reményre, hitre, az élet értelmére. Ha nem kapja meg, minden meghal a lélekben, még ha a test tovább él is; és ilyenkor azt mondják az emberek, hogy „bizony egykor ember volt ebben a testben”.

Ám nem az efféle töprengés ideje volt ez. Illésnek újra eszébe jutott, miről beszélgették a lévitával nem sokkal azelőtt, hogy elhatározták, előbüjnök az istállóból: mit ér annyiszor meghalni, ha egyszer is elég? Csak éppen meg kell várniuk Jézabel katonáit. Jönni fognak, nem férhet kétség hozzá, hiszen nem sokfelé lehet szökní Gileádból; a gonosznevők minden a sivatagba menekültek, ahol néhány nap múlva holtan találtak rájuk, vagy a Kérith mellé, ahol meg előbb-utóbb elfoglalták őket.

Hamarosan itt lesznek hát az üldözök. És Illés örölni fog, ha megpillantja őket.

Irott egy kicsit a mellette rohanó, kristálytiszta vízből. Megmosta az arcát, és árnyékot keresett, ahol megvárhatja üldözőit. Az ember nem harcolhat a sorsa ellen – ő már megpróbálta, de kudarcot vallott.

A papok prófétának tartották, ő mégis elhatározta, hogy ácsműhelyben fog dolgozni; az Úr azonban visszavezette a számára kijelölt útra.

Nem ő volt az egyetlen, aki megpróbált hátat fordítani az Isten által az ő – és minden földi halandó – számára eleve elrendelt életnek. Egy régi barátjának példá

dául kiváló hangja volt, a szülei mégsem hagyták, hogy énekes legyen, mert ez a mesterség szégyent hozott volna a családjára. Egy kis gyerekkorú játszótársnője pedig úgy tudott táncolni, ahogy senki más, a családja azonban megtiltotta neki a táncot, merthogy a királynak kedve támadhat magához szólítani, pedig senki sem tudhatja, meddig tart egy-egy uralom. Különben is úgy hitték, hogy bűn, undok fertő hatja át a palota környezetét, és örökre megfosztja a benne forgolódókat a jó házasság reményétől.

– Az ember arra született, hogy elárulja a sorsát. – Isten lehetetlen feladatokat ültetett a szívünkbe.

– Miért?

Talán azért, mert ápolni kell a hagyományt.

De nem ez az igazi válasz. – Libanon lakói azért járnak előttünk, mert nem követték a hajózás hagyományait. Amikor mindenki ugyanolyan hajót használt, ők elhatározták, hogy valami egész másmilyet építenek. Sokan ottvesztek a tengeren, de közben egyre tökéletesebbek lettek a hajóik, és manapság már az egész világ kereskedelmét ők irányítják. Nagy árat fizettek az alkalmazkodásért, de megérte.

Az ember talán azért árulja el a sorsát, mert Isten már nincs a közelében. Elültette a szívekben az álmat egy olyan korról, amelyben minden lehetséges, majd más dolgokhoz látott. Átalakult a világ, nehezebb lett az élet, de az Úr sosem tért vissza, hogy megváltoztassa az emberek álmait.

Isten távol van. De ha még mindig ideküldi az angyalait, hogy szót értsenek a prófétákkal, akkor azért teszi, mert mégis maradt valami tennivalója. Mi hát a magyarázat?

– Talán mert tévedtek apáink, és attól félnek, hogy mi is elkövetjük ugyanazokat a hibákat. Vagy talán nem tévedtek soha, és nem is fogják tudni, hogyan segítse nek, ha gondunk-bajunk támad.

Úgy érezte, egyre közelebb kerül a megfejtéshez.

A patak ott csörgedegett mellette, az égen hollók ke-

ringtek, a növények konokul élni próbáltak a homokos, meddő talajon. Ha hallották volna, amit az ősök beszélnek, vajon mit hallottak volna?

– Patak, keress jobb helyet magadnak, ahol tiszta vízed csillogóban tükrözheti a napfényt, hiszen előbb-utóbb úgyis kiszárít a sivatag – mondáná a vizek istene, ha volna ilyen. – Hollók, az erdőkben több táplálék van, mint a sziklák és a homok között – mondáná a madarak istene. – Növények, messzi vidékekre hullassátok magvaitokat, mert bővelkedik a világ termékeny, nedvdűs földekbén, ott sokkal szebben növekedhetnétek – mondáná a virágok istene.

Ám a Kéirth, a növények meg a hollók – az egyik ép- pen a közelben szállt le – arra mertek vállalkozni, amit más patakok, madarak és növények lehetetlennek tar-tottak volna.

Illés a hollót nézte.

– Tanulok – mondta a madárnak. – Bár hasztalanul, mert halálra vagyok ítélezve.

– Rájöttél, milyen egyszerű az egész – mintha csak ezt válaszolta volna a holló. – Csak egy kis bátorság kell.

Illés elnevette magát, hiszen egy hollóval mondatta ki ezeket a szavakat. Szórakoztatónak játsék volt, egy kenyérsütő asszonytól tanulta, és eltökélte, hogy folytatja. Kérdéseket fog fülni, majd válaszol is magának, mint egy igazi bölcs.

A holló azonban fölröppent. Illés meg csak várta Jézabel katonáit, mert egyszer is elég meghalni.

Elmúlt a nap, de semmi sem történt. Elfelejtették volna, hogy még életben van Baál legnagyobb ellensége? Miért nem üldözi Jézabel, hiszen tudnia kell, hogy hol találja?

– Mert láttam a szemét, és tudom, hogy bölcs asszony – mondta magában. – Ha meghalnék, az Úr vértanúja lennék. Ha szökevénynek tekintenek, csak gyáva szájhős leszek, aki maga sem hisz abban, amit mond.

Igen, ezt akarja a hercegnő.

Nem sokkal sötétedés előtt, egy holló – talán ugyanaz? – ugyanarra az ágra szállt, amelyiken Illés aznap reggel látta. Csőrében húsdarabot hozott, és vigyázatlanul leejtette.

Illés úgy érezte, csoda történt. Odaszaladt a fához, fölkapta a jókora falatot, és megette. Nem tudta, honnan az élelem, nem is érdekelte; csak azzal törődött, hogy csillapítja éhségét.

A hirtelen mozdulatok sem riasztották el a hollót.

– Tudja a madár, hogy itt fogok éhen halni – gondolta Illés. – Táplálja a zsákmányát, hogy aztán annál jobbat lakkározzon.

Jézabel is táplálta a Baálba vetett hitet Illés szökésének történetével.

Ember és madár egy darabig méregették egymást. Illésnek eszébe jutott az a reggeli jáék.

– Szeretnék beszélgetni veled, holló. Ma reggel arra gondoltam, hogy a léleknek is szüksége van táplálékra. Ha még nem halt éhen a lelkekem, akkor bizonyára van valami mondanivalója.

A madár még most sem moccant.

– És ha van mit mondania, meg kell hallgatom. Mert mással úgysem beszélgethetek – folytatta Illés.

Beleképzelte magát a holló testebe.

– Mit vár tőled Isten? – kérdezte önmagától, mintha a holló kérdezné.

– Azt várja, hogy próféta legyek.

– Ezt a papok állították. De az Úr talán nem is ezt kívánja.

– De igen, Ő akarja így. Hiszen egy angyal jelent meg az ácsműhelyemben, és arra kért, hogy beszéljek Ahábbal. A hangok pedig, amelyeket gyerekkoromban hallottam...

– ... amelyeket mindenki hall gyerekkorában – szakította félbe a holló.

– De nem mindenki lát angyalt – mondta Illés.

A holló nem felelt. Eltelt némi idő, majd a madár,

jobban mondva, Illés önnön lelke, amely a forró nap és a sivatagi magány önkívületében vergődött, megtörte a csendet.

– Emlékszel a kenyérsütő asszonyra? – kérdezte önmagától.

Emlékezett rá. Az asszony azért kereste fel, hogy tálcákat csináltasson nála. Míg Illés a tálcákat készítette, az asszony arról beszél, hogy Illés munkája az isteni jelenlét kifejezésének egyik formája.

– Ahogy készíted ezeket a tálcákat, abból látom, hogy ugyanígy érzel – folytatta az asszony. – Mert mosolyogsz munka közben.

Az asszony két csoportra osztotta az embereket. Az egyik csoportba tartozók mindenkoruknak, a többieknél pedig panaszkodtak rá. Az utóbbiak úgy vélték, hogy Isten Adámra szórt átka az egyetlen igazság: *Átkozott legyen a föld te miattad, fáradtságos munkával elj belőle életednek minden napjaiban*. Nem telt örömkük a munkában, a szent napokon pedig, amikor a pihenés volt a kötelességük, csak unatkoztak. Mentséget találtak az Úr szavaiban haszontalan életükre, és eszükbe sem jutott, hogy Ő ezt is mondta Mózesnek: *bővölködővé tézen téged a te Urad Istened a földön, melyet nektek ad, hogy örökségi bírjátok azt*.

– Igen, emlékszem arra az asszonyra. Igaza volt: szerettem a műhelybeli munkát. – minden maga ácsolta asztal, minden maga faragta szék hozzásegítette, hogy megértse, és szeresse az életet, bár csak most döbbent rá erre. – Azt mondta az az asszony, hogy beszélgessek a tárgyakkal, amelyeket készíték, és majd csodálkozva fogom látni, hogy az asztalok és székek is képesek válaszolni, hiszen a lelkek javát adtam beléjük, és ezért tudást kapok vissza cserébe.

– Ha nem dolgoztál volna ácsként, arra sem lennél képes, hogy magadon kívülre helyezd a lelked, tettetve, hogy egy holló beszél, és azt sem értenéd meg, hogy jobb és bölcsebb vagy, mint gondolod – hangzott a vá-

lasz. – Mert az ácsműhelyben fedezted föl a mindenhol jelenlévő szentséget.

– Mindig szívesen játszottam, hogy míg asztalokat, székeket csinálok, beszélgetek is velük; ez nem volt elég? Igazat mondott az asszony, mert amikor beszélgettem a tárgyaimmal, olyan gondolataim támadtak, amelyek egyébként sosem jutottak volna eszembe. De amikor kezdtem megérteni, hogy így is szolgálhatom Istenet, akkor megjelent az angyal, a többöt már te is tudod.

– Azért jelent meg az angyal, mert készen voltál rá – válaszolta a holló.

– Jó ács voltam.

– Az a tanulás része volt. Amikor az ember a sorsa beteljesítése felé halad, sokszor kénytelen irányt változtatni. Olykor erősebbek a külső körülmények, és arra kényszerül az ember, hogy meghunyászkodva engedjen nekik. Mindez azonban a felkészülés része.

Illés figyelmesen hallgatta, amit a lelke mondott.

– De senki sem tévesztheti szem elől, mit is akar igazán. Még akkor sem, ha olykor úgy tűnik, erősebb a világ meg a többiek. Ez a titok nyitja: nem szabad csüggedni.

– Sosem gondoltam rá, hogy próféta legyek – mondta Illés.

– Gondoltál. Csak meggyőztek, hogy lehetetlen. Vagy éppenséggel veszélyes. Vagy hogy gondolni sem szabad rá.

Illés fölpattant.

– Miért mondok magamnak csupa olyasmit, amit nem akarok hallani? – kiabálta.

A madár megriadta a mozdulattól, és elrepült.

Másnap reggel visszatért a holló. Illés nem bocsátkozott ismét beszélgetésbe vele, most inkább csak figyelte; a madár ugyanis mindig szerzett magának táplálékot, és Illésnek is juttatott némi maradékot.

Titokzatos barátság szövődött közöttük, és Illés rá-

jött, hogy tanulhat a madártól. Megfigyelte, és láttá, hogyan szerez élelmet a sivatagban; ő is eléldeghet hátra még néhány napig, ha ugyanúgy tesz, mint a madár. Amikor a holló röpte körkörössé vált, Illés tudta, hogy zsákmány van a közelben; odaszaladt, és megpróbálta elejteni. Eleinte az ott élő apró állatkák könnyűszerrel lerázták a támadót, de Illés nemsokára már gyakorlott, ügyes mozdulatokkal csapott le rájuk. Ágakat használt lándzsa gyanánt, és csapdákat ásott, amelyeket vékony rétegen elhelyezett és homokkal beszórt galléakkal álcázott. Ha beleesett egy állat, Illés megosztotta a zsákmányt a madárral, a hús egy részét pedig félretette csaléteknek.

De szörnyű és nyomasztó magányban élt, így ismét rákapott, hogy képzeletben eltársalgott a madárral.

– Ki vagy? – kérdezte a holló.

– Ember, aki megtalálta a békét – válaszolt Illés. – Tudok sivatagban élni, gondot viselni magamra, és szemlélni az isteni teremtés végletes szépségét. Rájöttem, hogy a bennem lakó lélek jobb, mint amilyennek véltem.

Még egy holdhónapon át vadásztak tovább együtt. Aztán egy este, amikor megülté a lelkét a szomorúság, újra föltette a kérdést magának:

– Ki vagy?

– Nem tudom.

A hold még egyszer meghalt, majd újjászületett az égen. Illés úgy érezte, hogy erősebb lett a teste és tisztaabb a szelleme. Aznap este ismét a megszokott ágon gubbasztó holló felé fordult, és így felelt a régi kérdésre:

– Próféta vagyok. Munka közben egyszer csak angyalt láttam, nem kételekhetem hát a képességeimben, még ha az egész világ szól is ellenem. Vérfürdőt okoztam hazámban, mert szembeszegültem királyom kedvesével. Ahogy azelőtt műhelyben voltam, most a sivatagban vagyok, mert a lelkem azt sugalmazta, hogy az

embernek sokféle megpróbáltatáson kell átesnie, mire beteljesíti a sorsát.

– Igen, most már tudod, ki vagy – jegyezte meg a holló.

Aznap este, amikor Illés visszatért a vadászatról, inni szeretett volna, de láttá, hogy kiszáradt a Kérith vize. De úgy elfáradt, hogy szomjan tért aludni.

Álmában az őrangyala jelent meg, akit már régen nem látott.

– Az Úr angyala szólt a lelkedhez – mondta az őrangyal. – És megparancsolta: *Menj el innét, és menj napkelet felé, és rejtezzél el a Kérith palakja mellett, mely a Jordán felé folyik. És a patak ból lesz néked italod; a hollóknak pedig megparancsoltam, hogy tápláljanak téged ott.*

– A lelkem hallgatott is a szóra – válaszolta Illés álmaiban.

– Akkor hát ébredj, mert az Úr angyala akar most beszélni hozzád, és azt kéri, hogy távozzam.

Illés ijedten felszökkent. Mí történt?

Bár éjszaka volt, köröskörül fény töltötte be a teret, majd megjelent az Úr angyala.

– Hogy kerültél ide? – kérdezte az angyal.

– Te hoztál.

– Tévedsz. Jézabel és katonái kényszerítettek téged menekülésre. Soha se feledkezzél meg róla, mert az a te küldetésed, hogy bosszút állj Uradért Istenedért.

– Azért vagyok próféta, mert itt állsz előttem, és halom a hangodat – mondta Illés. – Sokszor változtattam irányt, mert minden ember ezt teszi. De most már kész vagyok rá, hogy Szamariába menjek, és elpusztítsam Jézabelt.

– Rátaláltál az utadra, de addig nem rombolhatsz, amíg meg nem tanulsz újjáépíteni. Parancsolom hát neked: *Kelj fel, és menj el Sareptába, amely Szidonhoz tartozik, és légy ott; ímé megparancsoltam ott egy özvegyasszonak, hogy gondoskodjék rólad.*

Másnap reggel Illés meg akarta keresni a hollót,

hogy elbúcsúzzon tőle. A madár azonban – először aztáta, hogy Illés a Kérith partjára érkezett – nem mutatkozott.

Illés napokon át gyalogolt, amíg meg nem érkezett abba a völgybe, amelyben Sarepta, vagy, ahogy lakói hívták, Akbar városa feküdt. Amikor már fogytán volt az ereje, meglátott egy feketébe öltözött asszonyt, aki éppen tűzifát gyújtött. A völgyben javarészt kúszónövények nőttek, ezért az asszonynak be kellett érnie száraz kis gallýakkal.

– Ki vagy te? – kérdezte Illés.

Az asszony csak nézte az idegent, de nemigen értette, hogy mit akar tőle.

– Hozz nekem egy ibrik vizet, ihatnám – mondta Illés. – Meg egy falat kenyeret is hozz.

Az asszony abbaagyta a tűzifa szedését, de továbbra sem szólt egy szót sem.

– Ne félj – folytatta Illés. – Egyedül jöttetem, éhes és szomjas vagyok, annyi erőm sincs, hogy akár csak szóval is fenyegessek bárkit.

– Nem vagy idevalósi – szólalt meg végre az asszony.

– A beszédedről azt hiszem, hogy Izrael királyságából jöttél. Ha jobban ismernél, tudnád, hogy semmim sincs.

– Özvegyasszon vagy, így mondta nekem az Úr. És nekem még annyim sincs, mint neked. Ha most nem adsz ennem, innom, meghalok.

Az asszony megrettent; honnan tudhatott felőle bármit is az idegen?

– Szégyellje magát az a férfi, aki asszonytól kéri a táplálékát – szedte össze magát végül.

– Tedd, amit kérek – nögatta Illés, mert érezte, hogy hamarosan cserbenhagyja az ereje. – Csak jobban legyek, dolgozni fogok neked.

Az asszony elnevette magát.

– Az előbb igazat mondta; özvegy vagyok, a férjem odaveszett a tengeren, egy föníciai hajóval együtt. So-

sem láttam az óceánt, de tudom, olyan, mint a sivatag; megöli azt, aki szembeszáll vele...

– Most azonban harnisat beszélsz – folytatta. – Olyan bizonyos, mint ahogy Baál az Ötödik Hegy csúcsán lakik, hogy nincs énnekem főtt ételem; csak egy maroknyi lisztet van a vékámban meg egy kevés olajom a korsóban.

Illés úgy érezte, elmozdul a szemhatár, és rájött, hogy mindenjárt elájul. Összeszedye kevéske maradék erejét, még egyszer, utoljára, könyörgőre fogta:

– Nem tudom, hiszel-e az álmokban, még azt se tudom, én magam hiszek-e. De az Úr előre megmondta, hogy amikor ide érkezem, itt talállak téged. Az Úr sok olyat cselekedett velem, ami megengatta hitemet az ő bölcsességében, de a létezésében soha. Izrael Istene pedig elrendelte, hogy ezt mondjam az asszonynak, akitel Sareptában találkozom: *sem a vékabeli liszt el nem fogy, sem a korsóbeli olaj meg nem kevesül addig, míg az Úr esőt ád a földnek színére.*

Illés nem magyarázhatta el, miképpen történhet ilyen csoda, mert elájult.

Az asszony szemügyre vette a lábánál heverő férfit. Tudta, hogy Izrael Istene csak babona; a föníciai istenek hatalmasabbak, és ők tették országát a világ egyik legtekintélyesebb országává. Mégis örült; általában ő kért másoktól alamizsnát, de most – hosszú idő után először – őrá van szüksége valakinek. Ettől erősebbnek érezte magát; lám, akad olyan, aki még őnála is nyomorultabb.

– Ha kérnektől, csak azért lehet, mert még érek valamit – töprengett. – Teljesítem a kérését, hogy enyhítsek a szennedésén. Ismerem az éhséget, tudom, mennyi kárt tesz a lélekben.

Hazament, majd egy darabka kenyérrel és egy kis vízzel tért vissza. Letérdelt, ölébe vonta az idegen fejét, és megnedvesítette az ajkait. Néhány perc múlva Illés magához tért.

Az özvegyasszony odanyújtotta neki a kenyeret, Illés pedig csendben evett, s közben a völgyet, a szorosokat,

a némán égnekké meredő hegyeket nézte. A völgybe vezető út fölött Sarepta vörös falai őrködtek.

– Adj nekem szállást az otthonodban, mert a hazámban üldözött vagyok – mondta Illés.

– Milyen bűnt követtél el? – kérdezte az asszony.

– Az Úr prófétája vagyok. Jézabel megparancsolta, hogy öljenek meg mindenkit, aki nem hajlandó a föníciai isteneket imádni.

– Hány éves vagy?

– Huszonhárom – felelte Illés.

Az asszony szemében szánalom csillant meg, ahogy elnézte a fiatalembert. Illés haja hosszú volt, és piszkos; ritkás szakállával pedig mintha öregebbnek akart volna látszani, mint amilyen valójában volt. Ugyan hogy szegülhetett volna szembe egy ilyen szegény szerencsétlen a világ leghatalmasabb hercegnőjével?

– Ha Jézabel ellensége vagy, akkor az enyém is. Jézabel szidoni hercegnő, aki azért lett a te királyod felesége, mert az a küldetése, hogy az igaz hitre téritse a népedet, legalábbis így mondják, akik ismerik. – A völgyet körül fogó csúcsokra mutatott: – Isteneink nemzedékek óta az Ötödik Hegy csúcsán laknak, és sikerrel őrzik országunk békéjét. Izrael azonban háborúk és szennedés martaléka. Hogy tudtok még mindig az Egyetlen Istenben hinni? Adjatok időt Jézabelnek, hogy véghez vihesse a munkáját, és meglátod, hamarosan a ti városaitokban is a béke lesz az úr.

– Én már hallottam az Úr hangját – felelte Illés. – Ti azonban sosem másztatok föl az Ötödik Hegyre, hogy megtudjátok, mi van rajta.

– Aki fölmegy arra a Hegyre, azt megöli az égi tűz. Az istenek nem szeretik az idegeneket.

Az asszony elhallgatott. Ekkor jutott eszébe, hogy az éjszaka valami vakító erős fénytel álmodott. A fény középén pedig egy hang szolt hozzá: „fogadd be az idegent, aki téged keres”.

– Adj nekem szállást az otthonodban, mert nincs hol hálnom – kérte megint Illés.

– Már mondtam, hogy szegény vagyok. Amim van, abból alig futja magamnak és a fiamnak.

– Az Úr kérte, hogy fogadj be. Ő sosem hagyja el azokat, akik tudnak szeretni. Tedd meg, amit kérek. A szolgád leszek. Ács vagyok, tudom, hogy kell cédrussal dolgozni, nem lesz munkában hiány. Így az Úr az én kezem által fogja beváltani az ígéretét: *sem a vékabeli liszt el nem fogy, sem a korsóbeli olaj meg nem kevesül addig, míg az Úr esőt ád a földnek színére.*

– Még ha akarnám, akkor se tudnálak miből megfizetni.

– Nem is kell. Majd az Úr gondoskodik rólunk.

Megzavarta az az éjszakai álom, és, tudván tudva, hogy az idegen Szidon hercegnőjének ellensége, az asszony mégis úgy döntött, hogy enged a kérésének.

A szomszédok azonnal felfigyeltek Illésre. Köszörülték is a nyelvüket az özvegyasszonyon, hogy idegent fogadt be a házába, hiszen ezzel megsértette a férje emlékének kijáró tiszteletét, pedig az hazájának szolgálatában, újabb kereskedelmi útvonalak keresése közben halt hősi halált.

Amint fülébe jutott a szóbeszéd, az özvegyasszony sietett megmagyarázni, hogy izraeli próféta az idegen, aki félholtan érkezett hozzá, mert már napok óta vándorolt étlen-szomjan. Gyorsan elterjedt hát a hír, hogy egy Jézabel elől menekülő izraeli próféta rejtőzködik a városban. Egy küldöttség a főpapnak is jelentette.

– Hozzátok elém az idegent – parancsolta a főpap.

Úgy is tettek. Akkor délután az elé az ember elő vették Illést, aki Akbar életének ura volt a kormányzaval és a hadvezérrel együtt.

– Miért jöttél közénk? – kérdezte Illéstől. – Nem fogad föl, hogy országunk ellensége vagy?

– Éveken át kereskedtem Libanonnal, tiszteletben tartom népét és szokásait. Azért vagyok itt, mert üldöznek Izraelben.

– Tudok róla – mondta a főpap. – Egy asszony kényszerített menekülésre?

– Az az asszony a legszebb emberi lény, akit életemben láttam, bár csak rövid ideig csodálhattam a szépségét. A szíve azonban kőből van, és zöld szeme mögött ellenség bujkál, aki szülőföldem elpusztítására tör. Nem menekültem el: csak a megfelelő pillanatot várom, hogy visszatérhessek.

A főpap elnevette magát.

– Ha a visszatéréshez megfelelő pillanatot várod, akkor készülj föl rá, hogy Akbarban fogod leélni az egész életedet. Nem állunk háborúban az országoddal; csak az a célunk, hogy békés eszközökkel terjesszük el az igaz hitet az egész világon. Nem akarunk olyan kegyetlenségeket elkövetni, mint ti, amikor megtelkedtetek Kánaán földjén.

– A próféták legyilkolása békés eszköz?

– Ha fejét vesszük a szörnyetegnek, ő maga sem létezik tovább. Néhány ember meghal, de sikerül végérvényesen megakadályozni a vallásháborúkat. Egyébként azt hallottam a kereskedőktől, hogy egy Illés nevű próféta szította a viszályt, majd elmenekült.

A főpap mereven nézte, majd így folytatta:

– Valaki, aki tehozzád hasonlított.

– Én vagyok az – felelte Illés.

– Nagyszerű. Isten hozott Akbar városában; ha kívánunk valamit Jézabéltől, majd a fejeddel, legértekesebb pénznemünkkel fizetünk érte. Addig is keress munkát magadnak, tanuld meg eltartani magadat, mert minálunk nincs hely prófétáknak.

Illés már menni készült, de a főpap még hozzátette:

– Úgy látszik, hogy egy szidoni fiatalasszonynak több hatalma van, mint a te Egyetlen Istenednek. Elérte, hogy oltárt emeljenek Baálnak, most az előtt térdepelnek régi papjaitok.

– minden úgy fog történni, ahogy meg van írva – válaszolta a próféta. – Életünkben sokszor érnek megpróbá-

báltatások bennünket, és mi nem kerülhetjük el őket. De ezeknek is van valamilyen értelmük.

– Milyen értelmük?

– Erre a kérdésre nem válaszolhatunk sem előre, sem a nehézségek ideje alatt. Csak akkor értjük meg, miért voltak, amikor már túljutottunk rajtuk.

Amikor Illés eltávozott, a főpap magához hívatta azokat a városbelieket, akik délelőtt felkeresték.

– Ne aggódjatok – mondta nekik a főpap. – Hagyományunk mégköveteli, hogy menedéket adjunk az idegeneknek. Ráadásul itt mindenig a szemünk előtt van, minden lépését figyelhetjük. Úgy lehet a legjobban megismerni és elpusztítani az ellenséget, hogy barátságot színlelünk iránta. Ha majd eljön az ideje, átadjuk a prófétát Jézabelnek, városunk pedig aranyat, jutalmakat kap érte. Addig megtanuljuk, hogyan semmisítsük meg az eszméit; egyelőre csak a teste megsemmisítésére lennének képesek.

Illés az Egyetlen Istenet imádta, és a hercegnő ellen-ségének számított, a főpap mégis úgy rendelkezett, hogy tartsák tiszteletben a menedékjogot. mindenki ismerte az ősi hagyományt: ha egy város megtagadja a menedéket egy vándortól, visszaszáll a rossz a város lakóinak gyermekeire, hogy később ők részesüljenek hasonló elutasításban. Az akbariak többségének gyermelei, rokonai az ország hatalmas kereskedelmi hajóhadának valamelyik hajóján szolgáltak, így senki sem merte megszegni a vendégszeretet törvényét.

Emellett könnyű szerrel kivárhajták azt a napot, amikor jó sok aranya cserélhetik a zsidó próféta fejét.

Aznap este Illés az özvegyasszonnyal és fiával vacsorázott. Most értékes, a jövőben áruba bocsátható cikknek számított az izraeli próféta, ezért egyik-másik kereskedő olyan sok ételt küldött a családnak, hogy egy hétag is jöllakhattak belőle.

– Úgy látszik, Izrael Ura megtartja a szavát – mond-

ta az özvegyasszonny. – Amióta meghalt a férjem, sosem volt olyan dús asztalom, mint ma.

Illés apránként beilleszkedett Sarepta életébe. Mint a város többi lakója, már ő is Akbarnak hívta. Megismerte a kormányzót, a helyőrség parancsnokát, a főpapot és az üvegkészítő mestereket, akiknek világzerte cso-dálták a munkáit. Ha megkérdeztek, mit keres ott, az igazat felelte: Jézabel kiürja Izrael minden prófétáját.

– Elárultad a hazádat, és Fönícia ellenisége vagy – mondta az emberek. – Mi azonban kereskedő nép vagyunk, és tudjuk, hogy minél veszélyesebb valaki, annál többet ér a feje.

Így telt el néhány hónap:

A völgy bejáratánál asszír járőrök vertek tábor, és szemlátomást maradni szándékoztak. Kis csapat katoná, nem veszélyesek – a hadvezér mégis azt kérte a kormányzótól, hogy tegyen valamilyen óvintézkedést.

– Nem ártottak nekünk semmit – felelte a kormányzó. – Feltehetően kereskedelmi küldetést teljesítenek, például jobb útvonalakat keresnek a portékájuk szállításához. Ha úgy döntöttek, hogy a mi útjainkat használ-ják, majd megfizetik az útvámon, mi pedig még gazdaggabbak leszünk. Minek ingerelnénk őket?

Súlyosbította a helyzetet, hogy megbetegedett az özvegyasszonny fia, és semmi magyarázat sem volt a bajára. A szomszédok annak tulajdonították a betegséget, hogy ott az idegen, ezért az özvegyasszonny megkérte Illést, hogy hagyja el a házát. Ő azonban ottmaradt, mert még nem szólította az Úr. Súgni-búgni kezdték, hogy az idegen az Ötödik Hegy isteneinek haragját is a városra vonna.

Az idegen járőrök miatt felbuzdult hadsereget még csak féken lehetett tartani, és a lakosságot is meg lehettet nyugtatni. De az özvegyasszonny fiának megbetegedése után a kormányzó csak üggyel-bajjal tudta csillapítani a lakosság Illés ellen fölgeredt hangulatát.

A város lakói küldöttséget menesztettek a kormányzóhoz.

– A falakon kívül is építhetünk házat az izraeliek – javasolták. – Így nem sértjük meg a vendégszeretet törvényét, de az isteni harag ellen is megvédjük magunkat. Az istenek nem nézik jó szemmel, hogy velünk él ez az ember.

– Hadd maradjon, ahol van – válaszolta a kormányzó. – Nem kívánok politikai viszályt Izraellel.

– Hogyhogy? – érte tlenkedtek a városbeliek. – Jézabel minden prófétát üldöz, aki az Egyetlen Istenet hirdeti, éspedig azért, hogy megölje őket.

– Hercegnőnk bátor asszony, és hűséges az Ötödik Hegy isteneihez. De bármekkora is most a hatalma, ő maga nem izraeli. Holnapra kegyvesztett lehet, és akkor szembe kell néznünk szomszédaink haragjával; ha arról teszünk tanúságot, hogy jól bántunk az egyik prófétájukkal, elnézők lesznek hozzánk.

A lakosok elégedetlenül távoztak, mert emlékeztek a főpap szavaira, hogy egy napon majd aranya és más jutalmakra cserélik Illést. Másfelől meg, még ha nem volna is igaza a kormányzónak, a lakosság semmit sem tehet. A hagyomány úgy kívánta, hogy mindenkor tisztelet illesse a kormányzó családot.

A távolban, a völgy bejáratánál sokasodni kezdtek az asszír harcosok sátrai.

A hadvezér nyugtalankodott is, de tudta, hogy nem számíthat sem a főpap, sem a kormányzó támogatására. Állandó gyakorlatozással igyekezett ébren tartani a katonák harckészültségét, bár tisztában volt vele, hogy egyiküknek, de még a nagyapjuknak sem adatott meg egy igazi csata élménye. A háborúk csak Akbar múltjának részei voltak, és már a hadvezér tudománya is régen elavult, mit sem ért az idegen országokban használatos új technikákkal és új fegyverekkel szemben.

– Akbar mindig békére törekedett – hangoztatta a kormányzó. – Ezúttal sem fognak megtámadni bennünket. Más országok csak háborúzzanak egymással; ne-

künk sokkal hatásosabb fegyverünk van: a pénz. Amikor ők befejezik egymás öldöklését, mi megjelenünk a városaikban, és eladjuk a portékánkat a megmaradottaknak.

A kormányzó sikeresen eloszlatta a városban az asszírok miatt támadt nyugtalanságot. Az a szóbeszéd azonban továbbra is tartotta magát, hogy az istenek átokkal sújtják Akbart az izraeli próféta miatt. Illés egyre inkább szálka lett az akbariak szemében.

Egy délután rohamosan romlani kezdett a kisfiú állapota, már lábra sem tudott állni, és nem ismerte még a látogatóit. Napnyugta előtt Illés és az özvegyasszony leterdelt a gyermekek ágyá mellé.

– mindenható Úristen, aki eltérítette a katona nyílvesszőit, és aki ide vezéreltél, add, hogy életben maradjon ez a gyermek. Ő nem tett semmit, ártatlan az én bűneimben és a szülei bűneiben is; mentsd meg, Uram.

A kisfiú szinte nem mozdult; az ajka fehér volt, a szemből már-már kihunyt a csillogás.

– Imádkozz Egyetlen Istenedhez – kérte az özvegyasszony. – Csak az anya érezheti igazán, mikor készül távozni gyermekekének a lelke.

Illés szerette volna megfogni az asszony kezét, és azt mondani neki, hogy nincs egyedül, a mindenható bizonyára meghallgatja a kérését. Hiszen ő, Illés, próféta, és a Kérith partján vállalta is próféta mivoltát, és most vele vannak az angyalok.

– Elapadt a könnyem – folytatta az asszony. – Ha nincsen szánalom Benne, és ha most egy élet kell Neki, akkor kérd meg, hogy engem vegyen magához, a fiám pedig hadd járjon-keljen továbbra is a völgyben és Akbar utcáin.

Minden lelkierjét összeszedve imádkozott Illés; ám olyan hatalmas volt az anya szenvedése, hogy betöltötte a szobát, áthatolt a falakon, az ajtókon, és minden átájárt.

Illés megérintette a kisfiú testét; elmúlt a láz, amely

az előző két napban gyötörte a gyereket, és ez rossz jel volt.

Délelőtt a főpap látogatta meg őket, és, mint már két hete minden nap, most is gyógyfűves borogatást tett a kisfiú arcára és mellére. Előtte az akbari asszonyok vittek el a beteg házához a nemizedékek óta ismeretes orvosságok receptjeit, amelyek gyógyító ereje már számtalanszor beigazolódott. Az asszonyok délutánonként az Ötödik Hegy lábánál gyűlték össze, és áldozatot bemutatva könyörögtek, hogy ne hagyja el a testét a gyermek lelke.

A városbéliet buzgólkodásán megindulva, egy átutazóban ott tartózkodó égyiptomi kereskedő drága, vörös színű port ajándékozott a betegnek, amelyet a kisfiú ételébe kellett keverni. A legenda szerint maguk az istenek tanították meg az égyiptomi orvosokat annak a pornak az elkészítésére.

Illés mindvégig szakadatlanul imádkozott.

De semmit, egyáltalán semmit sem használt.

– Tudom, miért hagyták, hogy itt maradj – folytatta az asszony egyre halkabban, mert már napok óta semmit sem aludt. – Tudom, hogy díjat tűztek ki a fejedre, és egy nap majd visszaküldenek Izraelbe, hogy aranyat kapjanak érted. Ha megmented a siamat, Baálra és az Ötödik Hegy isteneire esküszöm, hogy sosem esel fogásba. Olyan titkos utakat ismerek, amelyeket már régen elfejtettek a városbéliet, és meg tudlak tanítani, hogyan szökj ki Akbarból, úgy, hogy senki se vegye észre a távozásodat.

Illés nem felelt.

– Imádkozz a te Egyetlen Istenedhez – kérte ismét az asszony. – Ha megmenti a siamat, esküszöm, megtagadom Baált, és őbenne fogok hinni. Magyarázd meg a te Uradnak, hogy amikor rászorultál, én befogadtalak, vagyis pontosan azt tettem, amit ő parancsolt.

Illés ismét imádkozott, minden erejét beleadt a könyörgésbe. A gyerek ebben a pillanatban megmozdult.

– Ki akarok menni innen – mondta gyenge hangon. Az anya szeme felcsillant örömében, könnyek gör-dültek végig az arcán.

– Gyere, kisfiam. Menjünk, ahová te akarod, minden úgy tégy, ahogy neked tetszik.

Illés fől akarta emelni a gyermeket, de az eltolta a kezét.

– Egyedül akarok menni – mondta.

Lassan föltápászkodott, és elindult a másik szoba felé. Néhány lépést tett, de csakhamar a földre zuhant, mint akit villám sújtott.

Illés és asszony odaugrott: a kisfiú már nem élt.

Egy pillanatig egyikük sem szólt. Aztán az asszony teli torokból kiabálni kezdett.

– Átkozottak legyenek az istenek, átkozottak legyenek, akik elvitték a fiam lelkét! Átkozott legyen az a férfi, aki szerencsétlenséget hozott a házamra! Én egyetlen fiam! – kiáltotta. – Meg kellett halnia a siamnak, mert tiszteletben tartottam az egek akaratát, és mert barátságos voltam egy idegenhez.

A szomszédok is hallották az özvegy kiáltzását, és látták a földön heverő gyéreketestet. Az asszony tovább sikoltozott, és közben ökössel verte a mellette álló izraelit, aki mintha meghibbant volna, védekezés nélkül türte az ütleget. Az asszonyok csillapítani igyekeztek az özvegyet, közben a férfiak karon ragadták Illést, és már vitték is a kormányzó színe elé.

– Ez az ember gyűlöettel fizetett a jószívűségről. Várázslattal sújtotta az özvegyasszony házát, végül a kisfiú bele is halt. Olyannak nyújtunk menedéket, akit megátkoztak az istenek.

Az izraeli csak sírt: – Uram Istenem, még ezt az özvegyet is, aki megszánt, még őt is sújtod? – kérdezte. – Csak azért olhetted meg a fiát, mert nem teljesítem a rám bízott küldetést, és megérdemlem a halált.

Délután összeült Akbar városának tanácsa, a főpap és a

kormányzó elnökletével. Bevezették Illést, hogy meg-hallgassa az ítéletet.

– Úgy döntöttél, hogy gyűlőettel fizetsz a szeretetért. Ezért halálra ítélek – mondta a kormányzó.

– Még ha egy zsák aranyat érne is a fejed, nem vonhatjuk magunkra az Ötödik Hegy isteneinek haragját – vette át a szót a főpap. – Különben a világ minden aranyával sem tudnánk többé visszahozni a békét a városunkba.

Illés lehajtotta a fejét. minden szenvedést megérde-mel, amit csak elbír, hiszen elhagyta az Úr.

– Felmégy az Ötödik Hegyre – mondta a főpap. – Ott bocsánatot kérsz a megsértett istenektől. Ők pedig le-parancsolják a tüzet az égből, és kioltják vele az élete-det. Ha mégsem teszik, az azt jelenti: úgy kívánják, hogy mi magunk, saját kezünkkel tegyünk igazságot; a hegylábánál várunk, és ha visszajössz, a szertartásnak megfelelően, holnap fogunk végezni veled.

Illés jól ismerte a szent kivégzéseket: az áldozat szí-vét kitépik a melléből, a fejét pedig leváják. Hitük szerint a szív nélküli ember nem léphet be a Paradicsomba.

– Miért engem választottál, Uram, erre a feladatra? – szólította Illés az Istenét, bár tudta, úgysem érti a hall-gatósága, hogy az Úr miséle választásáról lehet szó. – Hát nem látod, hogy nem vagyok képes teljesíteni, amit kívánsz tőlem?

Nem hallott választ.

Az akbari nők és férfiak, mintha csak kíséret lennének, követték az őröket, azok pedig az Ötödik Hegy lábához vitték az izraelit. Szidalmazták, kővel dobálták. A kato-nák csak nagy nehezen tudták megfékezni a tömeg haragját. Félórás út után érkeztek meg a szent hegylemez. A csoport megállt a kőoltárok előtt, amelyeknél adományaikat, áldozatait, kéréseit, könyörgéseit szokta előadni a nép. mindenki ismerte a környékben lakó óriások tör-ténetét, ahogy az is köztudomású volt, hogy az ég tüze

emészti el a tiltásnak fittyet hányó embereket. A völ-gyön éjszaka átkelő utasok esküdözni szoktak, hogy hal-lották az odafönt mulató istenek és istennők kacagását.

Ha akadt is olyan, aki nem minden hitt el, senki se merészelté próbára tenni az isteneket.

– Eredj – mondta az egyik katona, és meglökte a lán-dzsája végével. – Aki gyermeket ölt, a legszörnyűbb büntetést is megérdelemli.

Illés a tiltott földre lépett, és elindult fölfelé a hegyoldal-on. Amikor elég messze jutott, hogy már ne hallja az akbariak kiáltozását, leült egy köre, és sírva fakadt: az-óta, hogy egy délután az ácsműhelyben meglepte az a fénysziporkákkal teletűzdelt sötétség, csak szerencsét-lenséget hozott mindenki fejére.

Az Úr hangjai Izraelben maradtak, most bizonyára a föníciai istenek az erősebbek. A Kérith mellett töltött első éjszakán Illés még azt gondolta, hogy Isten vértanúságot szán neki, akárcsak sok más kiválasztottanak. Az Úr azonban egy hollót, egy baljós madarat küldött hozzá, és az egészen addig táplálta, amíg a Kérith ki nem száradt. Miért holló, miért nem galamb vagy angyal? Lehet, hogy csak káprázat az egész, és azért képzeliődik így, mert fél, vagy mert sokáig sütött a fejére a nap? Il-lés immár semmiben sem volt biztos: még az is lehet, hogy a Gonosz találta meg az eszközét az ő személyében. Miért nem azt parancsolta neki az Úr, hogy térjen vissza, és végezzen a népét sanyargató hercegnővel, mi-ért kellett Akbarba mennie?

Gyávának érezte magát, de azt tette, amit parancsol-tak neki. Idomulni igyekezett ahhoz a különös és nyájas néphez, amelynek azonban egész más kultúrája volt, nem olyan, mint az övé. Amikor úgy érezte, hogy a leg-jobb úton halad sorsa beteljesítése felé, egyszer csak meghalt az özvegyasszony fia.

– Miért én?

Felállt, és gyalogolt még egy kicsit, amíg egészen körül

nem vette a hegy csúcsát borító ködfelhő. Most kihasnálhatná, hogy nem látják az üldözői, és megszökhetne, de ugyan mire jutna? Belefáradt már a menekülésbe, és tudta, hogy úgysem találná meg a helyét a világban. Ha most sikerülne megszöknie, akkor is magával vinné az őt kísérő átkot egy másik városba, ahol új tragédiák történnének. Akárhová menne, mindenhol visszérné a holtak árnyéka. Jobb hát hagyni, hogy kitépjék a szívét a mellkasából, és levágják a fejét.

Ismét leült, ezúttal ködfelhő közepén. Elhatározta, hogy vár egy kicsit, hadd higgyék odalent, hogy egészben a csúcsig fölkapászkodott; aztán majd visszamegy Akbarba, és hóhérai kezére adja magát.

"Az ég tüze". Már sokak halálát okozta, de Illés nemigen hitte, hogy az Úr küldené. Holdtalan, fénytelen éjszakákon felvillanva, majd hirtelen elenyészve szelte át az égboltot az az égi tűz. Talán éget. Tálán ől is, gyorsan és kíméletesen.

Leszállt az éjszaka, széteszgett a köd. Illés lelátott a völgybe, láta Akbar fényeit és az asszír táborban égő tüzeiket. Kutyauagatást hallott, katonák harci énekét.

– Készen vagyok – mondta magában. – Belenyugodtam, hogy próféta vagyok, megtettem minden tőlem telhetőt. De kudarcot vallottam, Istennek most már nincs szüksége rám.

Ebben a pillanatban fény érteszkegett le hozzá.

– Az ég tüze!

A fény azonban egyre csak ott lebegett előtte. Majd egy hang szólt meg:

– Az Úr angyala vagyok.

Illés letérdelt, arccal a földre borult.

– Többször láttam már hozzád hasonlót, és minden engedelmeskedtem neki – válaszolta Illés, fől sem emelte a fejét. – Mégis, ahol megfordultam, csak szerencsétlenesség járt a nyomomban.

De az angyal így folytatta:

– Amikor visszatérsz a városba, kérd háromszor, hogy

keljen életre a gyermek. Harmadszorra az Úr meghallgatja a szavadat.

– Miért tegyem?

– Isten dicsőségére.

– Ha így történik is, kételkedtem magamban. Immár nem vagyok méltó a feladatomra – felelte Illés.

– Mindenkinek joga van kételkedni a feladatában, és olykor el is tántorodhat tőle; csak elfeledkeznie nem szabad róla. Aki nem kételkedik önmagában, méltatlan, mert vakon bízik önnön képességében, és így a büszkeség bűnébe esik. Áldott legyen mindenki, aki tétova pilanatokat él át.

– Alig néhány pillanattal ezelőtt láthattad, még abban sem voltam biztos, hogy Isten küldötté vagy.

– Menj, és tégy úgy, ahogy mondtam.

Sokáig tartott, amíg Illés leért a hegyről. Az őrök az áldozati oltárok mellett várta, de a tömeg már visszament Akbarba.

– Kész vagyok a halálra – mondta Illés. – Kértem az Ötödik Hegy isteneinek bocsánatát, ők pedig azt követelik, hogy mielőtt a lelkem elhagyná a testemet, térjek be még egyszer az özvegyasszonyhoz, aki befogadott, és kérjem, hogy könyörüljön a lelkemen.

Az őrök visszavitték Illést a városba, egyenest a főpaphoz. Ott elmondták, mit kért az izraeli próféta.

– Teljesítem a kérésedet – mondta a főpap a fogolynak. – Ha már az istenek bocsánatát kérted, az özvegyasszonyt is kérned kell. Négy fegyverest adok melléd, hogy meg ne szökhess. Am eszedbe ne jusson rávenni az özvegyet, hogy kegyelmet kérjen számodra; amint megvirrad, kivégzünk a főtéren.

A főpap nagyon szerette volna megkérdezni Illéstől, hogy mit látott odafönt. De úgy vélte, jobb, ha nem a katonák előtt hangzik el a válasz. Ezért a hallgatás mellett döntött; azt azonban jónak láta, ha Illés nyilvánosan kér bocsánatot; többé senki sem kételkedhet az Ötödik Hegy isteneinek hatalmában.

Illés a katonák kíséretében elindult a szegényes utcácska felé, ahol hónapokon át lakott. Az özvegyasszony házának minden ablaka, ajtaja tárva-nyitva volt, hogy, mint a hiedelem tartotta, szabadon távozhasson a fiú lelke, és elfoglalhassa új lakóhelyét az istenek mellett. A holttest a ház alsó szobája közepeén feküdt, és mellette virrasztott az egész szomszédság.

Amikor észrevették, hogy ott az izraeli, az emberek elborzadtak tőle.

– Vigyétek innen! – kiabálták az őröknek. – Hát nem elég bajt okozott eddig? Olyan elvetemült, hogy még az Ötödik Hegy istenei sem akarták bemocskolni a kezüket a vérével!

– Nekünk maradt az a feladat, hogy megöljük! – kiabálta egy másik. – Meg is tesszük, de most mindjárt, nem várjuk meg a szertartásos kivégzést!

Taszigálták, ütötték-verték, Illés valahogy mégis kiszabadult a szorító kezek közül, és odafutott az özvegyhez, aki az egyik sarokban sírdogált.

– Visszahozom a halálból. Hadd emeljem föl a fiadat – mondta. – Csak egy pillanatra.

Az özvegy föl se nézett.

– Kérlek – erősködött Illés. – Még ha ez lesz is az utolsó, amit életedben teszel értem, adj módot, hogy megháláljam a jóságodat.

Férfiak ragadták meg, hogy elráncigálják onnan. Illés azonban küzdött, teljes erejéből ellenállt, és közben könyörgött: engedjék, hogy hozzáérjen a halott gyermekezhez.

Hiába volt fiatal és erős, végül mégis a ház kapujában találta magát.. – Úr angyala, hol vagy? – kiáltotta az ég felé.

Ekkor mindenki elnémult. Közben az özvegyasszony fölállt, és most odalépett Illéshez. Kézen fogta, odavezette a gyermek holttestéhez, és elhúzta a szemfedőt, amellyel le volt takarva a kisfiú.

– Vér a véremből – mondta. – Szálljon vissza a te fe-

jedre és mindenki, aki vér a véredből, ha nem sikerül véghezvinned, amit kívánsz.

Illés közelebb lépett, hogy megérintse a tetemet.

– Várj – mondta az özvegy. – Előbb kérd Istenedtől, hogy fogantja legyen az átkomnak.

Illés szíve hevesen vert. De hitt az angyal szavában.

– Szálljon e fiú vére szüleim, testvéreim' és az ő gyermekeik fejére, ha még nem teszem, amit mondtam.

Aztán kételyek, bűntudat és félelem közepette elvezet azt az ő kebeléről, és felvívé a felházba, amelyben ő lakik vala, és az ő ágyára fekteté. Akkor kiáltja az Úrhoz, és monda: Én Uram Istenem, nyomorúságot hozol erre az özvegyre is, akinél én lakom, hogy az ő fiát megölök? És ráborult háromszor a gyermekre, és felkiáltott az Úrhoz, mondván: Én Uram Istenem, téritsd vissza e gyermek lelkét öbelé!

Néhány pillanatig semmi sem történt. Illés ismét felidézte, amint ott áll Gileádban a katona előtt, aki ijat és nyilvesszőt szegez a szívénék, ő pedig tudja, hogy a végzetnek sokszor semmi köze az ember hitéhez vagy félelmeihez. Nyugodt volt, és bizakodó, mint akkor délután, és tudta, hogy mindennek oka van, az eredménytől függetlenül. Az Ötödik Hegy tetején az angyal „Isten dicsőségének” nevezte ezt az okot; Illés azt remélte, hogy egy napon majd megtudja, miért van szüksége teremtményeire a Teremtőnek, ha meg akarja mutatni a dicső-

séget.

Ekkor a kisfiú kinyitotta a szemét.

– Hol van anyám? – kérdezte.

– Odalent vár – válaszolta Illés mosolyogva.

– Furcsa álmom volt. Fekete lyukba zuhantam, sebebben, mint ahogy a leggyorsabb akbari versenylő szaladt. Egy férfit láttam, és tudom, hogy apám volt az, pedig nem is ismertem. Aztán gyönyörű helyre értem, és nagyon szívesen ott is maradtam volna, de egy jóságosnak és bátornak tetsző másik férfi, akit nem ismerek, kedvesen megkért, hogy jöjjek vissza ide. Szerettem volna tovább álmودni, de te fölébresztettél.

A kisfiú szomorúnak látszott; nagyon szép lehetett az a hely, ahová csaknem belépett.

– Ne hagyj egyedül, hiszen te hoztál vissza onnan, ahol biztonságban éreztem magam.

– Menjünk le – javasolta Illés. – Anyád látni szeretne.

A fiú megpróbált fólkelní, de nagyon gyenge volt a járáshoz. Illés fölvette, úgy ment le vele a földszintre.

A lent várakozó embereken szemlátomást mélységes rettegés lett úrrá.

– Miért vannak itt annyian? – kérdezte a fiú.

Illés nem is válaszolhatott, mert az özvegy a karjába kapta, és sírva csókolgatta a gyermekeket.

– Mit tettek veled, anyám? Miért vagy olyan szomorú?

– Nem vagyok szomorú, fiam – mondta az asszony, a könnyeit törölgetve. – Soha életemben nem voltam ilyen boldog.

Ahogy kimondta, az özvegyasszony térdre rogyott, és felkiáltott:

– Látom, hogy Isten embere vagy! Isten igazsága szól a szavaidból!

Illés megölelte, és kérte, hogy álljon fel.

– Engedjétek szabadon ezt az embert! – mondta az özvegy a katonáknak. – Legyőzte a gonoszt, amely tanáyt vert a házamban!

A jelenlévők nem akartak hinni a szemüknek. Egy húszéves lány, aki festéssel foglalkozott, letérdelt az özvegyasszony mellé. Hamarosan mindenki utánozta, még a katonák is, akiknek vissza kellett volna kísérniük a börtönébe Illést, a foglyot.

– Álljatok föl – kérte Illés. – És imádjátok az Urat. Én csak az egyik szolgája vagyok, talán éppen a leggyarabb.

Mindenki tovább térdelt, lehajtott fejjel.

– Beszélgettél az Ötödik Hegy isteneivel – hallatszott egy hang. – És most csodát tudsz tenni.

– Nincsenek ott istenek. Egy angyalt, az Úr angyalát láttam ott, ő parancsolta, hogy ezt tegyem.

– Baálnál és testvéreinél jártál – mondta egy másik hang.

Illés utat vágott magának a térdelők között, és kiament az utcára. A szíve továbbra is hevesen vert, mint ha nem jól hajtotta volna végre a feladatot, amellyel az angyal bízta meg. – Mi értelme föltámasztani a halottat, ha senki sem hiszi el, hogy honnan jön ez a hatalom? – Az angyal megmondta Illésnek, hogy háromszor szólítssa az Úrat, de arról semmit sem szólt, hogy mi módon magyarázza meg ezt a csodát a lent várakozó tömegnek.

– Lehetséges, hogy nem is akartam mást, csak legyezgetni a hiúságomat, mint a régi próféták? – töprengett magában.

Ekkor megszólalt az őrangyala, akivel sokat beszélgettet gyermekekora óta.

– Ma nálad járt az Úr angyala.

– Igen – felelte Illés. – De az Úr angyalai nem beszélgettnek az emberekkel, csak Isten parancsait közzetírik.

– Élj a hatalmaddal – mondta az őrangyal.

Illés nem értette, hogy érti az angyal. – Nincs hatalmam, csak az, ami az Urtól származik – felelte.

– Senkinek sincs. Az Úr hatalmából azonban mindenkinél jut, mégsem él vele senki:

Aztán hozzátette:

– Mostantól fogva egészen addig, amíg vissza nem térsz elhagyott hazádba, nem lesz részed több csodában.

– És mikor térek vissza?

– Az Úrnak szüksége van rád Izrael újjáépítéséhez – válaszolta az angyal. – Akkor lépsz ismét Izrael földjére, ha már megtanultál újjáépíteni.

Aztán nem szólt többet az angyal.

MÁSODIK RÉSZ

A főpap a felkelő naphoz imádkozott, és arra kérte a Vihar istenét és az Állatok istennőjét, hogy legyenek irgalmasak a bolondokhoz. Valaki elmesélte neki aznap reggel, hogy Illés visszahozta a holtak birodalmából az övezgyasszony fiát.

A városban egyszerre volt izgalom és riadalom. Az emberek azt hitték, hogy az izraeli az Ötödik Hegy isteneitől szerezte a hatalmát, ezért most sokkal nehezebb lesz elpusztítani. – De majd eljön az ideje – mondta magában a főpap.

Az istenek meg fogják adni a kedvező alkalmat, amikor majd végezni lehet vele. De más oka van az istenek haragjának; intő jel, hogy itt vannak az asszírok a völgyben. Miért éppen most kell vége szakadnia az évszázadok óta tartó békének? A főpap tudta is a választ: a búbloszi találmány miatt. Népe olyan írást dolgozott ki, amely mindenki számára megtanulható, még azoknak is, akik nem tudnák mire használni. Bárki rövid idő alatt elsajátíthatja, és ez a civilizáció vége lesz.

A főpap meg volt győződve róla, hogy minden pusztító fegyver közül, amelyet valaha is képes volt kitalálni az ember, a szó a legrettenetesebb és leghatalmasabb. Tőr és lándzsa nyomában vér marad; a nyílvesszők messziről szembe tűnnek. A mérgeket előbb-utóbb megismerik és elkerülik.

A szó azonban nyomtalanul is tud rombolni. Ha terjeszteni lehetne a szent ritusokat, sokan visszaélnének

velük, és így próbálnák meg módosítani a világgyegyetem rendjét, ettől pedig megzavarodnának az istenek. Mindaddig csak a papok kasztja ismerte az ősök emlékezetét, amelyet szájról szájra adtak tovább, eskü alatt, hogy az így szerzett tudás titokban is marad. Különben is évekig kellett tanulni hozzá, hogy képessé váljék valaki a világban elterjedt egyiptomi írástelek megfejtésére; így csak az alapos tudásúak – írnokok és papok – cserélhették egymás közt az ismereteket.

Más kultúrákban is megjelentek a történetírás kezdetleges formái, de olyan bonyolultak voltak az eszközei, hogy használóik hazáján túl senki sem vállalkozott rá, hogy megtanulja őket. Ellenben a búbloszi találmány lehetőségei egy robbanás erejével értek fel: bár mely országban használhatják, nem számít, hogy milyen nyelven beszélnek. A görögök rendszerint minden élutasítottak, ami nem az ő városaikban keletkezett, de még ők is átvették a búbloszi írást, és már széltében használták a kereskedelmükben. Nagy tehetségük volt hozzá, hogy minden újdonságot magukévá tegye-nek, így már Búblós találmányát is elkereszttelték; úgy, hogy alphabetosz.

Az a veszély fenyegetett, hogy napvilágra kerülnek a civilizáció évszázadokon át őrzött titkai. Ehhez képest jelentéktelen volt Illés szentségtörése, vagyis, hogy – az egyiptomiak módjára – visszahozott valakit a halál fölyamának túlsó partjáról.

– Azért sújt büntetés bennünket, mert már nem tudjuk gondosan megőrizni azt, ami szent – gondolta a főpap. – Asszírok állnak a kapunk előtt, aztán majd átkelnék a völgyön, és elpusztítják őseink civilizációját.

És majd az írást is elpusztítják. A főpap jól tudta, hogy nem véletlenül jelent meg az ellenség.

Most megadják az árat. Jól kitervelték az istenek, úgy, hogy senki se vegye észre: valójában ők tehetnek róla, olyan kormányzót ültettek a hatalomba, akit jobban érdekel az üzlet, mint a hadsereg, felszítötték az asszírok kapzsiságát, egyre jobban ritkították az esőket,

és még egy hitetlen is odavezéreltek a városba. Hamarosan sor kerül hát a sorsdöntő ütközetre.

Akbar ezután is meglesz, de a veszedelmes bűbloszi írásjelek örökre eltűnnék a föld színéről. A főpap gondosan megtisztogatta azt a követ, amely azt jelezte, hogy sok-sok nemzedékkel azelőtt hol találta meg az idegen zarándok az egek által számára kijelölt helyet, és hol alapította meg a várost. Milyen szép, gondolta. A kövek az istenek képmásai; kemények, tartósak, minden túlélnek, és magyarázniuk sem kell, hogy miért vannak ott. Úgy tartotta a hagyomány, hogy egy kő jelzi a világ közepét, ezért a főpap még gyermekkorában elhatározta, hogy megkeresi. Egészen mostanáig dédelgette ezt a gondolatot. De amikor meglátta az asszírokat a völgy alján, rájött, hogy sosem fog teljesülni az álma.

– Nem fontos. Az én nemzedékemnek az a sorsa, hogy engesztelésül felaldoztassék, mert sérelem érte az isteneket. Vannak a világ történetében elkerülhetetlen események, amelyekbe bele kell nyugodnunk.

Megfogadta, hogy engedelmeskedni fog az isteneknek, és nem igyekezik elkerülni a háborút.

– Talán eljött az idők végezete. Mind nagyobb válságok tornyosulnak előttünk, és nem tudunk úrrá lenni rajtuk.

A főpap kézbe vette hosszú botját, és kiment a kis templomból; előzőleg megbeszéltek, hogy találkoznak az akbari helyőrség parancsnokával. Már csaknem odaért a déli városfalhoz, amikor Illés megszólította:

– Az Úr visszahozott egy gyermeket a halálból – mondta az izraeli. – A város nem kételkedik a hatalmamban.

– Biztos nem is volt halott az a kisfiú – felelte a főpap. – Ez már máskor is megesett; megáll, majd nem-sokára ismét dobogni kezd a szív. Ma az egész város erről beszél; holnap eszükbe jut, hogy közel vannak az istenek, és meghallhatják, mit beszélnek az emberek. Ekkor majd ismét elnémul a szájuk. Mennem kell, mert csatára készülnek az asszírok.

– Hallgasd meg, amit mondani akarok: a tegnap esti csoda után a falakon kívül aludtam, mert nyugalomra volt szükségem. Ekkor megjelent ugyanaz az angyal, akit az Ötödik Hegyen láttam, és megjósolta, hogy Akbar elpusztul a háborúban.

– Nem lehet elpusztítani a városokat – felelte főpap. – Hetvenszer hétszer is újra felépülnek, mert emlékeznek rá az istenek, hol jelölték ki a helyüket, és ugyanott akarják tudni mindegyiket.

A kormányzó és kísérete közeledett.

– Mit beszélsz? – kérdezte.

– Hogy keressétek a békét – ismételte Illés.

– Ha félsz, menj vissza oda, ahonnan jöttél – válaszolta szárazon a főpap.

– Jézabel és királyod visszavárvák a szökött prófétákat, hogy megöljék őket – mondta a kormányzó. – En azonban azt szeretném, ha elmondanád, hogy tudtad megmászni az Ötödik Hegyet úgy, hogy mégsem pusztított el az ég tüze.

A főpap úgy érezte, félbe kell szakítania a beszélgetést. A kormányzó tárgyalni akar az asszírokkal, és talán éppen Illést akarja felhasználni a céljához.

– Ne hidd el egyetlen szavát sem – szolt közbe. – Tegnap, amikor előbem hozták, hogy elítéljük, láttam, hogy sír félelmében.

– Azért sírtam, mert azt hittem, hogy bajt okoztam. Hiszen csak két dolgotl Félek: az Úrtól és önmagamtól. Nem szöktem el Izraelből, és kész vagyok visszatérni, amiint megengedi az Úr. Végezni fogok szépséges hercegnőtökkel, Izrael hite pedig ezt a megpróbáltatást is túl fogja elni.

– Kőkemény szíve legyen annak, aki ellen akar állni Jézabel bájainak – gúnyolódott a főpap. – De ha így lesz is, küldünk majd másik asszonyt, még szébbet, ahogy már Jézabel előtt is tettük.

A főpap igazat beszélt. Kétszáz évvel azelőtt egy szidoni hercegnő bábonázta meg a legbőlcsebb izraeli

uralkodót, Salamon királyt. A hercegnő rávette, hogy építessen oltárt Asztarté istennő tiszteletére, és Salamon meg is építette. Az Úr nem nézte jó szemmel az uralkodó hitehagyását, ezért fellázította ellené a szomszédos seregeket, és megfosztotta Salamont a királyságától.

– Ugyanez a sors vár Ahábra, Jézabel férjére – gondolta Illés. Az Úr ővele, Illéssel, is elvégezeti majd a feladatát, ha eljön az ideje. Mi értelme lenne azonban most arra törekednie, hogy meggyőzze ezt a két embert? Ők is olyanok, mint a tegnap látott emberek, akik, az özvegy házának földjén térdepelve, az Ötödik Hegy isteneit dicsérték. A hagyomány sosem fogja megengetni, hogy másképpen gondolkozzanak.

– Kár, hogy tiszteletben kell tartanunk a vendégszeretet törvényét – mondta a kormányzó, aki látszólag elfeledkezett Illés békét szorgalmazó megjegyzéséről. – Ha ném így lenne, segítenénk Jézabelnek, hogy végezzen a prófétákkal.

– Nem ezért kíméltétek meg az életemet. Tudjátok, hogy értékes áru vagyok, Jézabelnek pedig meg akarjátok szerezni azt az örömet, hogy a saját kezével pusztísson el. Ám a nép, tegnap óta, varázserőt tulajdonít nekem. Az emberek azt hiszik, hogy találkoztam az Ötödik Hegy isteneivel; persze, tudom, hogy ti szemrebbenés nélkül megsértenétek az isteneket, de a város lakói nem meríték felbosszantani.

A kormányzó és a főpap faképnél hagyta Illést, hadd beszéljen magában, és a két férfi elindult a falak felé. A főpap ebben a pillanatban határozta el, hogy az első adódó alkalommal megöli az izraeli prófétát; addig csak áru volt, de most már veszélyessé vált.

A két távolodó férfi láttán, kétségbéesés vett erőt Illésen; mit tehetne az Úr szolgálatára? Aztán a tér közeperére állt, és hangos szóval hirdetni kezdte:

– Akbar népe! Tegnap este felmentem az Ötödik Hegyre, és beszélgettem az ott lakó istenekkel. Amikor

visszatértem, már arra is képes voltam, hogy visszahozzák egy kisfiút a halálból!

Az emberek körülállták; már az egész város ismerte a történetet. A kormányzó és a főpap megtorpan az út közepén, aztán visszafordult, mert kíváncsi volt a fejleményekre; most arról beszél az izraeli próféta, hogy láttá, amint az Ötödik Hegy istenei egy náluk hatalmasabb Istant imádnak.

– Meg fogom ölelni – dörmögte a főpap.

– A városbéliiek pedig fellázadtak ellenünk – felelte a kormányzó, akit érdekelte az idegen mondandója. – Jobb, ha megvárjuk, hogy valami hibát kövessen el.

– Mielőtt lejöttem a hegyről, azzal bíztak meg az istenek, hogy segítsem a kormányzót az asszír veszedelem ellen – folytatta Illés. – Tudom, hogy tiszteletremélő ember, és szeretne meghallgatni engem; másoknak azonban a háború az érdekük, ezért nem hagyják, hogy a közelébe kerüljek.

– Szent férfiú az izraeli – mondta egy öregember a kormányzónak. – Senki sem mehet föl az Ötödik Hegyre úgy, hogy le ne sújtson rá az égi tűz, de őneki sikerült; és most, íme, a holtakat is feltámasztja.

– Tírusz és Szidon, akárcsak a többi föníciai város, hagyományosan ragaszkodik a békéhez – szólt közbe egy másik öregember. – Már súlyosabb veszélyek is fenyegettek, mégis úrrá tudtunk lenni rajtuk.

Betegek és nyomorékok tüntek föl, átfurakodtak a tömegben, egyenest Illéshez, megérintették a ruháját, és kértek, hogy gyógyítsa meg őket.

– Ne a kormányzónak osztogasd a tanácsaidat, inkább gyógyítsd meg a betegeket – mondta a főpap. – Akkor majd elhíssük, hogy mellettesd állnak az Ötödik Hegy istenei.

Illésnek az jutott az eszébe, hogy mit mondott az angyal az este: csak annyi hatalma lesz, mint bármely közönséges halandonak.

– A betegek segítséget kérnek – ismételte a főpap. – Várunk.

– Inkább a háború elkerülésével foglalkozzunk. Ha az nem sikerül, még több sérültünk, még több betegünk lesz.

A kormányzó szakította félbe a párbeszédet:

– Illés velünk jön. Isteni sugallat beszél belőle.

A kormányzó nem hitte, hogy istenek vannak az Ötödik Hegyen, de szövetségesre volt szüksége, ha el akarta fogadattni a néppel, hogy nincs más út, békét kell kötniük az asszírokkal.

Amíg a hadvezérhez igyekeztek, a főpap nem állta meg szó nélkül:

– Egy szót sem hiszel abból, amit mondta!

– Hiszem, hogy a béke az egyetlen út. Csak azt nem hiszem, hogy istenek laknak annak a hegynek a csúcsán. Hiszen jártam ott.

– És mit láttál?

– Az Úr egyik angyalát. Nem most láttam először: több helyen is találkoztam ugyanezzel az angyallal, ahol megfordultam életemben – felelte Illés. – Isten pedig csak egy van.

A főpap fölnevetett.

– Azt akarod hát mondani, hogy szerinted ugyanaz az isten növeszt búzát is, amely viharokat támaszt? Pedig az egész más!

– Látod amott az Ötödik Hegyet? – kérdezte Illés. – Akármelyik oldalról nézed, minden másnak fogod látni, pedig ugyanaz a hegy. minden ilyen, ami a teremtés műve: egyazon Isten más-más arcát mutatja.

Fölértek a fal tetejére, ahonnan jól lehetett látni az ellenséges tábort. A sivatagos völgy szürkeségében szembeszökőn virítottak a fehér sátrak.

Amikor az órszemek felfigyeltek az asszírokra a völgy végében, kémeket küldtek hozzájuk, akik azt jelentették, hogy csupán felderítés a táborozók feladata; a hadvezér azt javasolta, hogy ejtsék foglyul, és adják el őket rabszolgának. A kormányzó más haditervet választott: egyelőre semmit sem tett. Arra számított, hogy ha jó

kapcsolatot épít ki az asszírokkal, akár még új piacot is szerezhet az Akbarban készített üvegtárgyaknak; különben meg, ha háborúra készülnének is, jól tudják az asszírok, hogy a kisvárosok minden a győztes oldalára állnak. Ebben az esetben mást se kívánnak az asszír vezérek, csak, hogy ellenállás nélkül engedjék átvonulni őket Tírusz és Szidon felé. Azok igen, azok már nagyvárosok, a föníciai kincsek és tudományok valóságos tárházai.

A felderítők a völgy bejáratánál táboroztak le, aztán, apránként, egyre több erősítés érkezett hozzájuk. A főpap tudni vélte, hogy miért: a városnak kútja van, a sivatagban meg több napi járóföldre sincs másik. Ha az asszírok el akarják foglalni Tíruszt vagy Szidont, szükségük van erre az egyetlen kútra, hogy elláthassák ivóvízzel a seregeiket.

Az első hónap végén még előzhették volna őket. A második hónap végén még könnyűszerrel győzhettek volna, és úgy intézhették volna a dolgot, hogy, a tárgyalások után, az asszírok is emelt fővel vonulhassanak vissza.

Várták az ütközetet, de az asszírok nem támadtak. Az ötödik hónap végén még mindig lehetett volna csatát nyerni. – Nemsokára támadni fognak, mert egész biztosan szomjasak – állapította meg magában a kormányzó. Felszólította a hadvezért, hogy dolgozza ki a védekezés különböző módozatait, és állandó készenlétben tartsa az embereit arra az esetre, ha váratlan támadás érné őket.

Ó maga azonban csak a béke érdekében munkálkodott.

Már fél év is eltelt, de az asszír sereg nem mozdult. A völgy megszállásának első heteiben egyre nőtt a feszültség Akbarban, de lassanként egészen feloldódott; a lakosság tovább élte megszokott életét, a földművelők visszatértek a földekre, a mesteremberek bort, üveget és szappant készítettek, a kereskedők tovább adták-vették a különféle portékákat. mindenki azt hitte, hogy Akbar azért nem támadta meg az ellenséget, mert hamarosan

elkezdődnek a békétárgyalások. Mindannyian tudták, hogy az istenek jelölték ki a kormányzójukat, minden lehetségesben fog hát dönteni.

Amikor Illés a városba érkezett, a kormányzó elterjesztette, és széltében beszéltek is, hogy átok jár az idegen nyomában; így, ha már-már elviselhetetlenné fokozódik a háborús veszély, majd Illést okolhatja érte, azt mondhatja, hogy ott az izraeli, őneki köszönhetik a katasztrófát. Akbar lakói meg lesznek győződve róla, hogy, ha megölik az izraelit, visszazökken a világgyetem a régi kerékvágásba. Ekkor a kormányzó majd megmagyarázza, hogy most már késő távozásra bírniuk az asszírokat; megöleti Illést, majd felvilágosítja a népet, hogy nincs jobb, mint a béké. A kormányzó úgy okoskodott, hogy a kereskedők is békét akarnak, majd csak kicsikarják a többiek hozzájárulását.

Már hónapok óta szakadatlanul huzakodnia kellett a főpappal és a hadvezérrel, mert azok mindegyre azt követelték, hogy azonnal indítsanak támadást. De sosem hagyták el az Ötödik Hegy istenei; most, hogy csoada esett az este, Illés feltámasztott egy halottat, a próféta élete sokkal fontosabb lett, mint a halála.

– Mit keres köztetek ez az idegen? – kérdezte a hadvezér.

– Megvilágosították az istenek – válaszolta a kormányzó. – Segít megtalálnunk a legjobb megoldást.

Gyorsan másra terelte a szót.

– Ma mintha megszaporodtak volna a sátrak.

– Holnap még több lesz belőlük – kapott a szón a hadvezér. – Ha megtámadtuk volna őket, amikor még csak felderítők voltak, aligha tértek volna vissza.

– Tévedsz. Egy biztos megmenekült volna közülük, hogy a nyakunkra hozza a bosszúállókat.

– Ha sokáig halogatjuk a szüretet, megrohad a gyümölcs – erősködött a hadvezér. – De ha a gondjainkat tesszük félre, minden csak szaporodnak.

Majd háromszáz éve béké van Föniciában, magyarázza a kormányzó, népüknek éppen ez a nagy vívmánya. Mit szólnak majd az eljövendő nemzedékek, ha ő most derékba törí ezt a virágzó korszakot?

– Küldj megbízottat, hogy tárgyaljon velük – mondta Illés. – Az a legjobb harcos, aki barátot tud csinálni az ellenségből.

– Nem tudjuk, hogy tulajdonképpen mit akarnak. Még azt sem tudjuk biztosan, hogy el akarják-e foglalni a városunkat. Hogy tárgyalhatnánk így?

– Vannak fenyegető jelek. Egy hadsereg sem vesztegeti harci gyakorlatokkal az idejét, ráadásul távol az otthonától.

Napról napra több katona érkezett, és a kormányzó megpróbálta elképzelni, hogy mennyi víz kell majd ennyi embernek. Hamarosan védtelen lesz a város az ellenséges sereggel szemben.

– Támadhatunk-e most? – tudakolta a főpap.

– Igen, támadhatunk – vélekedett a hadvezér. – Sok harcost fogunk veszíteni, de megmenekül a város. De nagyon gyorsan kell dönteneni.

– Nem szabad támadnunk, uram – érvelt Illés a kormányzónak. – Énnekem azt mondta az Ötödik Hegy istenei, hogy még van idő megtalálnunk a béké útját.

Hallotta a főpap és az izraeli szóváltását, de a kormányzó úgy tett, mintha egyetértene Illéssel. Bánta ő, hogy föníciaiak, kananeusok vagy asszírok kormányozzák Szidont és Tíruszt; az a fontos, hogy tovább kereshedhessen a város.

– Támadunk – erősködött a főpap.

– Várunk még egy napot – vetette ellen a kormányzó. – Talán minden megoldódik magától.

Pedig ő is tudta, hogy azonnal döntenie kell; mit kezdenek az asszírokkal. Lejött a fal tetejéről, és a palota felé indul; arra kérte az izraelit, hogy tartson vele.

Útközben a város életét figyelte; a pásztorok kihajtották a juhokat a hegyoldalra, a földművesek a földekre igyekeztek, hogy kevéske élelmet próbáljanak kicsikarni

a száraz talajból maguknak és családjuknak. Katonák gyakorolták a lándzsavetést, és néhány frissen érkezett kereskedő éppen akkor rakta ki áruját a téren. Bármilyen hihetetlen, az asszírok nem zárták le a völgyön hosszában átvezető utat; a kereskedők tóvább jártak-keltek árujukkal, és fizették a vámot a városnak a szállításért.

— Most, hogy ilyen nagy erőket sikerült felvonultatniuk, vajon miért nem zájják le az utat? — töprengett Illés.

— Az asszír birodalomnak is szüksége van a szidoni és tíruszi kikötőkbe érkező árura — felelte a kormányzó. — Ha a kereskedők veszélyben éreznék magukat, megszakadna az utánpótlás. Annak pedig egy katonai vereség nél is súlyosabb következménye lenne. Biztos van módja, hogy elkerüljük a háborút.

— Igen — mondta Illés. — Ha víz kell nekik, majd mi áruljuk a vizet.

A kormányzó nem felelt. Ám közben rájött, hogy fegyverként használhatja az izraelit a háború hívei ellen; Illés fölment az Ötödik Hegy csúcsára, és dacolni mert az istenekkel. Ha pedig a főpap mindenáron harcolni akar az asszírok ellen, egyedül Illés szállhat szembe vele. A kormányzó azt javasolta hát Illésnek, hogy sértljanak egyet, és beszélgeszenek egy kicsit.

A főpap a fal tetejéről figyezte az ellenséget.

— Mivel tarthatnák vissza az istenek a megszállókat? — kérdezte a hadvezér.

— Áldozatokat mutattam be az Ötödik Hegy előtt. Kértem, hogy bátrabb vezetőt küldjenek hozzánk.

— Úgy kellene cselekednünk, ahogy Jézabel tette: el kellene pusztítanunk a prófétákat. Ma arra használ fel a kormányzó egy senkiházi izraelit, aki tegnap még halálra volt ítélt, hogy megnyerje a lakosságot a békének.

A hadvezér a hegyet nézte.

— Bérgyilkosokkal megölhetjük Illést. A katonáim pedig megfoszthatják a kormányzót a hatalmától.

— El fogom rendelni Illés megöletését — válaszolta a főpap. — De a kormányzóval semmit sem tehetünk: a családja nemzedékek óta gyakorolja a hatalmat. A nagyapja is vezetők volt, és az istenek hatalma apáról fiúra, majd annak fiára, a mostani kormányzónra szállt.

— Miért gátolja a hagyomány, hogy erélyesebb ember kezébe adjuk a kormányzást?

— A hagyomány a világ és a rend fenntartására való. Ha megbolygatjuk, vége a világnak.

A főpap körülözött. Ég és föld, hegyek és völgyek, a minden ség dolgai a számukra kijelölt pályát járták, ahogy előre meg volt írva. A föld néha megremeggett, máskor meg — mint most is — sok-sok idő telt el eső nélküli. De a csillagok a helyükön maradtak, és a nap sem zuhant az emberek fejére. Mindez pedig azért volt így, mert az Özönvíz óta megtanulták az emberek, hogy nem lehet megváltoztatni a Teremtés rendjét.

Egykor más se volt, csak az Ötödik Hegy. Emberek és istenek együtt éltek, sétáltak a parádicsomi kerékben, társalogsztak, és kacagtak. Az emberek azonban bűnt követtek el, és az istenek kiűzték őket onnan; de nem volt hová küldeni őket, így végül odateremtették a Földet a hegy köré, hogy legyen hová letaszítani őket, mégis szem előtt maradjanak, és sose felejtsék el, hogy sokkal alantasabb szinten tengődnak, mint az Ötödik Hegy lakói.

Gondoskodtak azonban róla, hogy visszafelé is nyitva hagyjanak egy ajtót; ha jó útra tér az emberiség, végig visszajuthat, föl a hegyre. A papok és vezetők feladata lett, hogy ne hagyják feledésbe merülni ezt a gondolatot, minden emlékeztessenek rá, és így tartás meg a világ tudatában.

Minden nép osztozott abban a hiedelemben, hogy, ha eltávolítanák a hatalomból az istenek által felkent családokat, annak súlyos következményei lennének. Már senki sem emlékezett rá, hogy miért éppen őket választották ki, de mindenki úgy tudta, hogy ezek a ca-

ládok rokonságban állnak az isteni családokkal. Akbar évszázadok óta megvolt, de mindig a jelenlegi kormányzó ősei igazgatták; sokszor megszállták, elnyomták, barbárok kezére került, de a megszállók idővel csak eltávoztak, vagy elűzték őket. Akkor visszaállt a régi rend, és az emberek is újrakezdték a régi életüket.

A papoknak az volt a kötelessége, hogy megőrizzék ezt a rendet: célja van a világnak, törvények irányítják. Már elmúlt az az idő, amikor megérteni igyekeztünk az isteneket, már csak tisztnünk kell őket, és minden megtennünk, amit kívánunk. Szeszélyesek az istenek, és nagyon ingerlékenyek.

Ha az aratásnak nem volna szertartása, nem adna termést a föld. Ha némelyik áldozat feledésbe merülne, halálos kórok fertőznék meg a várost. Ha ismét felboszszantanák az Idő istenét, megállíthatná a búza és az emberek növekedését.

– Nézd csak az Ötödik Hegyet – mondta a hadvezérnek. – Csúcsáról irányítják a völgy életét, és védelmeznek bennünket az istenek. Örök időkre szóló tervük van Akbarral. Az idegen meg fog halni, vagy visszatér hazájába, a kormányzó egy nap majd elhalálozik, és a fia bölcsebb lesz nála; amit most átélünk, csupán műlékony átmenet.

– Új vezető kell nekünk – makacskodott a hadvezér. – Elveszünk, ha továbbra is ez a kormányzó marad a város ura.

Tudta a főpap, hogy éppen ezt akarják az istenek, mert így lehet véget vetni a búbloszi írás veszélyének. De nem szolt semmit; ismét örömmel nyugtázta, hogy a kormányzók, akarva-akaratlanul, minden a Világegyetem sorsának beteljesítését mozdítják elő.

Illés, a város utcáit róva, azt magyarázta a kormányzónak, milyen tervei vannak a béke megőrzésére, a kormányzó pedig kinevezte Illést a segédjének. Amikor a térré értek, ismét betegek vették körül a prósztát, de Il-

lés azt mondta, hogy az Ötödik Hegy istenei megtiltották neki a gyógyítást. Késő délután hazament az özvegyasszonyhoz; a gyermek az utca közepén játszott, és Illés megköszönte az Úrnak, hogy eszköz lehetett cso-datételehez.

Az asszony vacsorával várta. Illés meglepődve láttá, hogy egy üveg bor van az asztalon.

– Az emberek ajándékokkal kedveskednek neked – mondta az asszony. – Én pedig bocsánatot kérek, mert igazságtalan voltam hozzád.

– Igazságtalan? – csodálkozott Illés. – Hát nem látod, hogy ami történt, az mind Isten terveinek része?

Az özvegy csak mosolygött, csillogott a szeme, és Illés most vette észre, hogy milyen szép. Az asszony legalább tíz évvel idősebb volt nála, Illés mégis mélységes gyöngédséget érzett iránta. Ném volt hozzászokva ehez az érzéshöz, és feltőle; aztán eszébe jutott Jézabel szeme, majd az a vágy, amely akkor támadt benne, amikor elhagyta Aháb palotáját: hogy libanoni nőt szeretne feleségül venni.

– A fiám volt haszontalan életem egyetlen vigasza. És emlékezni is fognak az ő történetére, hiszen visszatért a halál birodalmából – mondta az özvegy.

– Nem haszontalan a te életed. Az Ur parancsára jöttem Akbarba, és te befogadtál. Ha emlékezni fognak a fiad történetére, biztosra veszem, hogy a tiédre is.

Az asszony megtöltötte a két serleget. Így köszöntötték egymást a búcsúzó nap és az ébredő csillagok fényénél.

– Távoli országból jöttél, egy olyan Isten útmutatása nyomán, akit nem ismertem, de aki most már az én Uram is. Fiam ugyancsak távoli földről tért vissza, és biztosan lesz majd mit mesélnie az unokáinak. A papok megőrzik a szép történetet, és továbbadják a későbbi nemzedékeknek.

A városok a papok emlékezete révén tartották számon a múltukat, hódításait, régi isteneiket, harcosait, akik vérükkel védték meg a hazát. Még ha létezett

is más, újabb módja a múlt feljegyzésének, a papok emlékezete volt az egyetlen, amiben megbíztak Akbar lakói. Írhat mindenki, amit akar; de senki sem emlékezhet olyasmire, ami sosem volt.

– Hát én, én mit meséljek? – folytatta az asszony, míg megtöltötte a serleget, amelynek Illés gyorsan kiitta a tartalmát. – Nincs meg bennem Jézabel ereje, szépsége. Olyan az életem, mint bárki másé: még gyerekkoromban eldöntötték a házasságomat a kettőnk szülei, amikor pedig felnőttem, a ház körül tettem-vettem, megünnepelem a szent napokat, a férjem meg többnyire mással volt elfoglalva. Amíg élt, addig se beszélgettünk soha semmi komolyabb dologról. Kalmár volt, a kereskedésnek élt, én pedig az otthonunkat gondoztam, így teltek el az életünk legszebb évei. Halála után csak a nyomor maradt rám, és a fiam taníttatásának gondja. Ha felnő, majd ő is tengerre száll, én pedig már senkinek sem leszek fontos. Nem érzek én gyűlöletet, nem neheztelek senkire, csak éppen tudom, hogy haszonlan vagyok.

Illés még egyszer megtöltötte a serleget. Riadót vert a szíve; jól érezte magát az özvegyasszonnyal. Alighanem félelmetesebb élmény a szerelem, mint az, hogy Aháb katonája előtt áll az ember, és közben nyílvessző szegeződik a szívére; ha célba talál az a nyílvessző, meghalunk, a többi már Isten dolga. Ha azonban a szerelem talál el bennünket, akkor már nekünk magunknak kell vállalnunk a következményeit.

– Egész életemben szerelemre vágytam – gondolta Illés. Mégis, most, hogy karnyújtásnyira volt tőle – nem férhetett kétség hozzá, elég, ha nem menekül előle – Illés csak azon törte a fejét, hogyan térhetne ki gyorsan az útjából.

Felidézte gondolatban azt a napot, amikor Akbarba érkezett a Kérith-parti száműzetés után. Akkor olyan fáradt és szomjas volt, hogy most semmire sem tudott visszaemlékezni, csak arra a pillanatra, amikor magához tért ájulásából, és azt látta, hogy az asszony vizet

csöpögött az ajkára. Az arca egészen közel volt az asszonynéhoz, olyan közel, ahogy életében még nem hajolt női archoz. Felfigyelt rá, hogy az özvegyasszonynak ugyanolyan zöld szeme van, mint Jézabelnek, csak más a csillagása, mintha a cédrusokat, az álmaiban gyakran megjelenő, ismeretlen tengert és – hogy lehet az? – a saját lelkét tükrözné.

– Úgy szeretném megmondani neki – gondolta. – De nem tudom, hogy Könnyebb Isten szerelméről beszélne.

Illés ivott még egy kicsit. Az asszony észrevette, hogy olyat mondhatott, ami nem tetszik neki, így hát másról beszélt.

– Csakugyan fölmentél az Ötödik Hegyré? – kérdezte.

Illés bőlintott.

Az asszony szerette volna megkérdezni tőle, hogy mit látott odafönt, és hogy sikerült megmenekülnie az ég tüzétől. De szemlátomást ez is feszélyezte Illést.

– Próféta. Olvas a szívemben – gondolta az asszony.

Ami óta az izraeli belépett az életébe, minden megváltozott. Még a szegénységet is könnyebb volt elviselni, mert az idegen fölóbreszttet benne valamit, amit még nem ismert: a szerelmet. Amikor a kisfiú megbetegedett, ő maga is fölvette a harcot a szomszédsággal, hogy Illés nála maradhasson.

Tudta, hogy Illésnek fontosabb az Úr, mint akármi, ami az ég alatt történik. Tudatában volt, hogy lehetetlen az álma, hiszen a vele szemben ülő férfi akár azonnal is elmehet, kionthatja Jézabel vérét, és megteheti, hogy vissza se jön elmesélni a történeteket.

O mégis szeretni fogja, mert most fogta fel, életében először, hogy mi az a szabadság. Szeretheti, még ha Illés soha meg sem tudja; nem kell engedélyt kérnie tőle, hogy hiányozzék neki a próféta, hogy egész álló nap órá gondoljon, hogy vacsorával várja, vagy hogy aggódjék miatta, mit ármányodhatnak már megint az emberek az idegen ellen.

Ez a szabadság: érezni, hogy mit kíván a szíve, fittyet hárnya mások véleményének. Már eleget küzdött báráttal, szomszéddal a fedele alatt élő idegen miatt; most már legalább önmagával nem kell küzdenie.

Illés még egy kis bort ivott, bocsánatot kért, és a szobájába vonult. Az asszony kiment a ház elé, és örvendezve láttá, hogy ott játszodzik a fia, majd elhatározta, hogy sétál egy kicsit.

Szabad volt, mert a szerelem felszabadít.

Illés sokáig nézte a szobája falát. Végül elhatározta, hogy megidézi az órangyalát.

– Veszélyben a lelkem – mondta.

Az angyal csak hallgatott. Illés megint gondolt, hogy folytassa-e a beszélgetést, de akkor már késő volt: ok nélkül nem idézheti oda az angyalt.

– Amikor ezzel az asszonnyal vagyok, nem érzem jól magam.

– Éppen fordítva – válaszolta az angyal. – Ez zavar téged. Hiszen belé is szerethetsz.

Illés röstelkedett, hiszen az angyal a lelkébe látott.

– Veszélyes a szerelem – mondta.

– De milyen! – felelte az angyal. – Hát aztán?

Azzal eltűnt.

Órangyalának nem voltak hát olyan kétfélelői, mint amilyenek az ő lelkét gyötörték. Bizony, ismerte ő a szerelmet; láttá, hogy fordul el Izrael királya az Úrtól, mert úrrá lett a szívén Jézabel, a szidoni hercegnő. A hagyomány szerint Salamon király egy idegen nő miatt veszítette el a királyságát. Dávid király a halálba küldte egyik legjobb barátját, mert szenvédélyre gyűlt annak felesége iránt. A filiszteusok Delila miatt ejtették foglyul Sámsonat, és szúrták ki a szemét.

Hogy is ne ismerné a szerelmet? Tele a történelem a szerelem tragikus példáival. És ha nem ismerné is a szent iratokat, példának ott vannak a barátai és a barátainak barátai, meg emezek barátai is, emberek, akik

belepusztultak a várakozással töltött, hosszú éjszakákba és a szenvédésbe. Ha Illésnek kedvese lett volna Izraelben, aligha hagya volna el a szülővárosát az Úr hívószavára, és most halott lenne.

– Haszontalan csatát vívok – gondolta. – A szerelem fogja megnyerni ezt az ütközetet, és én minden szeretni fogom őt, amíg csak élek. Uram, küldj vissza Izraelbe, úgy sohasem kell megvallanom ennek az asszonynak, hogy mit érzek. Hisz ő úgysem szeret, és úgyis azt válaszná, hogy hősi halott férjével együtt az ő szívét is eltemették.

Másnap reggel Illés ismét találkozott a hadvezérrel. Megtudta, hogy még több sátor bújt ki a földből.

– Hány harcosuk jut egy harcosunkra? – kérdezte.

– Nem adok tájékoztatást Jézabel ellenségének.

– A kormányzó tanácsosa vagyok – felelte Illés. – Tegnap délután nevezett ki segédjének, te is tudod, válasszal tartozol.

A hadvezér legszívesebben ott mindjárt megölte volna az idegent.

– minden emberünkre két asszír katona jut – válaszolt mégis kényszeredetten.

Illés jól tudta, hogy az ellenségnek sokkal nagyobb fölény kell.

– Közeledik az eszményi pillanat, amikor megkezdhetjük a béketárgyalásokat – mondta. – Az ellenség rá fog jönni, hogy milyen nagylelkűek vagyunk, és így jobb feltételeket teremthetünk magunknak. Bármely hadvezér tudja, hogy egy város bevételéhez minden védőre őt támadónak kell jutnia.

– Ha most nem támadunk, el fogják érni ezt az arányt.

– Még ha biztosítják is az utánpótlást, vízzel nem tudnak ellátni ennyi embert. Akkor jön el a pillanat, hogy elküldjük hozzájuk a követeket.

– Miéle pillanat lesz az?

– Engedjük, hogy még egy kicsivel több asszír harcos

gyűljön össze. Amikor már elviselhetetlen a helyzetük, kénytelenek lesznek támadni, de csak három vagy négy harcosuk jut majd egy-egy katonánkra, és tudják, hogy csak vereséget szennedhetnek. Ekkor fognak a küldötteink békét ajánlani, szabad átvonulást, és, pénzért cserébe, vizet. Ez a kormányzó terve.

A hadvezér nem válaszolt, útjára engedte az idegent. A kormányzó még akkor is ragaszkodhat a tervéhez, ha Illés már halott. A hadvezér megesküdött magában, hogy, ha idáig fajulna a helyzet, megöli a kormányzót, majd öngyilkosságot követ el, hogy megmeneküljön az istenek haragjától.

Azt azonban semmiképpen sem hagyhatja, hogy pénzért elárulják a népét.

– Uram, vezess vissza Izrael földjére – könyörgött Illés délutánonként, amikor a völgyet járta. – Ne engedd, hogy a szívem Akbar foglya maradjon.

Ahogy más prófétáktól láitta, még gyermekkorában, most ő is ostorozni kezdte magát, valahányszor az özvegyasszonyra gondolt. Csupa seb lett a háta, és Illés két napig lázasan félrebeszélt. Amikor magához tért, az asszony arcát pillantotta meg legelőször; az özvegy éppen a sebeit látta el, kenőcsöt és olívaolajat kent rájuk. Illés ahhoz is gyenge volt, hogy lemenjen étkezni, ezért az özvegy hordta föl neki az ennivalót.

Amint meggyógyult, megint sétáltatni kezdett a völgyben.

– Uram, vigyél vissza Izrael földjére – kérte. – A szívem már Akbar foglya, de a testem még útra kelhet.

Ekkor megjelent előtte az angyal. Nem az Úr angyala volt, akit a hegy tetején látott, hanem az, amelyik vigyázott rá, és akinek már megszokta a hangját.

– Az Úr meghallgatja azok könyörgését, akik nem akarnak tudni a gyűlöletről. De süket azok iránt, akik a szeretet elől menekülnek.

Minden este hármasbán vacsoráztak. Ahogy megígérte az Úr, a vékából sosem fogyott ki a liszt, és a korsóból sem az olaj.

Evés közben ritkán beszélgették. Egyik este a fiú mégis megkérdezte:

– Mi az, hogy próféta?

– Olyan ember, aki továbbra is hallja a gyerekkorában hallott hangokat. És hisz bennük. Igy megtudhatja, mit gondolnak az angyalok.

– Igen, tudom, miről beszélsz – mondta a fiú. – Vanak barátaim, akiket senki sem lát, csak én.

– Sose felejtsd el őket, még akkor se, ha a felnőttek azt mondják, hogy butaság. Igy minden tudni fogod, mit akar Isten.

– Meg fogom ismerni a jövőt, akárcsak a babiloni jószok – mondta a fiú.

– A próféták nem ismerik a jövőt. Ók csak közvetítik a szavakat, amelyeket éppen abban a pillanathan sugall nekik az Úr. Ezért vagyok itt, de úgy, hogy nem is tudom, mikor fogok hazatérni; az Úr nem árulja el, amíg nem szükséges.

Az özvegy tekintete elszomorodott. Igen, Illés egyszer útra kel.

Illés már nem szólította az Urat. Elhatározta, hogy ha eljön a megfelelő pillanat, és távozhat Akbarból, az özvegyet meg a fiát is magával viszi. De nem szól róla, amíg el nem jön az ideje.

Lehet, hogy az özvegy majd nem akar vele menni. Lehet, hogy még nem is tudja, mit érez iránta Illés, hiszen ő maga is csak lassan értette meg. Ha így lesz, jobbat nem is tehet, mint hogy egészen Jézabel kiüzésének és Izrael újjáépítésének szenteli magát. Annyi kérdés foglalkoztatja majd az elméjét, hogy eszébe se fog jutni a szerelem.

– Az Úr az énnékem őriző pásztorom – mondta, és Dávid király egyik régi imája jutott az eszébe. – Gyö-

nyörű szép mezőn engemet éltet, és szép, kies folyóvízre legeletet.

— Es nem hagyja, hogy elveszítsem az életem értelmét — fejezte be a saját szavaival.

Egy délután a szokásosnál korábban ért haza; az özvegy a ház küszöbén üldögélt.

— Mit csinálsz itt?

— Nincs tennivalóm — felelte az asszony.

— Akkor tanulj valamit. Sok olyan ember van, aki már lemondott az életről. Ezek az emberek nem bosszanakodnak, nem sírnak, hanem csak várják, hogy műljen az idő. Nem kértek az életből, ezért már az élet sem kér belőlük. Téged is ez a veszély fenyeget; cselekedjél, nézz szembe az éettel, ne mondj le róla.

— Ismét van értelme az életemnek — mondta az özvegy lesütött szemmel. — Amióta ide jöttél.

Illés egy pillanatig úgy érezte, hogy meg tudná osztani a szívét az özveggyel. De úgy döntött, hogy nem kockáztat; biztos valami másra gondolt az asszony.

— Fogj bele valamibe — terélte másra a szót. — Akkor nem ellenséged lesz az idő, hanem szövetséged.

— Mit tanulhatnék?

Illés elgondolkozott.

— A bübroszi írást. Hasznát látod majd, ha egyszer útra kelsz.

Az asszony elhatározta, hogy szívvvel-lélekkel átadja magát a tanulásnak. Sosem gondolta, hogy egy napon elhagyja Akbart, Illés azonban úgy beszélt, mint aki talán magával szeretné vinni.

Újra szabadnak érezte magát. Újra hajnalban ébredt, és mosolyogva járt-kelt a város utcáin.

— Illés még mindig él — mondta a hadvezér a főpapnak két hónap múlva. — Nem tudtad megöletni.

— Egész Akbarban nincs egyetlen ember, aki hajlandó lenne végrehajtani ezt a feladatot. Az izraeli betegeket vigasztal, rendszeresen látogatja a rabokat, és enni

ad az éhezőknek. Ha valakinek vitája támad a szomszédjával, öhözzá folyamodik, és mindenki belenyugszik az ítéleteibe, mert igazságosak. A kormányzó arra használja, hogy a maga népszerűségét növelje vele, de senki sem veszi észre.

— A kereskedők nem akarnak háborút. Ha a kormányzó olyan népszerű lesz, hogy sikerül a béke oldalára állítania a lakosságot, akkor soha többé nem tudjuk elűzni innen az asszírokat. Illésnek azonnal meg kell halnia.

A főpap az Ötödik Hegy mindig felhőkkel borított csúcsára mutatott.

— Az istenek nem fogják hagyni, hogy idegen erő alázza meg országodat. Majd ők kitalálnak valamit: történni fog valami, mi pedig majd kihasználjuk az alkalmat.

— Mi lesz az?

— Nem tudom. De figyelni fogom a jeleket. Te pedig ne mondj igazat az asszír seregről. Valahányszor érdeklődnek az erőviszonyok felől, mondд, hogy továbbra is négy megszálló jut egy akbari katonára. És folytasd a csapataid kiképzését.

— Miért? Ha odáig jutunk, hogy öt asszír jut egy harcosunkra, el vagyunk veszve.

— Tévedsz: akkor lesznek azonosak az esélyeink. Amikor elkezdődik a harc, nem méltatlan ellenféllel fogsz küzdeni, és nem foghatják rád, hogy gyáván viszszaeltél az ellenfél gyengeségével. Akbar serege olyan erős ellenféllel száll szembe, mint amilyen ő maga, és győzni fog a csatában, mert a hadvezére jobb haditervet dolgozott ki.

A hiúság azt parancsolta a hadvezérnek, hogy úgy tegyen, ahogy a főpap javasolja. És attól fogva nem osztotta meg az értesüléseit sem a kormányzóval, sem pedig Illéssel.

Megint elmúlt két hónap; egy reggelre virradóra annyira megnőtt az asszír sereg, hogy már öt katona jutt egy akbari védőre. Bármely pillanatban megindulhatott a támadás.

Illés egy ideje már gyanította, hogy hazudik a hadvezér, amikor az ellenséges erők nagyságáról beszél, ám ez végül is Illés malmára hajtja a vizet: mire válságos mértéket ér el a védő és támadó csapatok aránya, könnyű lesz meggyőznie a népet róla, hogy a béke az egyetlen út.

Éppen ezen töprengett, amikor a tér felé igyekezett; hetenként egyszer ott segített elsimítani a város lakói között támadt vitákat. Általában apró-cseprő ügyek voltak ezek: szomszédok kaptak hajba, aggastyánok nem akartak adót fizetni, kereskedők panaszolták, hogy kár érte őket.

A kormányzó is ott volt; olykor eljött, hogy tanulmányozza Illés munkáját. Eleinte nem rokonszenvezett vele a próféta, de már teljesen elmúlt a kormányzó iránt érzett kezdeti ellenszenve; Illés rájött, hogy bőlcs ember a kormányzó, még azelőtt szereti orvosolni a gondokat, hogy baj származnék belőlük, bár az is igaz, hogy nem hisz a szellemi világban, és nagyon fél a haláltól. A kormányzó sok esetben latba vetette a tekintélyét, hogy a törvény erejével toldja meg Illés határozatát. Az is előfordult, hogy nem értett egyet Illés egy-egy ítéletével, és Illés idővel mindenig rájött, hogy a kormányzónak volt igaza.

Akbar példaadó föníciai várossá kezdett fejlődni. A kormányzó a korábbinál igazságosabb adórendszer dolgozott ki, megjavította a város útjait, és okosan használta fel az árukra kivetett vámból származó hasznat. Illés egy darabig unszolta, hogy tiltsa be a bor és a sör fogyasztását, mert az elé kerülő vitás esetek többsége ittak ember által elkövetett erőszakoskodás következménye volt. A kormányzó azonban úgy vélekedett, hogy csak akkor tekinthető nagyvárosnak a város, ha ilyesmi is előfordul benne. A hagyomány szerint, az isteneknek kedvük telik benne, ha, a napi munka után, szórakoznak is egy kicsit az emberek, a részegek pedig az istenek védelmét élvezik.

Ráadásul ez a vidék messze földön arról volt híres,

hogy a világ egyik legjobb borát termeli, furcsállották volna hát az idegenek, ha maguk az akbariak nem itták volna. Illés tiszteletben tartotta a kormányzó döntését, és végül maga is egyetértett vele, hogy a jókedvű emberek jobban is dolgoznak.

– Nem kell úgy igyekezned – mondta a kormányzó, mielőtt Illés nekifogott az aznapi munkának. – A segédek csak az a dolga, hogy véleményével segítse a kormányzat működését.

– Visszavágym a szülőföldemre, haza szeretnék térni. Amíg elfoglalnak ezek az ügyek, addig hasznosnak érzem magam, és megfeledkézem róla, hogy idegen vagyok – felelte Illés. – Es az iránta érzett szerelmemen is úrrá tudok lenni – tette hozzá, de csak magában.

Ennek a népi ítélezéknak hamarosan nagy közönsége lett, amely minden figyelemmel kísérte, hogy mi történik. Már most is gyülekeztek: öregek, akik már nem tudtak a mezőkön dolgozni, és most eljöttek megtapsolni vagy kifütyülni Illés döntéseit, mások meg közvetlenül is érintve voltak valamelyik napirenden lévő ügyben, akár mint áldozatok, akár azért, mert hasznott remétek az ítélettől. Asszonyok és gyerekek is akadtak, akik – munka híján – bármérskodással töltötték az időt.

Illés nekilátt az aznap reggeli ügyeknek: egy pásztor volt az első, aki azt álmodta, hogy kincs van elrejtve az egyiptomi piramisoknál, de pénzre lett volna szüksége, hogy oda juthasson. Illés sosem járt Egyiptomban, de tudta, hogy messze van, és amondó volt, hogy a pásztor aligha tudna összeszedni annyi pénzt a többiekkel, amennyi neki kell, de ha megfizeti az álma árat, és eladja a birkáit, bizonyára meg is találja, amit keres.

Ezután egy asszony következett, aki Izrael varázstudiományát akarta eltanulni. Illés azt felelte, hogy ő nem tanító, csak próféta.

Amikor éppen békésen akarta elintézni egy gazda esetét, aki szitkokkal illette egy másik gazda feleségét,

egy katona furakodott át a tömegben, és utat tört a kormányzóhoz.

– Uram, kémet fogtak a járőreink – jelentette a jövénny, akiről szakadt a veríték. – Most vezetik ide!

Remegés futott végig a hallgatóságon; most fordult elő először, hogy hasonló eset tanúi lehettek.

– Halál rá! – kiáltotta valaki. – Halál az ellenségre!

Mindenki ordítva helyeselt. Egy szempillantás alatt híre ment a városban, és megtelt a tér. Csak nagy nehézen lehetett megtárgyalni a hátralévő eseteket; minden utalan azzal szakították félbe Illést, hogy már is állítás elő az idegent.

– Ilyesmiben nem ítélezhetek – mondta Illés. – Ez az akbari hatóságokra tartozik.

– Minek jöttek ide az asszírok? – mondta valaki. – Nem tudják, hogy nemzedékek óta békében élünk?

– Miért akarják a mi vizünket? – kiabálta egy másik.

– Miért senik a fogukat a városunkra?

Hónapok óta senki sem merte nyilvánosan szóba hozni az idegeneket. mindenki egyre több sárat látott a távolban, a kereskedők régóta mondogatták, hogy meg kell kezdeni a békéről való alkudozást, de Akbar megnépe nem volt hajlandó tudomásul venni, hogy megszállás fenyegeti a várost. Egy-egy jelentéktelen törzs betörését nem számítva, amelyet amúgy is hamar viszszavertek, csak a papok emlékeztek háborúkra. Ők beszéltek Egyiptom népérről, harci ménekről és harci szekerekiről meg állat formájú istenekről. Ez azonban régen történt, Egyiptom sem volt már olyan fontos ország, réges-rég hazártérkék a sötétbőrű, furcsa beszédű katonák. Most Tírusz és Szidon lakói uralkodnak a tengereken, és egy új birodalom terjeszkedésén fáradoznak, mert, noha tapasztalt katonák voltak, a harcnak új formáját fedezték föl: a kereskedelmet.

– Miért olyan izgatottak? – kérdezte a kormányzó Illéstől.

– Mert érzik, hogy megváltozott valami. Te is, én is tudjuk, hogy mostantól kezdve bármelyik pillanatban

támadhatnak az asszírok. Te is, én is tudjuk, hogy a hadvezér már jó ideje hazudozik, ha az ellenséges sereg létszámáról van szó.

– Nem őrült meg, hogy bárkinek is elmondja. Csak pániót keltene vele.

– mindenki megérzi, ha veszélybe kerül; furcsán kezd viselkedni, sejtelmei támadnak, érzi, hogy van valami a levegőben. És ámítani próbálja magát, mert úgy gondolja, hogy nem lesz képes megbirkózni a helyzettel. Ők egész mostanáig ámítani próbálták magukat; ám eljön az idő, amikor szembe kell nézni az igazsággal.

Megérkezett a pap.

– Menjünk a palotába, és hívjuk össze az akbari tanácsot. A hadvezér úton van hozzánk.

– Ne járulj hozzá – mondta Illés halkan a kormányzónak. – Kényszeríteni fognak, hogy azt tudd, amit nem akarsz.

– Menjünk – nőgatta őket a pap. – Kémet fogtak, sürgős óvintézkedésekre van szükség.

– Hallgasd ki a nép körében – súgta Illés. – Az emberek majd melléd állnak, mert, ha háborút kérnek is, békét akarnak.

– Hozzájtok ide azt az embert! – döntött a kormányzó. A tömeg elégedetten rivalgott; most először vehetek rész tanácsülésen.

– Nem tehetjük! – mondta a pap. – Kényes ügy, nyugalmat kíván az elintézése!

Füttyző, tiltakozás.

– Hozzájtok ide – ismételte a kormányzó. – Itt a téren hallgatjuk ki, a nép körében. Együtt dolgozunk, hogy Akbar virágzó város legyen, és arról is együtt fogunk határozni, ami fenyeget bennünket.

Tapsvíhar fogadta a döntést. Akbari katonák jelentek meg, félmeztelen férfit vonszoltak magukkal, aki csupa vér volt. Kíméletlenül ütleghették út közben.

Elült a zaj. Súlyos csönd telepedett a hallgatóságra, úgyhogy odahallatszott a disznóröfögés még a tér túlsó végében játszodó gyerekek zsivajgása.

– Miért bántatok így a fogollyal? – kiáltotta a kormányzó.

– Ellenállt – felelte az egyik őr. – Azt állította, hogy nem kém. És hogy azért jött, mert uraságoddal akar beszélni.

A kormányzó három széket hozatott a palotából. Szolgái a bírói palástját is elhozták, mert minden azt visszelték, ha összehívta a tanácsot.

A kormányzó és a főpap leült. A harmadik szék a hadvezérre várt, aki még nem érkezett meg.

– Ünnepélyesen megnyitom Akbar városának tanácsülését. Lépjek közelebb a vének.

Öregemberek léptek oda a két férfihoz, és félkörben fölsorakoztak a székek mögött. Ez volt a vének tanácsa; régebben még tiszteletként, és figyelembe vették a vének véleményét. De Illés korában már inkább csak dísznek voltak ott a vének, csak azért, hogy, bármit mond is a kormányzó, rábólintsanak a szavaira.

Néhány formaság következett, fohászkodtak az Ötödik Hegy isteneihez, és felidézték néhány egykor hős nevét, majd a kormányzó a rabhoz fordult.

– Mit akarsz? – kérdezte a foglyot.

Az nem felelt. Furcsa arckifejezéssel nézett vissza, mintha egyenlő rangúnak tartaná magát a kérdezővel.

– Mit akarsz? – ismételte a kormányzó.

A főpap megérintette a karját.

– Tolmács kell. Nem beszéli a nyelvünket.

Kiadták a parancsot az egyik őrnek, aki már ismert, hogy tolmácsot keressen, egy kereskedőt. Különben a kereskedők sosem vettek részt Illés igazságtevő gyűlésein, mert minden a kalmárélet ügyes-bajos dolgaival voltak elfoglalva, és a pénzüket számolgatták.

Várakozás közben odasúgta a főpap:

– Azért verték meg a foglyot, mert félnek. Engedd meg, hogy én fogjam vallatóra, és ne szólj közbe: a pániktól mindenki erőszakos lesz, és ha nem lépünk fel kellő erélytel, kicsúszhat a kezünkön a helyzet irányítása.

A kormányzó nem válaszolt. Ő maga is félt. Illést kereszte a tekintetével, de onnan, ahol ült, nem láthatta.

Megérkezett a kereskedő, akit erőnek erejével rángatott oda a katona. Panaszcodott is a kereskedő, hogy, lám, vesztegetnie kényetlen az idejét, pedig igen sok dolgal lenne. A főpap azonban szigorúan ránézett, és utasította, hogy maradjon nyugton, és fordítsa a beszélgetést.

– Mit keresel itt? – kérdezte ismét a kormányzó.

– Nem vagyok kém – válaszolta a férfi. – Seregünk egyik vezére vagyok. Azért jöttem, hogy szót értsek veled.

A hallgatóság, amely eddig néma csöndben várta, kiáltozni kezdett, amint elhangzott a mondat fordítása. Hazugság, mondták az emberek, és azonnali halált követeltek az idegen fejére.

A főpap csöndet kért, és a fogoly felé fordult:

– Miről akarsz beszélni?

– A kormányzó bölcs ember hírében áll – mondta a asszír katona. – Mi nem akarjuk elpusztítani ezt a várost: minket Tírusz és Szidon érdekel. Csakhogy Akbar félülön van, és uralja ezt a völgyet; ha rákényszerülünk a harcra, időt és embereket veszünk. Azért jöttem hát, hogy egyezséget kínáljak.

– Ez az ember igazat beszél – gondolta Illés. Észrevette, hogy katonák állják körül, ráadásul olyan szorosan, hogy el sem lát a kormányzóig. – Úgy okoskodik, ahogy mi. Az Úr csodát vitt végbe, így fogja elsimítani ezt a veszélyes helyzetet.

A főpap fólállt:

– Látjátok? – kiáltotta az embereknek. – Csata nélkül akarnak elpusztítani bennünket!

– Folytasd – mondta a kormányzó a fogolynak.

A főpap azonban ismét közbeszólt:

– A mi kormányzónk jó ember, nem akar vérontást. Csakhogy háború van, és ez az ember, a vádlott, akit magatok előtt láttok, az ellenségünk!

– Igaza van! – kiáltotta valaki a tömegből.

Illés ekkor döbbent rá, hogy hibázott. A főpap szinte játszik a hallgatóságával, a kormányzó meg csak igazságot akar tenni. Megpróbált a közelébe nyomulni, de durván visszalökték. Egy katona megfogta a karját.

– Itt maradsz. Úgyis a te ötleted volt.

Illés hátranézett: a hadvezér állt mögötte, és mosolygott.

– Nem hallgathatjuk meg a választ – folytatta a főpap, akinek mozdulataiból és szavaiból valósággal áradt az indulat. – Ha hajlandóságot mutatunk a tárgyalásra, azt is kimutatjuk, hogy félünk. Márpedig Akbar népe bátor; módjában áll bármely támadást viszszaverni.

– Ez az ember a békét útját keresi – mondta a kormányzó a sokaság felé fordulva.

Valaki megszólalt:

– A kalmárok a békére törekszenek. A papok békét áhítanak. A kormányzók békét szereznek. De egy hadsereg csak egyet akarhat: háborút!

– Hát nem látod, hogy Izrael vallási veszedelmével is szembe tudtunk szállni háború nélkül? – ordította a kormányzó. – Nem küldtünk hadsereget, sem hajókat, hanem csak Jézabert. És most Baált imádják Izraelben, pedig egyetlen embert sem kellett csatában föláldoznunk.

– Az asszírok azonban nem szépasszonyt, hanem harcosokat küldtek! – kiabálta még hangosabban a pap.

A tömeg az asszír katona halálát követelte. A kormányzó karon ragadta a főpapot.

– Ülj le – mondta. – Túl sokat engedsz meg magadnak.

– A te ötleted volt a nyilvánosság. Jobban mondva, az izraeli árulóé, aki, a jelek szerint, Akbar vezetőjének cselekedeteit irányítja.

– Később majd szót értek vele. Most azt kell megtudnunk, hogy mit akar az asszír. Az emberek nemzedékeken keresztül erőszakkal igyekeztek érvényt szerezni az akaratuknak; úgy beszéltek, ahogy kedvük tartotta, de

keveset törődtek a nép véleményével. Végül el is pusztultak az ilyenféle birodalmak. A mi népünk azért gyarapodott, mert megtanult másokra figyelni, meghallgatni mások kívánságait, és minden megpróbálni, hogy teljesítse is őket. És mi lett az eredménye? A haszon.

A főpap csak rátta a fejét.

– Bölcs szavaknak tűnnek, és ez a legrosszabb minden veszély közül. Ha ostobaságokat beszélnél, könnyű volna bebizonyítani, hogy tévedsz. Csakhogy amit most mondta, csapdát rejt magában.

Az első sorban állók hallhatták is a szóváltást. Azelőtt a kormányzó mindig arra törekedett, hogy a tanács véleményét is figyelembe vegye, és Akbarnak igen jó híre is volt; Tírusz és Szidon megbízottakat küldött a városba, hogy tanulják el Akbar igazgatásának módját; már az uralkodó is ismerte a kormányzó nevét, így hát nem volt lehetetlen, hogy, öreg napjaira, az uralkodó közvetlen környezetének bizalmas tagjai közé is bekerül az előjáró.

Ma azonban nyilvánosság előtt kétsége vonták a tekintélyét. Ha nem határoz, elveszíti a nép tiszteletét, és fontos döntések további meghozatalára is alkalmatlaná válik, mert senki sem fog engedelmeskedni neki.

– Folytasd – mondta a kormányzó a fogolynak, fittyet hánya a főpap dühös pillantására, és utasította a tolmácsot, hogy fordítson.

– Alkut ajánlani jöttem – felelte a asszír. – Hagyatok átvonulni, mi pedig egyenesen Tíruszt és Szidont támadjuk meg. Ha ezt a két várost legyőztük, amihez nem férhet kétség, hiszen az ottani harcképes férfiak java része most is hajón ül, és a haszna után fut, akkor nagylelkűek leszünk Akbarhoz. Téged pedig, kormányzó, meghagyunk a tisztségedben.

– Látjátok? – kérdezte a főpap, és ismét fölállt. – Azt hiszik, hogy a kormányzónk Akbar becsületét is képes elcserélni egy tisztségért!

A sokaság dühös ordítózásban tört ki. Még hogy az a

csupa seb, félmeztelen férfi rájuk kényszerítse az akaratát! Egy térdre kényszerített ember ajánl megadást a városnak! Néhányan fölugrottak, és már-már neki is rontottak volna; a katonák csak üggyel-bajjal tudták fenn tartani a rendet.

– Várjatok! – kiáltotta a kormányzó, és ígyekezett túl kiabálni a többieket. – Védtelen ember áll előttünk, nem félhetünk tőle. Tudjuk, hogy a mi seregünk jobban fel van készülve, bátrabbák a katonáink. Senkinek semmit sem kell bizonyítanunk. Ha a harc mellett döntünk, megnyerjük a csatát, de óriási veszteségeink lesznek.

Illés lehunyt szemmel imádkozott, hogy a kormányzó sikeresen meggyőzze a népet.

– Óseink az egyiptomi birodalomról meséltek nekünk, de annak az időnek már vége – folytatta a kormányzó. – Most éppen az Aranykorba térünk vissza, így apáink és nagyapáink már meg is ízlelhették a békét. Miért mi vessünk véget ennek a hagyománynak? A kereskedelemben, nem pedig a csatamezőn vívják korunk háborúját.

A sokaság apránként elcsöndesedett. A kormányzó nem járt messze a sikertől!

Amikor elült a zaj, a kormányzó ismét az asszír felé fordult.

– Nem elegendő, amit ajánlasz. Nektek is meg kell fizetnetek azokat a vámokat, amelyeket a földéinken át járó kalmároktól szedünk.

– Hidd el, kormányzó: nincs választásotok – felelte a fogoly. – Elég emberünk van hozzá, hogy a földdel egyenlővé tegyük ezt a várost, és kardére hányjuk minden lakóját. Oly régen éltek békében, hogy már nem tudjátok, hogy kell harcolni, mi meg az egész világ meghódítását tűztük ki célul.

A hallgatóság újra zúgolódni kezdett. „Most nem bizonytalankodhat”, gondolta Illés. Csakhogy szemlátmást nem volt könnyű boldogulni az asszír fogollyal, aki alávetett helyzetéből is feltételeket szabott. Közben percenként több és több ember gyarapította a tömeget.

– Illés észrevette, hogy még a kereskedők is abbahagyták a munkát, és csatlakoztak a közönséghez, mert őneik sem volt közömbös az események alakulása. Veszélyesen fontos lett a végkimenetel; többé nem volt visszaút, bármi – alkudozás vagy halál – lesz is az eredmény.

Az emberek egyre inkább két táborra oszlottak; néme lyek a béke mellett voltak, mások Akbar ellenállását követelték. A kormányzó odasúgta a főpapnak:

– Ez az ember szembeszegült velem a nyilvánosság előtt. De te is.

A főpap ránézett. És úgy, hogy senki se hallhassa, azt mondta a kormányzónak, ítélezje azonnali halálra a asszír foglyot.

– Nem kérem, hanem követelem. Én tartalak meg a hatalomban, és ennek akkor vetek véget, amikor kedvem tartja, érted? Ismerem az áldozatokat, amelyekkel a kormányzói dinaszcia elmozdítása esetén csillapítható az istenek haragja. Nem most fog először történni illes mi: még a több ezer évig fennálló egyiptomi birodalomban is sokszor váltottak le uralkodói dinasztiákat. Nem ingott meg a Világgyetem rendje, nem zuhant a fejünkre a mennybolt.

A kormányzó elsápadt.

– Itt a hadvezér és több katonája, a hallgatóság sorai közé vegyülték. Ha mindenáron egyezkedni akarsz ezzel az asszírral, én kihirdetem, hogy magadra hagyta az istenek. És akkor megfosztanak a hatalmadtól. Folytassuk a tárgyalást. De pontosan azt tedd, amit én parancsolok.

Ha látta volna valahol Illést, a kormányzó még mentette volna a helyzetét: kérésére az izraeli próféta elmondhatta volna, hogy angyalt látott az Ötödik Hegy tetéjén, ahogy már elbeszélte a kormányzónak. Felidézhette volna az özvegyasszony fiának feltámadását. Illés szava már bizonyásot tett csodatévő erejéről, és így most az szegülhetett volna szembe egy olyan ember szavával, aki sosem adta semmiféle jelét a természetfölötti erőnek.

Illés azonban magára hagyta, s a kormányzónak nem volt más választása. Különben is ez csak egy egyszerű fogoly, márpédig nincs olyan hadsereg a világban, amely háborút indít egyetlen elvesztett katonáért.

– Most te nyertél – mondta a főpapnak. Eljön majd a nap, amikor megfizettem érte.

A főpap bólíntással nyugtázta. Rögtön ki is hirdették az ítéletet.

– Akbarnak senki sem szabhat feltételeket – mondta kormányzó. – És néünk engedélye nélkül senki sem léphet a városunkba. Te megtetteled, ezért halállal lakolsz.

Illés, félreállítva, kiszorítva, lesütötte a szemét. A hadvezér meg mosolygott.

A foglyot a városfal mellé vezették egyre nagyobb tömeg kíséretében. Ott letépték róla ruhája maradékát, míg egészen mezítelen nem lett. Az egyik katona egy mélyedésbe lőtte. Az emberek a gödör köré gyűlték. Lökdösődve igyekeztek minél többet látni az áldozatból.

– A katona büszkén viseli harci ruháját, és nem rejtozködik ellensége elől, mert bátor. A kém asszonynak öltözik, mert gyáva – kiáltotta jó hangosan a kormányzó, hogy mindenki hallja. – Ezért arra ítélek, hogy a bátrak méltóságától megfosztva mondj búcsút az életednek.

A nép kifütyülté a rabot, és megtapsolta a kormányzót.

A fogoly mondott valamit, de a tolmács már nem volt ott, így senki sem értette. Illésnek sikerült a kormányzó közelébe furakodnia, de már elkészett. Amikor megérintette a kormányzó palástját, az hevesen ellenkte magától.

– Te tehetsz róla. Te akár tál nyilvános ítélezést.

– Te tehetsz róla – válaszolta Illés. – Ha Akbar tanácsa zárt körben ült volna is össze, a hadvezér és a főpap akkor is érvényt szerzett volna az akaratának. Egész idő alatt őrök vettek körül. Mindent előre kiterveltek.

A szokás úgy parancsolta, hogy a főpap seladata megszabni a kínhalál időtartamát. A főpap lehajolt, fölvett egy követ, és odanyújtotta a kormányzónak: a kő nem volt elég nagy hozzá, hogy gyors halált hozzon, de annyira kicsi sem, hogy túl hosszúra nyújtsa az áldozat szenvedését.

– Te dobsz először.

– Kötelességem megtenni – mondta halkan a kormányzó, hogy csak a főpap hallja. – De tudom, hogy rosszat teszünk.

– Az elmúlt évek során mindenig arra kényszerítettél, hogy keményen lépjek föl, te magad meg a népszerűnek tetsző döntések eredményében sütkéreztél – felelte a főpap ugyancsak halkan. – Énnekem kellett szembenéznem a kétélyekkel és a bűntudattal, és a talán valóban elkövetett hibák kísértetei népesítették be álmatlannak ájszakáimat. De nem futamodtam meg, és most Akbar városát irigyli az egész világ.

Az emberek akkora köveket kerestek, amekkorát a főpap választott. Egy darabig csak az egymásnak koccanó kavicsok és kövek zaját lehetett hallani. A főpap tovább beszélt:

– Talán tévedek, amikor halálra ítélem ezt az embert. De biztosan igazam van, ha városunk becsületéről van szó; nem vagyunk árulók.

A kormányzó felemezette a karját, és elhajította az első követ; a fogoly félrehajolt. A tömeg azonban kiáltozás és füttyszó közepette azonnal nekiállt, hogy megkövezze.

Az asszír a karjaival igyekezett védeni az arcát, így a mellét, hátát, hasát érték a kövek. A kormányzó el akart menni; már sokszor látott ilyet, tudta, hogy lassú és fájdalmas a megkövezett ember halála, hogy az arc csak csont, haj és vér keverékéből álló péppé alakul át, és hogy az emberek még akkor is tovább dobálják a köveket, amikor már elszállt az élet a testből.

Néhány perc múlva a fogoly majd nem védekezik tovább, leengedi a karjait; ha jó ember volt életében, az

istenek a homloka közepére irányítanak egy követ, amelynek ütésétől elájul. Ellenben, ha gonosz ember volt, a legutolsó percéig eszméleténél marad.

Az ordítózó tömeg egyre ádázabb dühvel szórta a követ, az elítélt meg minden igyekezetével védekezett. Hirtelen azonban széttárta a karját, s mindenki számára érthető nyelven szólalt meg. A meglepett tömeg abba hagyta a kövezést.

– Eljen Asszíria! – kiáltotta a fogoly. – Népemet látom most magam előtt, és boldogan halok meg, mert a halálom méltó ahhoz a rangos katonához, aki megkísérítette megmenteni harcosai életét. Megnyugvással térek meg az istenekhez, mert tudom, hogy meghódítjuk ezt a földet!

– Látod? – mondta a főpap. – Figyejt, és a tárgyalás során az egész beszélgetésünket kihallgatta!

A kormányzó is így vélte. Igen, beszélte az asszír a nyelvüket, tudta hát, hogy ellentétek vannak az akbari tanácsban.

– Nem vagyok a pokolban, mert országom jövője méltóságos és erőt ad. Boldogsággal tölt el népem jövője! Eljen Asszíria! – kiáltotta ismét.

Felocsúdva döbbenetéből, a tömeg újrakezdte a kövezést. Az asszír úgy maradt, tárta karokkal, meg sem próbált védekezni; kemény katona volt. Néhány pillanat múlva az istenek is jelét adták, hogy könnyörületek: egy kő homlokon találta, és a fogoly elájult.

– Most már mehetünk – mondta a főpap. – Akbar népe majd befejezi a munkát.

Illés nem ment hazára az özvegyhez. Elindult a sivatag felé, maga sem tudta, hogy tulajdonképpen hová is szeregne menni.

– Semmit se tett az Úr – panaszolta a növényeknek és a szikláknak. – Pedig tehetett volna.

Bánta már, hogy beavatkozott, és most még egy ember haláláért érezte felelősnek magát. Ha belenyugodott volna, hogy Akbar tanácsa ne nyilvánosan ülésez-

zék, a kormányzó őt is magával vihette volna; így ketten állhattak volna szemben a főpappal és a hadvezérrel. Így sem lett volna sok esélyük, de mégis több, mint amennyi a nyilvánosság előtt volt.

Még ennél is rosszabb volt látni, ahogy a főpap maga mellé állította a tömeget; Illés döbbenten vette tudomásul, hogy, bár egyetlen szavával sem ért egyet, kénytelen elismerni, hogy a főpap vezető szerepre termelt egyénisége. Igyekezett a látottak minden részletét felidézni, hiszen egyszer majd neki magának kell Izraelben szembénéznie a királlyal és a tíruszi hercegnővel.

Céltalanul kószált, a hegyeket és a várost nézte, meg a távolban az asszír táborát. Ó maga csak kis pont volt a völgyben, körülötte meg hatalmas a világ, olyan hatalmas, hogy ha egész életében utazna, akkor sem érne a végére. Barátai és ellenségei talán jobban értik a Földet, ahol élnek; távoli vidékekre juthatnak el, hajózhatnak ismeretlen tengerekben, bűntudat nélkül szerethetnek asszonyt. Egyikük sem hallotta többé a gyermekkor angyalait, és nem ajánlkozott, hogy harcol az Úr nevén. A jelennel, a pillanattal összhangban élik az életüket, és boldogok.

Illés is olyan volt, mint bárki más, és, a völgyben kószálva, oly erősen kívánta, mint még soha, hogy bár sose hallotta volna az Úr és angyalai hangját.

– Lehettem volna csak ács, Istenem, akkor is hasznos maradhatnák a Művedhez.

Ám Illésnek nem volt menekvés, teljesítenie kellett, amit kimértek rá, viselve az immár biztosan bekövetkező háború súlyát, a Jézabel lemeszárolta prófétákat, az asszír vezér megkövezését, és azt a félelmet, hogy egy akbari asszonyt szeret. Az Úr ajándékot adott neki, és ő nem tudta, mit kezdjen vele.

A völgy közepén egyszer csak fény ragyogott föl. Nem az őrangyal volt, akit sűrűn hallott, de látni csak ritkán látott. Az Úr angyala jött el hozzá, hogy megvígasztalja.

– Itt már semmit sem tehetek – mondta Illés. – Mi-kor térek vissza Izraelbe?

– Ha megtanulsz újjáépíteni – felelt az angyal. – De emlékezz, mit tanított Isten Mózesnek a harc előtt. El-vezd minden pillanat örömet, hogy később meg ne bánd, és ne érezd úgy, hogy elfecsérled az ifjúságodat. Az ember minden életkorához más-más nyugtalanságot rendelt az Úr. Ezt mondta az Úr Mózesnek: *Ti ma készültök megütközni ellenségeitekkel. A ti szívetelek meg ne lágyuljon, ne féljetek, és meg ne rettenjetek, se meg ne reműljetek előttük. [...] És kicsoda olyan férfi, aki szólót ülte-tett, és nem vette annak hasznát? Menjen el, és térjen az ő házába, hogy meg ne haljon a harcban, és más valaki vegye annak hasznát. És kicsoda olyan férfi, aki feleséget jegyzett el magának, de még el nem vette? Menjen el, és térjen visz-sza házába, hogy meg ne haljon a harcban, és más valaki ve-gye azt el.*

Illés még ment tovább egy darabig, igyekezett megérte-ni, amit hálott. Már éppen vissza akart fordulni Akbarba, egyszer csak megláttá a szeretett nőt, aki egy kövön ült az Ötödik Heggyel szemközt, nem messze tőle.

„Vajon mit csinál itt? Talán már ismeri az ítéletet, tud a kövezésről és a veszélyekről, amelyeknek ezután le-szünk kitéve?” – töprengett Illés.

Azonnal figyelmeztetnie kell. Elhatározta, hogy oda-megy hozzá.

Az asszony észrevette, biccentett. Illésnek, mintha el-felejtette volna az angyal szavait, egy csapásra visszatérít a tétovasága. Úgy tett, mint akit a város gondjai foglal-koztatnak, hogy az asszony észre ne vegye, makkora za-var uralkodik szívében és elméjében.

– Mi dolgod itt? – kérdezte, amint az asszony mellé ért.

– Ihletet kerestem. Az írás, amelyet most tanulok, minduntalan eszembe juttatja a völgyek, a hegyek és a város képét. A kereskedők elláttak mindenféle színű festékkel, mert azt kívánják, hogy írjak le ezt-azt nekik. Az

a gondolatom támadt, hogy leírom velük a világot, amelyben élek; de tudom, hogy ez milyen nehéz: hiába van meg nálam minden szín, csak az Úr tudja ilyen tö-kéletes összhangban összekeverni őket.

Az asszony egyre csak az Ötödik Hegyet nézte. Egé-szen más ember volt, nem olyan, mint az a fát szedegető asszony, akivel néhány hónappal azelőtt, a város kapujánál találkozott Illés. A sivatagban ülő ma-gányos nőalak bizalmat és tiszteletet ébresztett Illésben.

– Miért van neve mindegyik hegynek, csak az Ötödik Hegynak nincs, és miért hívják éppen ezt számmal? – kérdezte Illés.

– Hogy ne legyen veszekedés az istenek között – vá-laszolta az asszony. – Úgy tartja a hagyomány, hogy ha az ember valamelyik istenről nevezte volna el a hegyet, a többi megdühödött volna, és elpusztította volna a földet. Ezért lett Ötödik Hegy a neve; ez ugyanis a falak-ról látható ötödik hegycsúcs. Így hát nem sértünk meg sen-kit, és nem mozdul ki a helyéből a Világegyetem.

Egy darabig mindenkiten hallgattak. Aztán a nő törte meg a csöndet:

– Nem csak a színeken töprengék, hanem a búbloszi írás veszélyein is gondolkodom. Sérzőnek találhatják a föníciai istenek, akárcsak a mi Urunk Istenünk.

– Csak egy Ur létezik – szakította félbe Illés. – És a művelt országoknak mindenek van írása.

– De ez más. Gyermekkoromban szívesen jártam a térré, nézegetttem a képíró munkáját, aki a kalmárok-nak dolgozott. Jártasság és tudás kellett az egyiptomi írásra alapozott rajzolataihoz. A régen oly hatalmas Egyiptom most egyre hanyatlak, vásárolnia sincs miből, így a nyelvét sem használják többé; Tírusz és Szidon hajósai a búbloszi írást viszik szét a világ minden sarkába. A szent szavakat és szertartásokat is agyagtáblára lehet vésni, és így eljuthatnak egyik néptől a másikhoz. Mi lesz a világból, ha egyszer aljas emberek kezébe kerül az írás, akik e ritusok segítségével akarnak majd beavat-kozni a Világegyetem rendjébe?

Illés jól értette, mit akar mondani az asszony. Hiszen a bűbloszi írás igen egyszerű rendszeren alapult: elég volt hanggá alakítani az egyiptomi képecskéket, majd minden hanghoz egy-egy betűt társítani. Ezeknek a betűknek a rendjével az összes elképzelhető hangsor megjelenítése lehetségesse vált, vagyis minden leírható lett a Világegyetemben.

Némelyik hangcsoportnak nagyon nehéz volt a kiejtése. A görögök úgy hárították el ezt a nehézséget, hogy még öt betűvel megtoldották a húsz-egynéhány már meglévő bűbloszi betűt: ezek voltak a magánhangzók. Úgy neveztek el ezt a megújított változatukat, hogy alphabetosz, és hamarosan mindenhol ezen a néven emlegették az új írásförmat.

Így sokkal könnyebb lett a kereskedelmi kapcsolat a különböző kultúrák között. Az egyiptomi íráshoz sok hely és különös képesség kellett, ha eszmét akartak leírni vele, az értelmezéséhez pedig ugyancsak mély ismeretekre volt szükség; rákényszerítették a használatát a behódolt népekre, de a képírás így sem élte túl a birodalom hanyatlását. Ellenben a bűbloszi írás gyorsan terjedt a világban, és már nem Fönícia gazdasági erejétől függött a bevezetése.

A görög módosítással kiegészített bűbloszi írás azonnal megnyerte minden nép kalmárait; mint régi korokban, most is a kalmároktól függött, hogy mi maradhat meg a történelemből, és mi fog eltűnni egyik vagy másik király halálával. minden jel arra vallott, hogy a föníciai írás lesz az érintkezés közös módja, amely a hajósokat, a királyokat, a csábító hercegnőket, a bortermelőket és az üvegkészítő mestereket is túlélí.

– Majd eltűnik Isten a szavakból? – kérdezte az asszony.

– Továbbra is bennük marad – válaszolta Illés. – De mindenki az Ó színe előtt lesz felelős azért, amit leír.

Az asszony agyagtáblát vett elő a ruhája ujjából, amelyre írva volt valami.

– Mi ez? – kérdezte Illés.

– Az a szó, hogy szerelem.

Illés csak fogta a táblát, de nem merte megkérdezni, hogy miért tette a kezébe az asszony. Azon a kis agyadarabkán néhány vonalka foglalta össze, hogy miért maradnak fenn a csillagok az égen, és miért járnak emberek a földön.

Illés vissza akarta adni a táblát, de az asszony elháritotta.

– Teneked írtam. Tudom, milyen felelősség nehezedik rám, tudom, hogy egy napon majd el kell menned, és akkor országom ellensége leszel, hiszen el akarod pusztítani Jézabellt. Lehet, hogy mellettesd leszek azon a napon, segítek és támogatunk, hogy teljesíthesd a feladatodat. De lehet, hogy ellened fordulok, mert Jézabel vére az én országom vére; ez a szó, amelyet most a kezedbén tartasz, teljes-tele van titokkal. Senki sem tudja, mit ébreszt egy nő szívében; még a próféták sem, akik Istennel társalkodnak.

– Ismerem a szót, amelyet ideírtál – válaszolta Illés, és eltette a táblát köntöse egyik redőjébe. – Éjjel-nappal viaskodom vele, mert bár nem tudom, mit ébreszt a nő szívében, tudom, mit tesz a férfival. Elég bátor vagyok szembeszállni Izrael királyával, Szidón hercegnőjével, de ez az egyetlen szó – szerelem – mélységes rettegést kelt bennem. Még le sem írtad erre a táblára, már a szemed írta bele a szívembe.

Elhallgattak. Az asszír vezér halála, a városban ural-kodó feszült hangulat, az Úr hívó szava, amely bármelegik pillanatban elhangozhat, ez minden igaz; ám az a szó, amelyet az asszony írt le, minden hatalmasabb.

Illés kinyújtotta a kezét, és az asszony megfogta. Így maradtak, amíg le nem szállt a nap az Ötödik Hegy mögött.

– Köszönöm – mondta az asszony, amikor már hazafelé mentek. – Már régóta vágytam rá, hogy veled töltsek egy alkonyatot.

Amikor hazaértek, már várta Illést a kormányzó kül-

dönce. A kormányzó arra kérte, hogy Illés azonnal keresse föl.

– Gyávasággal fizettél a pártfogásomért – mondta a kormányzó. – Mit tegyek az életeddel?

– Egyetlen pillanattal sem élek tovább, mint ahogy az Úr kívánja – felelte Illés. – Ó dönt, nem te.

A kormányzó csodálta Illés bátorságát.

– Fejedet vétethetem. Vagy végighurcoltathatnak a városon, kihirdethetem, hogy átkot hoztál a népemre – folytatta a kormányzó. – Es ez nem a te Egyetlen Istened döntése lesz.

– Úgy lesz, ahogy a sorsom rendeli. De azt akarom, hogy tudd: nem futamodtam meg; a hadvezér katonái fogtak közre, nem engedtek oda hozzád. A hadvezér háborút akar, és minden előköt, hogy háború legyen.

A kormányzó már nem akart több időt vesztegetni a haszonosítalan vitával. El kellett magyaráznia tervét az izraeli prófétának.

– Nem a hadvezér kívánja a háborút; jó katona, tudja, hogy kisebb és tapasztalatlan a serege, meg fogja tizedelni az ellenség. Becsületes ember, tudja, hogy még a leszármazottai is szégyenkezni fognak emiatt a fölösleges kockázat miatt. De a gőg és a hiúság megkeményítette a szívét. Azt hiszi, hogy fél az ellenség. Nem tudja, hogy az asszírok milyen harcedzett katonák: amint bekerülnek a seregre, fát ültetnek, majd minden nap átugorják a helyet, ahová a magot ültették. A magból hajtás lesz, s ők azt is átugorják. A hajtásból növény nő, és ők átugranak fölötte. Nem unatkoznak, de nem is sajnálják az időt rá. Lassacskán megnő a fa, és a harcosoknak egyre nagyobbat kell ugraniuk. Türelemmel, odaadással készülnek az akadályok leküzdésére. Hozzávannak szokva, hogy jól kiismerjék a feladat természetét. Hónapok óta figyelnek bennünket.

Illés félbeszakította a kormányzót:

– Ki akarja hát a háborút?

– A főpap. Az asszír vezér vallatásakor jöttem rá.

– De miért?

– Nem tudom. De elég ügyes volt hozzá, hogy meggyőzze a hadvezért és a népet egyaránt. A város most teljes egészében őmellette áll, én pedig csak egyetlen kiutat látok ebből a nehéz helyzetből.

Hosszú szünetet tartott, és az izraeli szemébe nézett.

– Te vagy az.

A kormányzó járkálni kezdett fel és alá, gyors hadárasa idegeségről árulkodott.

– A kereskedők is békét akarnak, de semmit sem tehetnek. Különben is elégéggé meggazdagodtak, más városba költözhetnek, vagy megvárják, amíg a hódítók városárolni nem kezdi a portékájukat. A lakosság többi részének meg elment az esze, és azt követeli, hogy támadunk meg egy nálunk sokkal erősebb ellenséget. Csakis csoda változtathatná meg a gondolkodásukat.

Illés felfigyelt.

– Csoda?

– Feltámasztottál egy kisfiút, akit már elragadt a halál. Segítettél, hogy a nép rátaláljon a maga útjára, és szinte mindenki szeret, bár idegen vagy.

– Valóban így volt ma reggelig – mondta Illés. – De azóta más szemmel néznek rám: abban a lékgörben, amelyet az imént írtál le, mindenki árulónak számít, aki a békét pártolja.

– Nem akarom, hogy bármit is pártolj. Azt akarom, hogy tégy a gyermek feltámasztásához fogható, nagy csodát. Aztán mondd a népnek, hogy nincs más út, csak a béke, és az emberek hallgatni fognak rád. A főpap meg minden hatalmát elveszíti.

Egy darabig csönd volt. A kormányzó folytatta:

– Hajlandó vagyok egyezséget kötni: ha megteszed, amit kérek, kötelező lesz Akbarban az egyistenhit. Te kedvére teszel annak, akit szolgálisz, én pedig tárgyalhatok a békéfeltételekről.

Illés fölment az emeletre, ahol a szobája volt. Ebben a pillanatban olyan lehetősége nyílt, amilyen még egyet-

len prófétának sem adatott meg: egy egész föníciai várost megtéríthetett. Ennél fájdalmasabban meg se mutathatná Jézabelnek, hogy mindenért meg kell fizetni, még azért is, amit ő tett Izrael ellen.

Illés nagyon izgatott lett a kormányzó ajánlatától. Már-már felébresztette a földszinten alvó özvegyet, de aztán megmondta magát; biztosan az együtt töltött, szép délutánnal álmodik.

Orangyalát hívta, és az meg is jelent.

– Hallottad, mint ajánlott a kormányzó – mondta Illés. – Egyedülálló esély.

– Nincsenek egyedülálló esélyek – válaszolt az angyal. – Az Úr mindenkinél sok esélyt ad. Különben is, jusszon eszedbe, mit hallottál: nem tehetsz több csodát, amíg haza nem térsz.

Illés lehajtotta a fejét. Ekkor megjelent az Úr angyala, és elhallgattatta az őrangyalt.

– Halld a következő csodádat – mondta. – Összegyűjtök mind a népet a hegyre. Az egyik oldalon Baálnak emeltet sz oltárt, és adatsz Baál híveinek egy tulkit. A másik oldalon Uradnak Istenednek emelsz oltárt, és oda is egy tulkit helyezel a fákra, de tüzet senki sem tesz alája. Akkor azt mondod Baál imádóinak: *hívjátok segítségül a ti istenteknek nevét, és én is segítségül hívom az Úrnak nevét*. Hagyd, hogy az áldozatot ők készítsek el először; és reggeltől fogva délig imádkozzanak, szólításak Baált, hogy fogadj el felajánlásukat. Ők majd hangsosan kiabálnak, és késékkel metélik magukat, kérve, hogy istenük vegye el a tulkit, de semmi sem fog történni. Amikor belefáradnak, te megtöltesz vízzel négy vedret, és ráöntök az égoáldozatra és a fára. Még egyszer megteszed ugyanezt. És megteszed harmadszor is. Akkor aztán szólsz Uradhoz, Ábrahámnak, Izsáknak és Izráelnek Istenéhez, hogy mutassa meg hatalmát mindenkinél. Ekkor alászáll majd az Úr tüze, és megemészti áldozatodat.

Illés letérdelt, és hálát adott.

– Ezt a csodát azonban – folytatta az angyal – csak

egyetlen egyszer viheted végbe életedben. Válassz, most akarod-e, hogy megakadályozz egy ütközetet, vagy szülőföldeden történjék, hogy megszabaduljanak a tieid Jézabel zsarnokságától.

És az Úr angyala eltávozott.

Az asszony korán ébredt, és azt látta, hogy Illés a küszöbön ül. Beesett szeme arra vallott, hogy nem aludt.

Az asszony szerette volna megkérdezni, mi történt az éjszaka, de félt a választót. Lehet, hogy Illés a kormányzóval való beszélgetés meg a háborús veszély miatt töltötte álmatlannul az éjszakát; de más oka is lehet, talán éppen az az agyagtábla, amelyet ő adott neki. Így, ha megkockáztatja a kérdést, olyan választ is kaphat, hogy egy asszony szerelme nem fér össze Isten szándékaival.

– Gyere, egyél valamit – mondta inkább.

A kisfiú is fölébredt. Asztalhoz ültek mindhárman, és ettek.

– Szívesen maradtam volna veled tegnap – mondta Illés. – De szüksége volt rám a kormányzónak.

– Ne féltsd őt – mondta az asszony, és úgy érezte, hogy megnyugszik a szíve. – A kormányzó családjára már nemzedékek óta igazgatja Akbart, tudni fogja hát, hogy mit tegyen, ha veszély feneget.

– Egy angyal is szólt hozzáim. Nagyon nehéz döntés elő állított.

– Az angyalok miatt se nyugtalankodjál; talán jobb is azt hinnünk, hogy az istenek is változnak az idő műlással. Az én őseim állat formájú, egyiptomi isteneket imádtak. Aztán elmentek ezek az istenek, és amíg te ide nem jöttél, neveltetésemhez híven áldoztam bálványoknak, mint amilyen Asera, istenségeknek, így Élnek és Baálnak, és az Ötödik Hegy minden lakójának. Most pedig mégismertem az Urat, de lehet, hogy egyszer ő is itt hagy bennünket, és az utána következő istenek már nem lesznek olyan szigorúak.

A fiú vizet kért. Nem volt.

- Elmegyek vízért – mondta Illés.
- Hadd menjek veled – kérte a fiú.

Elindultak a kút felé. Útközben elhaladtak a tér mellett, ahol a hadvezér már reggel óta gyakorlatoztatta a katonáit.

- Nézzük egy kicsit – javasolta a fiú. – Ha megnövök, katona leszek.

Illés nem ellenkezett.

- No, melyikünk jobb a kardforgatásban? – kérdezte az egyik harcos.

– Menj el oda, ahol tegnap megkövezték a kémet – felelte a hadvezér. – Válassz ki egy jókora követ, és sértsd meg.

- Miért tennék ilyet? A kő nem fog válaszolni.

– Akkor a kardoddal támadj rá.

– Eltörök a kardom – válaszolta a katona. – Különben sem ezt kérdeztem; azt akarom tudni, hogy ki forgatja legügyesebben a kardot.

– Az a harcos a legjobb, aki kőhöz hasonlít – mondta a hadvezér. – Pengét se ránt, mégis képes bebizonítani, hogy senki sem győzheti le.

– Igaza van a kormányzónak: bölcs ember a hadvezér – gondolta Illés. – Csakhogy minden bölcsességét egészen elhomályosítja a hiúság csillogása.

Mentek tovább. A kisfiú megkérdezte, miért gyakorolnak olyan sokat a katonák.

– Nemcsak a katonák, hanem anyád is, én is, és mindenek, akik a szívüket követik. mindenhez gyakorlat kell az életben.

- Még a prófétáknak is?

– Még ahhoz is, hogy az ember mégértse az angyalokat. Annyira beszélne akunk velük, hogy a végén nem hallgatjuk meg, amit mondanak. Nem könnyű meg-hallgatni valamit; mindig azt próbáljuk elmondani az imáinkban, hogy hol követtünk el hibát, és vágyaink szerint minek kellene történnie. De az Úr már mindezt tudja, és olykor csak azt kívánja tőlünk, hogy hallgas-

suk, mit mond nekünk a Világmindenség. És hogy legyünk türelemmel.

A fiú meglepődve nézte Illést. Valószínűleg semmit sem értett a szavaiból, Illés mégis szükségét érezte, hogy folytassák a beszélgetést. Ki tudja, mire felnő ez a gyermek, nem Illés egyik-másik most hallott szava segíti-e ki valamilyen szorultságból.

– Az élet minden csatája arra jó, hogy tanulunk valamit belőle, még azokból is, amelyeket elveszítünk. Ha majd felnősz, rá fogsz jönni, hogy már síkra szálltál hazugságokért, becsaptad magadat, vagy szenvedtél butáságokért. Ha jó harcos leszel, nem lesz bűntudatod miattuk, de gondod lesz rá, hogy ne kövesd el újra a hibáidat.

Úgy gondolta, jobb, ha most elhallgat; egy ilyenkorú gyermek úgysem értheti, amitő mond. Lassan bandukoltak tovább, és Illés elnézte annak a városnak az utcáit, amely annak idején befogadta, azt a várost, amely most oly közel áll a pusztuláshoz. minden attól függ, hogy ö, Illés, hogy határoz.

Akbarban a szokásosnál nagyobb volt a csönd. A főtéren csendesen beszélgették az emberek, mintha attól felnének, hogy az asszír táborba viszi a szél a szavaikat. Az idősebbek azt bizonygatták, hogy semmi sem lesz, a fiatalok azonban lelkesen latolgatták a harc lehetőségét, a kalmároknak és kézelműveseknek meg már azon járt az eszük, hogy mehetnének el innen Tíruszba vagy Szidonba, amíg le nem csillapodik a helyzet.

– Könnyű nekik – gondolta Illés. A kalmár a világon bárhová magával viheti a javait. A kézelműves pedig ott is megél a munkájából, ahol idegen nyelvet beszélnek. – Énnekem azonban csak az Úr adhat engedélyt.

A kúthoz értek, és megtöltötték vízzel a két korsót. A kút környékén rendszerint sokan voltak; asszonyok gyűlték köré, mostak, kelmét festettek, és minden megbeszéltek, ami csak történt a városban. Titok nem maradhatott titok, ha eljutott a kúthoz; itt alapos meg-

vitatás, megjegyzések, bírálatok vagy helyeslés tárgya lett a kereskedelmi újdonság, a hitvesi hűtlenség, a szomszédok civakodása, a vezető méltóságok magánélete, s minden egyéb, komoly és léha dolog egyaránt. Még azokban a hónapokban is az izraeli király szívét meghódító hercegnő, Jézabel maradt a társalgás legkedvesebb téma, amikor nőttön nőtt az ellenséges haderő. Dicsérték vakmerőségét, bátorságát, és biztosra vették, hogy ha baj érné a városukat, Jézabel visszatérne szülőföldjére, és bosszút állna a sérelmekért.

Aznap reggel azonban alig voltak a kútnál. Csak néhány asszony tett-vett, és közben azt hajtoggatták, hogy ki kell menni a földekre, és össze kell szedni annyi gabonát, amennyit csak lehet, mert az asszírok hamarosan el fogják zárnai a városba vezető utakat. Két asszony azt tervezgette, hogy elmennek az Ötödik Hegyhez, és áldozatot mutatnak be az isteneknek, hogy oda ne vesszenek fiaik a csatában.

– A főpap azt mondta, hogy hónapokig is ellenállhatunk – jegyezte meg az egyik Illésnek. – Csak bátran védjük meg Akbar becsületét, és akkor segíteni fognak az istenek.

A fiú megijedt.

– Támadni fog az ellenség? – kérdezte.

Illés nem válaszolt; hisz ez attól függ, hogy ő hogyan él majd a választás lehetőségével, az angyal előző esti ajánlatával.

– Félek – mondta a fiú.

– Ez csak azt bizonyítja, hogy szereted az életet. Van-nak olyan pillanatok, amikor természetes, hogy félünk.

Még nem ért véget a délelőtt, amikor Illés és a fiú hazaért. Az özvegyasszony különféle színű festékekkel teli, apró üvegcsékkel vette körül magát.

– Dolgoznom kell – mondta, és a befejezetlen betűkre és mondatokra nézett. – Tele a város porral a szárazság miatt. Az ecsetek is piszkosak, porral keveredik a festék, így minden nehezebb.

Illés csak hallgatott: nem akarta megosztani az aggodalmait az asszónnyal. Leült egy sarokba, és a gondolataiba merült. A fiú játszani ment a barátaival.

– Csöndre van szüksége – mondta magában az asszony, és minden igyekezetével a munkájára figyelt.

A délelőtt hátralévő része néhány olyan szó befejezésével telt el, amelyet fele annyi idő alatt is le lehet volna írni, és az asszonynak lelkifurdalása volt, hogy nem tud megfelelni a feladatának; hiszen most először nyílt léhetősége életében, hogy ő tartsa el a családját.

Folytatta a munkát; papiruszra dolgozott, erre az új anyagra, amelyet nemrégiben hozott egy kereskedő Egyiptomból, arra kérve az özvegyet, hogy jegyezzen föl rá néhány kereskedelmi természetű üzenetet, amelyet el kell juttatnia Damaszkuszba. A lás nem volt túl jó minőségű, és minduntalan szétfutott rajta a festék. – Nehéz, az igaz, de még így is jobb, mint agyagtáblára rajzolni.

A szomszédos országokban az volt a szokás, hogy agyagtáblára vagy állatbőrbe karcolták az üzeneteket. Egyiptom fénykora már jócskán leáldozott, már az írása is elavult, mégis egyiptomiak találták föl, hogyan lehet könnyen és célszerűen följegyezni a számadást vagy akár a történelmet; szeleteket vágtak egy Nílus-parti nádféle növényből, és egyszerű eljárással egymáshoz ragasztották őket a szélükön fogva, így sárgás lapokat készítettek belőlük. Akbarnak importálnia kellett a papiruszt, mert ez a növény nem termett meg a völgyben. Drága volt, de szívesen használták a kereskedők, mert a zsebükben hordhatták a teleírt lapokat, amit nem tehettek meg az agyagtáblákkal vagy állatbőrökkel.

– minden egyszerűbb lesz – gondolta az asszony. Milyen kár, hogy a kormányzat engedélyére is szüksége van, ha bűbloszi írást akar papiruszra venni. Egy idejét-múlt törvény értelmében, még mindig az akbari tanácsnak kell jóváhagynia minden írott szöveget.

Amikor befejezte a munkáját, rögtön meg is mutatta Illésnek, aki mindvégig szótlanul figyelte.

– Tetszik? – kérdezte.

Illés mintha csak most ocsúdott volna fől.

– Igen, nagyon szép – válaszolta szórakozottan.

Bizonyára az Úrral beszélgetett. Az asszony nem akarta megzavarni. Elment hazulról, elhívta a főpapot.

Azután visszatért, Illés még mindig ugyanott ült. A két férfi egymásra meredt. Jó darabig egyikük sem szólt.

A főpap törte meg a csöndet.

– Próféta vagy, és angyalokkal beszélsz. Én csak a régi törvényeket értelmezem, szertartásokat hajtok végre, és igyekszem megvédeni a népemet saját hibáitól. Ezért hát tudom, hogy ez a harc nem emberek között folyik. Istenek harca ez, és nekem nem szabad kitérnem előle.

– Csodálom a hitedet, noha olyan isteneket tisztsz, akik nincsenek – felelte Illés. – Ha, mint mondod, égi csatára méltó a mostani helyzetünk, akkor majd engem használ eszközül az Úr, hogy legyőzze Baált és az Ötödik Hegyen lakó társait. Jobb lett volna, ha meggyilkolnátk.

– Gondoltam is rá. De nem volt szükséges; a döntő pillanatban énmellém álltak az istenek.

Illés nem válaszolt. A főpap elfordult, és fölvette a papiruszt, amelynek az imént fejezte be a szövegét az asszony.

– Rendes munka – jegyezte meg. Condosan végigolvasta, aztán levette, az egyik kis festékes téglelybe már-totta a gyűrűjét, és odanyomta a pecsétjét a bal sarokba. Ha valakinél olyan papiruszt találtak, amelyen nem volt rajta a főpapi pecsét, akár halálra is ítélték érte.

– Miért kell minden így eljárnod, uram? – kérdezte az asszony.

– Azért, mert ezek a papiruszok gondolatokat hordoznak – válaszolta a főpap. – És a gondolatoknak hatalmuk van.

– Hiszen ez csak kereskedelmi számadás.

– De haditerv is lehetne. Vagy a kincseink leltára.

Vagy titkos imáink. Manapság, a betűk és a papirusz birtokában, mi sem könnyebb, mint meglopni egy nép eszmei kincstárát. Az agyagtáblákat vagy az állatbőröket nehéz elrejteni, de a papirusz és a bübloszi *alphabetosz* találkozása minden ország kultúráját tönkreteheti, sőt, a világot is elpusztíthatja.

Ekkor egy asszony rohant be lélekszakadva.

– Főpap! Főpap! Gyere gyorsan, nézd, mi történik!

Illés és az özvegy a főpap után ment. minden honnan emberek bukkantak elő, és minden irányba igyekeztek; a felvert portól szinte fojtogató volt a levegő. A gyerekek kacagva, zsbongva előreszaladtak. A felnőttek lassan, csöndben bandukoltak.

Mire elértek a város déli kapuját, ott már egész tömeg verődött össze. A főpap átfurakodott rajta, és akkor pillantotta meg a csődűlet okát.

Egy akbari őrszem térdelt ott tárt karokkal, kézfeje a vállára fektetett falécre volt szögezve. A ruhája megszagatva lógott róla, és fadarabbal volt kiszúrva a bal szeme.

Tőrrel néhány asszír betű volt a katona mellére karcolva. A főpap értett az egyiptomiak nyelvén, de az asszírok nyelve még nem volt olyan fontos, hogy megtanulnák, és megjegyezzék; segítséget kellett tehát kérnie egy jelenlévő kereskedőtől.

– *Hadat üzenünk*, ez van odaírva – fordította le a tolmács.

A körülöttük álló emberek egy szót sem szóltak. Illés észrevette, hogy rettegés ül ki az arcokra.

– Add ide a kardodat – mondta a főpap az egyik katonának.

Az engedelmeskedett. A főpap azt kérte, hogy értesítsek a kormányzót és a hadvezért a történtkről. Majd egyetlen gyors döfessel átszúrta a pengével a térdelő őrszem szívét.

Az őrszem felnyögött, és a földre zuhant. A halál megszabadította a kíntől és a fogsgába esés szégyenétől.

– Holnap áldozatot mutatok be az Ötödik Hegynél –

mondta a főpap a megdöbbent embereknek. – És az istenek ismét megemlékeznek rólunk.

Távozás előtt még odaszólt Illésnek:

– Saját szemeddel láthatod. Továbbra is segít az ég.

– Csak egy kérdésem van – felelte Illés. – Miért akarod feláldozni saját népedet?

– Mert el kell pusztítani egy eszmét.

Tanúja volt a főpap és az özvegy délelőtti beszélgetésének, így hát jól tudta Illés, hogy milyen eszméről van szó: az ábécé eszméjéről.

– Már késő. Az egész világon elterjedt, és az asszírok nem hajthatják uralmuk alá az egész Földet.

– Ki mondta, hogy nem? Hiszen az Ötödik Hegy istenei is az ő seregeiket támogatják.

Illés órákon át róta a völgy útjait, akárcsak az előző napon. Tudta, hogy még legalább egy délután és egy éjszaka hátravan a békéből: sötétközben nem kezdenek csatát, mert a harcosok nem látják, ki az ellenség. Tudta, hogy azon az éjszakán az Úr esélyt ad neki, hogy megváltoztassa az őt egykor befogadó város sorsát.

– Salamon tudná, mit tegyen most – szólította őrangyalát. – És Dávid, Mózes, Izsák is. Ők bizalmassai voltak az Úrnak, én azonban csak tétova szolgája vagyok. Olyan választást bíz rám az Úr, amely az Ó dolga volna.

– Látszólag csupa olyan férfiú csinálta elődeink történetét, aki a legmegfelelőbbnek bizonyult a legmegfelelőbb helyen – felelte az angyal. – De te ne higgy benne: az Úr csak azt kívánja az emberektől, ami mindegyiküktől kitelik.

– Akkor tévedett velem.

– Ahogy támadmunk, ugyanúgy el is múlnak a csapások. Ilyen a világ minden dicsősége és keserve.

– Nem fogok megfeledkezni róla – mondta Illés. – Ám a múló keserűség öröök nyomot hagy, a dicsőség pedig haszontalan emlékeket.

Az angyal nem válaszolt.

Akbarban töltött egész időm alatt miért voltam képtelen szövetségeseket találni, akik vélem küzdöttek volna a békéért? Mit ér egy magányos próféta?

– Mit ér a nap, amely társtalanul rója az eget? Mit ér a völgy közepéből kitüremkedő hegység? Mit ér egy félreeső kút? Ők jelzik a karavánnak, hogy merre vezet az út.

– Szorongatja a szívemet a szomorúság – mondta Illés, miközben letérdelt, és az ég felé nyújtotta a karját.

– Bárcsak meghalhatnék most itt, és bár sose szennyeztem volna be a kezemet saját fajtám vagy más nép vérével. Nézz hátra: mit látsz?

– Tudod, hogy vak vagyok – mondta az angyal. – Mert a szemem még őrzi az Úr dicsőségének fényét, így semmi más nem láthatok. Csupán azt foghatom fel, amit a szíved mesél nekem. Csak a téged fenyegető veszélyek rezgését vagyok képes látni. Hogy mögötted mi van, azt nem tudhatom.

– Hát majd én megmondom: Akbar van ott. Szép a város ilyenkor, ahogy oldalról világítja meg a délutáni napfény. Megszoktam utcáit és falait, nagylelkű, barátságos népet. Bár e város lakói még a kereskedelemben és a babonák rabjai, ugyanolyan tiszta a szívük, mint a világ bármelyik más népének szíve. Sok olyat tanultam tőlük, amit korábban nem tudtam; cserébe meghallgattam a városiak panaszait, és Isten sugallatával sikerült megoldanom belső viszolyaikat. Sokszor forogtam veszélyben, de mindig segített valaki. Miért kell választanom, hogy ezt a várost mentsem-e meg, vagy a saját népemet váltsam meg?

– Mert az embernek választania kell – felelte az angyal. – Ebben lakozik az ereje: döntéseinek hatalmában.

– Nehéz választás: azt kívánja, hogy belenyugodjam az egyik nép halálába, hogy megmentsem a másikat.

– Még nehezebb, hogy a magad útját megtaláld. Aki nem tud választani, meghal az Úr szemében, bár továbbra is lélegzik, és járkál az utcákon. Különben – folytatta az angyal – senki sem hal meg. Az Örökkévalóság

minden lelket tárt karokkal fogad, azok pedig tovább végzik a feladatukat. Mindennek oka van, ami létezik a nap alatt.

Illés ismét az ég felé emelte a karját:

– Az én népem egy szép asszony miatt fordult el az Úrtól. Fönícia pedig pusztulás fenyegeti, mert egy főpap azt hiszi, hogy az írás az isteneket fenyegeti. Ő, aki teremtette a világot, miért szereti tragédiával írni a sors könyvét?

Illés kiáltásai visszhangoztak a völgyben, majd visszajutottak a fülébe.

– Nem tudod, mit beszélsz – válaszolta az angyal. – Nincs tragédia, csak az van, ami elkerülhetetlen. minden létezőnek oka van: teneked csak meg kell tudnod különböztetni az átmenetit a véglegestől.

- Mi az átmeneti? – kérdezte Illés.
- Az elkerülhetetlen.
- És mi a végleges?
- Az elkerülhetetlen tanulsága.

Ezzel az angyal eltávozott.

Aznap este, vacsora közben, így szólt Illés az özvegyasszonhoz és a fiához:

– Készítétek össze a holmitokat. Bármikor üthet az óra, s akkor útnak indulunk.

– Két napja nem alszol – mondta az asszony. – A kormányzó ma délután érted küldött, hogy a palotába kereszen. Azt mondtam, a völgyben vagy, és ott is fogsz aludni.

– Jól tetted – válaszolta Illés, és, a szobájába térve, azonnal mély álomba merült.

Másnap reggel hangszerek zenéjére ébredt. Amikor lement, hogy megnézze, mi történik, már az ajtóban találta a fiút.

– Nézd! – mondta a fiú izgalomtól csillagog szemmel. – Háború van!

Egy csapat katona menetelt Akbar déli kapuja felé,

harci ruhákat és fegyverzetüket fitogtatva. Zenészek csoportja követte őket, a menetelők léptei a dobok üteméhez igazodtak.

– Tegnap még féltél – mondta Illés a fiúnak.

– Nem tudtam, hogy ilyen sok katonánk van. A mi harcosaink a legjobbak!

Illés otthagya a fiút, és nekivágott az utcának; mindenkiéppen meg kellett találnia a kormányzót. A harci dallamok felverték a város lakóit, akik most megbabonázva figyelték a fejleményeket; életükben először látották egy csapat katona szabályos felvonulását, harci díszben, napon megcsillanó lándzsákkal és pajzsokkal. A hadvezér irigylésre méltó munkát végzett: úgy készítette fel a sereget, hogy senki sem vette észre, így most – és Illés éppen ettől tartott – el tudta hitetni mindenivel, hogy le tudják győzni az asszírokat.

Illés átfurakodott a katonák között, így sikerült a csapat élére verekednie magát. A hadvezér és a kormányzó lóháton ülve vezették a menetet.

– Megállapodtunk – mondta Illés, amint a kormányzó mellé ért. – Csodát tehetek!

A kormányzó nem válaszolt. A sereg már a falon kívül ért, és megindult a völgy felé.

– Tudod, hogy merő káprázat ez a sereg! – próbálkozott tovább Illés. – minden harcosunkra öt harcedzett és tapasztalt asszír katona jut! Ne engedd, hogy elpusztitsák Akbart!

– Mit akarsz tőlem? – kérdezte a kormányzó, de nem állította meg a lovát. – Tegnap érted küldtem, mert akkor még lett volna miről beszélnünk, de azt mondták, hogy nem vagy a városban. Mi mást tehettem volna?

– Öngyilkosság nyílt mezőn megütközni az asszírokkal! Hiszen ti is tudjátok!

A hadvezér hallotta a szóváltást, de nem szólt közbe: A kormányzóval már megbeszélte a haditervét; úgy vélte, meg fog lepődni az izraeli próféta.

Illés a lovak mellett futott, de maga sem tudta, mitévé tegyen. A katonák elhagyták a várost, és már a völgy közepe felé jártak.

– Segíts meg, Uram – gondolta Illés. – Amint Józsúénak megállítottad a napot, hogy segítsd a csatában, állítsd meg az időt, hadd győzzem meg tévedéséről a kormányzót.

Alig ért gondolata végére, amikor a hadvezér felkiáltott:

– Állj!

– Talán ez a jel – mondta magában Illés. – Ki kell használnom.

A katonák két csatasorba fejlődtek, olyanok voltak, mint embertest alkotta falak. A pajzsok szílárdan támaszkodtak a földre, a lándzsák előre szegeződtek.

– Azt hiszed, hogy Akbar védtőit látod – mondta a kormányzó Illésnek.

– Ifjakat látok, akik nevetnek a halál színe előtt – hangzott Illés válasza.

– Akkor hát tudtad meg, hogy ez csak egy csapat. Embereink java a városban, a városfalak tetején várakozik. Forró olajjal telt tüstöket helyeztünk el a falakon, hogy rázúdításuk annak a fejére, aki megkísérel felmászni rajtuk. Sok házban osztottuk szét az élelmünket, hogy el ne pusztíthassák gyűjtő nyílvesszőkkal a készletünket. A hadvezér számításai szerint csaknem két hónapig állhattunk ellen a város ostromának. Amíg az asszírok készülődtek, mi is azt tettük.

– Nekem nem szóltatok róla – mondta Illés.

– Segítettél az akbariakon, de hiába, ne felejtsd el, hogy mégiscsak idegen vagy, és egyik-másik katona kénnyel nézhetett.

– De te békét akartál!

– Most is lehetséges a béke, még a csata megkezdése után is. De akkor már úgy tárgyalunk, mint egyenlő felek.

A kormányzó elmondta, hogy hírvivőket küldtek Tíruszba és Szidonba, hogy beszámoljanak az Akbart fenyegető veszedelemről. Nehezére esett segítséget kérni, hiszen amazok azt hihettek, nem képes úrrá len-

ni a helyzeten. A kormányzó mégis úgy vélte, hogy ez az egyetlen járható út.

A hadvezér fursangos tervet eszelt ki: amint megkezdődik a csata, ő visszatér a városba, hogy megtervezze az ellenállást. A csataterre most kivonuló csapatnak a lehető legtöbb ellenség elpusztítására kell törekednie, majd vissza kell vonulnia a hegyek közé. A helybéliek sokkal jobban ismerték a völgyet, mint bárki más, így sikeresen üthettek rajta az asszírokon, kisebb csatározásokkal enyhítve a asszír ostrom szorításán.

Hamarosan segítség érkezik, és megtizedelik az asszír sereget. – Hatvan napig is ellenállhatunk, de erre nem lesz szükség – tette hozzá a kormányzó.

– Ám közben sokan meghalnak – válaszolta Illés.

– Mindannyian meghalunk egyszer. És senki sem fél, még én sem.

A kormányzó maga is csodálkozott, hogy nem érez félelmet. Még sosem vett részt ütközetben, de ahogy egyre közeledett a csata ideje, ő úgy szőtte tovább a terveit a város elhagyására. Aznap reggel megbeszélte leghűségebb embereivel, hogy mi lesz a visszavonulás legjobb módja. Tíruszba vagy Szidonba nem lehetett, mert ott árulónak tekintették volna, Jézabel azonban bizonyára befogadja, hiszen úgyis szüksége van megbízható emberekre.

Amikor azonban a csatamezőre lépett, olyan hatalmas lelkesedést látott a katonák szemében, mintha egész életükben erre az egyetlen alkalomra készültek volna, és ekkor jött volna el a döntő pillanat.

– A félelem addig a pillanatig létezik, amíg az elkerülhetetlen be nem következik – mondta a kormányzó Illésnek. – Utána már nem szabad erőt pazarolnunk rá.

Illés meg volt zavarodva. Ugyanazt érezte, mint a kormányzó, de szégyellte beismerni; eszébe jutott a kisfiú izgalma, amikor az elvonuló csapatot láta.

– Eredj innen – mondta kormányzó. – Idegen vagy, és fegyvertelen, nem kell olyasmiért küzdened, amiben nem is hiszel.

Illés nem mozdult.

– Jönni fognak – mondta a hadvezér. – Te meg-lepődtél, mi azonban felkészültünk.

Illés továbbra sem mozdult.

A szemhatárt fürkésztek; porfelhő nem mutatkozott, az asszír sereg meg sem mozdult.

Az első sorban álló katonák keményen markolták előre szegézett lándzsájukat, és az íjászok is félleg felajzott húrral várták, hogy a kormányzó parancsára kirepítessék a nyílvesszőket. Néhányan kardjukat suhogtatva tartották izmaikat készenlétben.

– Készen állunk – ismételte a hadvezér. – Támadni fognak.

Illés kiérezte a hadvezér hangjából a mámort. Bizonyára alig bír magával, annyira várja az ütközet kezdetét; küzdeni akar, hogy meghutassa, milyen bátor. Maga elé képzeli az asszír harcosokat, kardcsapások suhogását, kiáltásokat, kavarodást, s már-már azt is látja, hogy a föníciai papok majd úgy fognak emlékezni rá, mint a szaktudás és a bátorság példaképére.

A kormányzó szakította félbe a gondolatait:

– Semerre sem mozdulnak.

Illésnek eszébe jutott, mit kért az Úrtól: hogy álljon meg a nap az égen, ahogy Józsúénak. Őrangyalát szólította, de az nem jelentkezett.

A lándzsavetők lassan leeresztették a lándzsájukat, az íjászok meglazították a húrt, a többiek a hüvelybe dugták a kardjukat. Forrón tűzött a déli nap, néhány katoná el is ájult a melegben; de a csapat még így is késő délutánig készenlétben várakozott.

Amikor lement a nap, a harcosok visszatértek Akbarba; csalódottnak látszottak, hogy megértek még egy napot.

Csak Illés maradt a völgyben. Céltalanul kószált egy darabig, majd egyszerre csak fényt pillantott meg. Az Úr angyala állt előtte.

– Isten meghallgatta könyörgésedet – mondta az angyal. – És láttá lelked viharát.

Illés az égre nézett, és hálát adott az áldásért.

– Az Úr a dicsőség és a hatalom forrása. Visszatartotta az asszír sereget.

– Nem – felelte az angyal. – Azt mondta, az Övé kelene, hogy legyen a választás. Ő pedig választott is helyetted.

– Keljünk útra – mondta Illés az özvegyasszonynak és a fiúnak.

– Nem akarok elmenni – válaszolta a fiú. – Büszke vagyok az akbari katonáakra.

Az anyja rászólt, hogy szedje össze a holmiját. – Csak annyit hozz, amennyit elbírsz.

– Anyám, elfelejted, hogy szegények vagyunk, és nekém alig van mit vinnem.

Illés fölment a szobájába. Körülnézett, mintha először és egyben utoljára tenné; aztán lement, és nézte, ahogy az özvegyasszonyn elteszi a festékeit.

– Köszönöm, hogy magaddal viszel – mondta. – Csak tizenöt éves voltam, amikor férjhez adtak, fogalmam sem volt az életről. A két család előre elintézett minden, és engem gyermekkoromtól kezdve erre a pillanatra neveltek, ahogy arra is gondosan folkészítettek, hogy minden körülmények között segítsek a férjemnek.

– Szeretted?

– Úgy szoktattam a szívemet, hogy szeressem. Ha már választani nem lehetett, meggyőztem magam, hogy ez lesz a legjobb. Amikor elvesztem a férjemet, belenyugodtam az egyforma nappalokba és éjszakákba, és kértem az Ötödik Hegy isteneit, akitben akkor még hittem, hogy ha majd a fiam a maga lábára állhat, szólítsanak magukhoz engem. Te ekkor jöttél. Egyszer már mondtam neked, és most megismétlek: attól a naptól fogva figyeltem fel a völgy szépségére, a hegyek égre kirajzolódó, sötét körvonalaira, a változó alakú holdra, amelytől növekszik a búza. Sok éjszakán át, míg te aludtál, én Akbarban bolyongtam, hallgattam az újszülöttek

sírását, a munka után kortyolgató sérfiak énekét, a falakon sétáló őrszemek határozott léptéit. Milyen sokszor láttam már korábban is ezt a tájat úgy, hogy föl sem tűnt a szépsége? Hányszor néztem az égre úgy, hogy észre se vettet mélyesges magasságát? Hányszor hallgattam Akbar neszeit magam körül, és közben föl sem fogtam, hogy életem részét alkotják? Ismét hatalmas lett az életkedvem. Azt mondtad, tanuljam meg a bűbloszi betűket, és én megtanultam. Csak a kedvedben akartam jární, de közben megszerettem, amit csináltam, és rádöbbentem: *az az életem értelme, amit én akarok neki adni.*

Illés megsimogatta az asszony haját. Először tett illyet.

– Miért nem voltál minden ilyen? – kérdezte az asszony.

– Mert féltem. De ma, a csatára várva, a kormányzó szavait hallgattam, és közben rát gondoltam. Addig tart a félelem, amíg el nem kezdődik az elkerülhetetlen; onnantól fogva értelmetlen a félelem. És nekünk semmi más nem marad, csak a remény, hogy helyesen döntöttünk.

– Készen vagyok – mondta az asszony.

– Izraelbe megyünk. Az Úr már megmondta, mit tegyek, és én úgy fogok tenni. Jézabel pedig elveszti a hatalmát.

Az asszony semmit sem válaszolt. Mint minden föníciai asszony, ő is büszke volt a hercegnőjére. Ha majd odaértek, igyekszik meggyőzni élete társát, hogy tegyen le a szándékáról.

– Hosszú vándorút lesz, és addig nem nyugodhatunk, amíg nem teljesítem az Ó akaratát – folytatta Illés, mintha belelátna az asszony gondolataiba. – Addig a te szerelmed lesz a támaszom, és a fáradtság pillanataiban, ha elfogy az erőm az Ó nevében vívott harc közben, a te karóban fogok megpihenni.

A fiúcska egy kis tarisznyát hozott a vállára vetve. Illés elvette tőle, és így szólt:

– Itt az idő. Amíg Akbar utcáin jársz, jegyezz meg

minden házat, minden neszt. Mert soha többé nem lát-hatod.

– Akbarban születtem – felelte az asszony. – Ez a város minden élni fog a szívemben.

A fiú csak hallgatta; és megesküdött magában, hogy sosem fogja elfelejteni anyja szavait. Ha egyszer majd visszatér ide, úgy fogja nézni a várost, mintha anyja arcát látná.

Már sötét volt, amikor a főpap az Ötödik Hegy lábához ért. Jobb kezében botot, a balban tarisznyát vitt.

Elővette a tarisznyából a szent olajat, megkeinte vele a homlokát és a csuklóit. Aztán a bottal bikát és párdutcot rajzolt a homokba, azaz a Viharisten, illetve a Nagy Istennő jelképét. Szertartásosan imádkozott; végül kitárt a karját az ég felé, hogy így fogadjá az isteni kinyilatkoztatást.

Az istenek azonban már nem beszéltek. Már minden előmondta, amit akartak, és most csak a szertartásos előírások betartását követelték meg. A próféták mindenhol kihaltak, csak Izraelben nem, ebben a babónáktól terhes, elmaradott országban, amelynek lakói még minden azt hiszik, hogy az emberek szót érthetnek a Világegyetem teremtőivel.

Eszébe jutott, hogy két nemzedékkel azelőtt Tírusz és Szidon egy jeruzsálemi királlyal keresteket, akit Salamonnak hívtak. Salamon hatalmas templomot épített, s a világ legjobb anyagaival akarta díszíteni; megparancsolta hát, hogy Föniciából, amelyet ők Libanonnak neveztek, cédrusfát vásároljanak neki. Tírusz királya el is küldte neki a kért építőanyagot, cserébe pedig húsz galileai várost kapott érte, ezek azonban nem nyerték el a tetszését. Salamon ekkor abban segített neki, hogy megépítse az első hajót, s így tett szert Föniciá, a világ legnagyobb kereskedelmi hajóhadára.

Akkoriban még erős ország volt Izrael, noha csak egy istent tisztelezett, és annak sem tudták a nevét, leginkább csak „Úrnak” szólították. Egy szidoni hercegnőnek sike-

rült kieszközölnie, hogy Salamon igaz hitre térjen, s így a király oltárt is emelt az Ötödik Hegy isteneinek. Az izraeliek meg voltak győződve róla, hogy „az Úr” büntette meg a legbőlcsebb királyukat, amikor, háborúk következtében, Salamon elvesztette a hatalmát.

A fia, Jeroboám azonban továbbra is apja idegen isteneit tisztelezte. Két aranyborjút csináltatott, és azokat imádta az izraeli nép. Ekkor léptek föl a próféták, ekkor kezdték lankadatlan harcukat a hatalom ellen.

Jézabelnek igaza volt: csakis úgy lehetett életben tartani az igaz hitet, ha végez a prófétákkal. Ó maga szélső asszony volt, türelemre és a háború gyűlöletére nevelték, de tudta, hogy vannak pillanatok, amikor csak az erőszak segít. Vér szennyezi a kezét, de meg fogják bocsátani neki az istenek, akiket szolgál.

– Hamarosan az én kezemet is vér szennyezi – mondta a néma hegynek a főpap. – Ahogy a próféták átkot hoznak Izraelre, úgy lesz az írásból Fönícia átka. Mindkettő talán helyrehozhatatlan kárt okozott, addig kell hát feltartóztatni őket; ameddig még lehet. Az Idő istene most nem hagyhat cserben bennünket.

Aggasztották a reggeli események; nem támadott az ellenséges sereg. Az Idő istene már máskor is cserben-hagyta őket, mert felbosszantották Fönícia lakói. Az történt, hogy a lámpákban megdermedt a láng, a birkák és tehenek magukra hagyták a kicsinyeiket, a búza és az árpa pedig zöld maradt. A Nápisten elküldte a sast meg a Viharistent, e fontos személyiségeket, hogy keressék meg, de senki sem talált rá az Idő istenére. Végül a Nagy Istennő egy méhet küldött a keresésére, és az még is találta az alvó Időistent egy erdőben, és megcsípte. Az Időisten dühöngve serkent föl, és nekilátott, hogy szétverje maga körül a világot. Le kellett fogni, és ki kellett tisztítani szívéből a beleköltözött gyűlöletet. Onnantól azonban minden rendben folyt tovább.

Ha az Időisten ismét úgy döntene, hogy félreáll, nem lenne ütközet. Az asszírok örökre a völgy bejáratánál maradnának, és Akbar is megmaradna.

– A bátorság nem más, mint imádkozó félelem – mondta a főpap. – Ezért vagyok itt; mert a csata pillanatában nem tétevázhato. Meg kell mutatnom Akbar harcosainak, hogy van miért megvédenünk a várost. Nem a kút az, nem is a piac, és nem a kormányzó palotája. Azért fogunk szembeszállni az asszír sereggel, mert példát kell mutatnunk.

Az asszír győzelem végérvényesen elhárítja majd a betűírás veszélyét. A hódítók rákényszerítik a legyőzöttekre a nyelvüket és a szokásait, de továbbra is az Ötödik Hegy isteneit imádják, és ez a fontos.

– Hajósaink később elviszik a harcosok hőstetteinek hírét más országokba. A papok megőrzik emlékezetükben a neveket, és azt az évet, amikor Akbar megpróbált ellenállni az asszír megszállásnak. A festők egyiptomi írásjeleket fognak rajzolni a papyrusra, Büblosz írnokai halottak lesznek. A szent szövegek továbbra is csak azok birtokában lesznek, akik arra születtek, hogy megtanulják őket. Az utánunk következő nemzedékek pedig megpróbálják utánunk csinálni, amit tettünk, és így majd jobb világot építünk.

– Egyelőre azonban – folytatta – el kell veszteniink ezt a csatát. Hősiesen fogunk harcolni, de óriási a túlerő; dicső halált fogunk halni.

A főpap belefült az éjszaka csöndjébe, és tudta, hogy nem téved. Az csönd már a döntő ütközet hírnöke, csak nem vették észre Akbar lakói: leeresztették lándzsájukat, és mulattak, pedig virrasztaniuk kellett volna. Nem tanultak a természet példájából: az állatok csendben lapulnak, ha közel a veszély.

– Teljesedjék hát be az istenek akarata. Az ég nem roskadhat a Földre, hiszen minden úgy tettünk, ahogy kell, engedelmeskedtünk a hagyomány parancsának – mondta végül a főpap.

Illés, az asszony és a fiú nyugatnak, Izrael felé indultak el; nem kellett átvágniuk az asszír táboron, hiszen az a várostól délre volt. A telehold segítette haladásukat, ám

furcsa árnyakat, baljós rajzolatokat is vetett a sziklákra és a völgy köveire.

A sötétségből egyszerre csak az Úr angyala bukkant elő. Jobb kezében lángpallost tartott.

- Hová tartasz? - kérdezte.

- Izraelbe - felelte Illés.

- Hívott-e az Úr?

- Már tudom, milyen csodát vár tőlem az én Uram. És most már azt is tudom, hol kell végbevinnem.

- Hívott-e az Úr? - kérdezte ismét az angyal.

Illés hallgatott.

- Hívott-e az Úr? - kérdezte az angyal harmadszor is.

- Nem.

- Akkor hát térj vissza oda, ahonnan jöttél, mert még nem teljesítetted be a sorsodat. Még nem hívott az Úr.

- Engedd, hogy legalább ők elmenjenek, hiszen semmi dolguk itt - könyörgött Illés.

De az angyal már ott se volt. Illés ledobta a földre a tarisznyát, amelyet eddig cipelt. Leült az út közepére, és keservesen sírt.

- Mi történt? - kérdezte az asszony és a gyerek, mert ők semmit sem láttak.

- Visszamegyünk - mondta Illés. - Így kívánja az Úr.

Nem tudott nyugodtan aludni. Éjfél felé fölébrédt, érezte, hogy körülötte feszültség vibrál a levegőben; gonusz szél süvített az utcákon, félelmet, bizalmatlanságot hintett maga után.

- Egy asszony szerelmében fölfedeztem a szeretetet, amelyet minden teremtmény megérdemel - imádkozott csendben. - Szükségem van erre az asszonyra. Tudom, az Úr nem fogja elfelejteni, hogy egyik választott eszköze vagyok, talán mind közül a legsilányabb. Segíts, Uram, mert a csaták forgatagában is nyugodtnak kell maradnom.

Eszébe jutott, mit mondott a kormányzó a félelem haszontalanságáról. Azonban így sem jött álom a sze-

mére. - Erő és nyugalom kell nekem; adj pihenést, Uram, amíg még lehet.

Az is megfordult a fejében, hogy szólíthatná az őrangyalát, szót válthatna vele; ő azonban olyasmit is mondhatna, amit Illés nem kíván hallani, ezért meg-gondolta magát. Enyhülést keresve lement a ház alsó részébe; a tarisznyákból, amelyeket a meneküléshez ké-szített össze az asszony, még nem csomagoltak ki sem-mit.

Arra gondolt, bemegy az özvegyasszonyhoz. Ismét eszébe jutott, mit mondott az Úr Mózesnek csata előtt: *Es kicsoda olyan férfi, aki feleséget jegyzett el magának, de még el nem vette? Menjen el, és térjen vissza házába, hogy meg ne haljon a harban, és más valaki vegye azt el.*

Még sosem hálta együtt. De kimerítő éjszaka volt, nem látszott alkalmasnak a pillanat.

Illés úgy döntött, hogy inkább kibontja a tarisznyákat, és minden visszatesz a helyére. Ekkor láttá, hogy az asszony nemcsak kevéske ruháját, hanem a bűbloszi írás betűinek rajzolásához szükséges szerszámokat is becsomagolta.

Pálcát fogott, megnedvesített egy kis agyagtáblát, és néhány betűt rajzolt rá; sokszor nézte, hogy dolgozik az asszony, így ő maga is megtanult írni.

- Milyen egyszerű és zseniáliself fedezés - gondolta, és igyekezett átadni magát az írás örömenéknak. Amikor vízért ment a kútra, sokszor hallotta, mit mondanak róla az asszonyok: - A görögök ellopták a legfontosabb fel-fedezésünket. Illés tudta, hogy nem így van: amikor a görögök a magánhangzók jeleivel is kiegészítették a be-tűírást, olyan rendszert hoztak létre, amelyet immár bármely nyelven lehet használni. Egyébként is, bybliának hívták az együtvé tartozó pergamenek gyűjteményét, így adták meg a tiszteletet a találmany szülőváron-sának.

A görög bybliá-t állatbőrre írták. Illés úgy vélte, a bőr nagyon gyenge, nem őrzi biztonságosan a szavakat;

nem olyan tartós, mint az agyagtábla, és ellopni is könnyebb. A papirusz huzamosabb használat után elszakad, vízben meg tönkremegy. – A *byblia* és a papirusz nem jó megoldás; csak az agyagtábla lehet örökeletű – elmélkedett Illés.

Ha Akbar fennmarad még egy darabig, javasolni fogja a kormányzónak, hogy írassa meg az ország történetét, és jól elkülönített helyen őriztesse meg az agyagtáblákat, hogy majd elolvashassák az előjövendő nemzedékek. Így, ha netán megtizedelnék is a föníciai papokat, akik a fejükben őrizték népük történetét, akkor sem merülnének feledésbe a harcosok és költők tettei.

Eljátszott az írással egy darabig, azonos betűket rajzolgatva más-más sorrendben, majd szavakat formálva belőlük. Elkáprázta az eredmény. Megnyugtatta ez a munka, most már az ágyba is visszafekhettek.

Nem sokkal később óriási robajra ébredt; bedőlt a szobájának ajtaja.

– Nem álom. Nem az Úr seregei csatáznak.

Minden sarokból árnyak törtek elő tébolyodottan kiabálva, Illés számára érthetetlen nyelven.

– Az asszírok.

Más ajtók szakadtak be, falak omloktak le súlyos pörölycsapások alatt, és a megszállók ordítózása elvegyült a térről fölfelé igyekvők segélykiáltásaival. Illés megpróbált állva maradni, de az egyik árny földre döntötte. Tompa zaj rázta meg a ház alsó szintjét.

– Tűz van – gondolta Illés. – Felgyűjtötték a házat.

– Te vagy az – mondta egy hang a föníciaiak nyelvén.

– Te vagy a vezér. Itt bujkál sz gyáván egy asszony házában.

Illés ránézett a beszélőre; lángok világították be a szobát, így jól láthatta a hosszú szakállú, harci öltözéket viselő férfi arcát. Igen, megjöttek az asszírok.

– Éjjel törtetek be a városba? – kérdezte Illés hitelenkedve.

De a férfi nem válaszolt. Illés kivont kardok villogását látta, és az egyik harcos megsebezte Illés jobb karját.

Illés behunyta a szemét; a másodperc egyetlen töredéke alatt lepergett előtte az egész élete. Játszott ismét szülővárosa utcáin, utazott először Jeruzsálembe, érezte a vágott fa illatát az ácsműhelyben, elámult ismét a tenger hatalmasságán és a part menti nagyvárosok lakóinak viseletén. Látta magát, amint az igéret földjének hegyeit-völgyeit járja, fölidézte, ahogy megismerte Jézabelt; még kislánynak tünt a hercegnő, és mindenkit elbűvölt, aki elébe került. Illés még egyszer átélté a próféták lemészárlásának napjait, és ismét hallotta az Úr hangját, amely a sivatagba küldte. Újra látta az asszony szemét, aki Sareptánál vagy, ahogy lakói neveztek, Akbarnál várta, és ekkor rájött, hogy az első pillanattól kezdve szerette azt az asszonyt. Megint fölment az Ötödik Hegyre, föltámasztott egy gyermeket, a nép pedig keblére ölelte, mint bölcs bárót. Felpillantott az égre, amely gyorsan változtatta a csillagképek helyét, káprázva nézte a négy arcát egyazon pillanatban mutató holdat, érezte a hideget, a forróságot, az őszt és tavaszat, még egyszer megtapasztalta az esőt és a villámfény világosságát. A felhők ezerféle formát öltöztek, és a folyók vizei másodszer is végigfolytak ugyanabban a mederben. Illés ismét átélté azt a napot, amikor észrevette, hogy fölverték az első asszír sárat, aztán a másodikat, a sokadikat, a rengeteget, és közben angyalok jöttek, angyalok mentek, a lángpallos az izraeli úton, az álmatlanság, a jelek az agyagtáblákon, és...

Ismét a jelenben volt. Arra gondolt, mi törtéhet az alsó szinten, és hogy mindenki meg kell mentenie az özvegyasszonyt és a fiút.

– Tűz van! – kiáltott az ellenséges katonáknak. – Tüzet fogott a ház!

Nem felt; csak az özvegyasszonyt és a fiáért aggódott. Valaki lenyomta a fejét, és Illés a föld ízét érezte a szájában. Megcsókolta a szeretett földet, és arra gon-

dolt, hogy ő minden megtett, hogy elkerüljék a megszállást. Igyekezett szabadulni szorult helyzetéből, de valaki a nyakán tartotta a lábat.

– Valószínűleg elmenekült – gondolta Illés az asszonyról. – Biztos nem bántanak egy védtelen asszonyn.

Mélységes nyugalom áradt szét a szívében. Az Úr talán észrevette, hogy nem ő a megfelelő ember, és más prófétát talált, hogy megváltsa Izraelt a bűntől. Eljött hát végre a halál, mégpedig úgy, ahogy vártá: vártnál halált fog halni. Sorsába belenyugodva várta a halálos csapást.

Egyik pillanat múlt a másik után; hangok hallatszottak, tovább kiabáltak, a vér tovább bugyogott a sebéről, de nem sújtott le rá a halálos csapás.

– Kérd meg őket, hogy gyorsan végezzenek velem! – kiáltotta, mert tudta, hogy közülük legalább egy érte az itteni nyelvet.

Senki se figyelt rá, hogy mit beszél Illés. Felhevülten vitatkoztak, mintha nagyon elhibáztak volna valamit. Egyik-másik katona rugdosni kezdte, és Illés ekkor érezte először, hogy visszatér az életösztöne. Megriadt tőle.

– Nem kívánhatom többé az életet – gondolta két-ségbesvese. – Hiszen többé nem leszek képes elhagyni ezt a szobát.

Mégsem történt semmi. Mintha a világ belemerevédett volna a kiáltások, zajok és por zúrzavarába. Tálán az Úr tett úgy, mint Józsueval, és megállt az idő az ütközet közepén.

Ekkor hallotta meg az asszony kiáltásait az alsó szintről. Emberfölötti erőfeszítéssel sikerült félrelöknie az egyik katonát, és fölállnia, de mindenki le is taszították megint a földre. Egy katona fejbe rúgta, és Illés elájult.

Hamarosan visszanyerte az eszméletét. Az asszírok kivitték az utcára.

Még kábultan nézett körül: minden ház égett a környéken.

– Egy védtelen asszony van a lángok között! Mentsétek meg!

Kialtozás, szaladgálás, kavarodás mindenütt. Megpróbált fölállni, de ismét ledöntötték.

– Uram, tégy velem; amit akarsz, hiszen a Te ügyednek áldozom életemet és halálomat – imádkozott Illés.

– De mentsd meg őt, aki befogadott!

Valaki fölsegítette a karjánál fogva.

– Gyere, nézd meg magad – mondta az asszír tiszt, aki beszélte a nyelvüket. – Megérdemled.

Két másik asszír fogta, majd előre lőtte, az ajtó felé. A házat gyorsan emészttették a lángok, és a tűz fénye körös-körül bevilágította a teret. Illés a mindenfelől halatszó hangokra figyelt: gyermeket sírtak, vének könyörögtek bocsánatért, asszonyok keresték őrjöngve a gyerekiket. Illés azonban egyedül annak az asszonynak a segélykérő kiáltásait hallotta, aki befogadta őt.

– Mi történik itt? Egy asszony és egy gyermek van ott benn! Miért hagyjátok?

– Mert az asszony megpróbálta elbújtatni Akbar kormányzóját.

– Én nem vagyok Akbar kormányzója! Iszonyú hibát követtek el!

A rangosabbik asszír katóna odalökte az ajtóhoz. A tető már beomlott a tűzben, és a romok félíg betemetették az asszonyt. Illés csak kétségbesetten integető karját láta kinyúlni a törmelékből. Segítsenek rajta, ne hagyják élve elégni, könyörgött az asszony.

– Miért kíméltek engem, és miért teszik ezt vele? – kérdezte Illés.

– Téged sem kímélünk, csak azt akarjuk, hogy a lehető legtöbb szenvedésben legyen részed. Megköveztétek a vezérünket, dicstelen halált halt a városfal előtt. Életet keresni jött ide, és ti halálra ítéltétek. Most neked lesz hasonló sorsban részed.

Illés elkeseredetten küzdött, hogy kiszabadítsa magát, de elvonszolták a háztól. Nekivágta Akbar utcáinak a perzelő forróságban; a katonák úsztak a verej-

tékben, és néhányukon meglátszott, hogy megrázta őket az iménti jelenet. Illés kapálódzott, háborgott az egek Ura ellen, de az asszírok és az Úr egyaránt némák maradtak.

A tér közepéig mentek. A város legtöbb épülete lángban állt, és a lángok pattogása elvegyült az akbariak kiáltozásával.

– Még jó, hogy van halál.

Milyen sokszor gondolt erre azóta, hogy ott voltak az istállóban!

A földön mindenfelé akbari katonák holtteste hevert, legtöbbjükön már nem volt harci öltözék. Illés megfigyelte, hogy az emberek összevissza szaladgálnak, maguk sem tudják, mérre tartanak, mit keresnek, mert csak úgy tesznek, mintha csinálnának valamit, így dacolva hallállal és pusztulással.

– Mire jó ez? – töprengett. – Hát nem lábják, hogy már az ellenségé a város, és nincs hová menekülniük? – Nagyon gyorsan történt a megszállás. Az asszírok kihasználták hatalmas túlerejüket, és csekély emberáldozattal vívták ki a győzelmet. Az akbari katonák csaknem harc nélkül vesztek oda.

Illés és őrzői megálltak a téren. Illésnek le kellett tördegni, hátrakötöztek a kezét. Már nem hallotta az asszony kiáltozását; talán gyors halála volt, és nem kellett lassú kínnaival, élve megégnie. Az Úr már magához emelte. Ő, az asszony pedig a karjában viszi a fiát.

Egy másik asszír csapat ütlegetéstől eltorzult arcú foglyot hozott. Illés így is fölismerte benne a hadvezért.

– Eljen Akbar! – kiáltotta a fogoly. – Eljen sokáig Fönícia és az ő harcosai, akik nappal mérkőznek meg az ellenséggel! Halál a sötétségben támadó gyávakra!

Alig maradt ideje befejezni a mondatot. Egy asszír vezér kardja lecsapott, és már a földre gurult az akbari hadúr feje.

– Most én következem – mondta magában Illés. – Ismét rálelek majd a Paradicsomban, és kézenfogva sétálunk mindörökre.

Ebben a pillanatban egy férfi jelent meg, és szóba elegedett az asszír katonákkal. Akbari volt, aki annak idején eljárt a téren tartott gyűlésekre. Jól emlékezett rá, hogy Illés segített megoldani az egyik szomszédjával támadt komoly perpatvarát.

Az asszírok vitatkoztak, egyre hangosabban beszéltek, és Illésre mutogattak. A férfi letérdelet, megcsókolta egyikük lábát, és az Ötödik Hegy felé nyújtva a kezét úgy sírt, mint egy gyerek. Az asszírok dühé csillapodni látszott.

A szóváltás mégis végtelennek tetszett. A férfi könyörgött, és egyre sírt, közben felváltva Illésre és a kor mányzó házára mutogatott. A katonák azonban láthatóan nem hajlottak a szavára.

Végül az az asszír katona, aki értett a nyelvükön, odalépett Illéshez.

– Kémünk – mondta, és a férfira mutatott – azt állítja, hogy tévedünk. Tőle kaptuk meg a város rajzait, vagyis hihetünk neki. Nem te vagy az, akit meg akartunk ölni.

Lökött rajta egyet a lábával. Illés a földre esett a rúgástól.

– Azt mondod, Izraelbe mégy, és eltávolítod a trónbitorló hercegnőt. Igaz ez?

Illés nem válaszolt.

– Mondd meg, igaz-e – ismételte az asszír. – És viszszamehet sz a házhoz, hogy még idejében kimentsd azt az asszonyt meg a gyerekét.

– Igen, igaz – mondta Illés. Talán az Úr meghallgatta, és segít kimentenie őket.

– Elvihetnénk fogolynak Tíruszba és Szidonba – folytatta az asszír. – De még sok csata áll előttünk, és te csak nyúg lennél nekünk. Kérhetnénk érted váltságdíjat, de ugyan kitől? Még saját földeden is idegen vagy.

Az asszír Illés arcára nyomta a lábat.

– Semmi haszon belőled. Nem vagy jó semmire, sem az ellenség, sem a barát nem látja hasznodat. Olyan vagy, mint ez a város: nem érdemes itt hagyni seregünk

egy részét, hogy megtartsuk uralmunk alatt. Ha már meghódítottuk az egész partot, Akbar úgyis a miénk lesz.

– Kérdeznék valamit – mondta Illés. – Csak egyetlen kérdés.

Az asszír bizalmatlanul méregette.

– Miért támadtatok éjjel? Nem tudjátok, hogy minden háborút nappal vívnak?

– Nem szegtünk törvényt; nincs hagyomány, amely tiltaná – felelte az asszír. – És bőven volt időnk a terepet is megismerni. Titeket csak a szokások érdekeltek, és közben elfeledkeztetek róla, hogy minden változik.

Ennyit mondott, majd az asszír csapat eltávozott. A kém Illéshez lépett, és kioldotta a kötetet a kezén.

– Megfogadtam, hogy egyszer meghálálom a nagylelkűségedet; betartottam a szavam. Amikor az asszírok benyomultak a palotába, az egyik szolga azt mondta nekik, hogy akit keresnek, az özvegyasszony házában bújt meg. Míg az asszírok arrafelé tartottak, sikerült megszöknie az igazi kormányzónak.

Illés oda sem figyelt. Köröskörül ropogott a tűz, a kiáltozás sem szűnt.

A zúrzavarban azért észre lehetett venni, hogy van, aki még tartja a fegyelmet: észrevélt parancsnak engedelmeskedtek az asszírok, és csöndben megkezdték a visszavonulást.

Véget ért az akbari csata.

– Meghalt – kesergett magában Illés. – Nem akarok odamenni, mert meghalt. Vagy megmenekült valami csoda folytán, akkor pedig úgyis találkozunk.

De a szíve arra ösztönözte, hogy keljen föl, és menjen ahoz a házhoz, amelyben addig éltek. Vívódott Illés; nemcsak az asszony szerelme volt a tét abban a pillanatban, hanem az egész élete, az Úr szándékaiba vett hite, az az ok, amelyért elhagyta a szülőföldjét, az a meggyőződés, hogy küldetése van, és teljesíteni is képes.

Körülnézett, hátha talál egy kardot, hogy végezzen magával, de az asszírok Akbar minden fegyverét magukkal vitték. Eszébe jutott, hogy az égő házak lángjai közé is vethetné magát, de feltételezte, hogy a fájdalomtól.

Egy darabig tehetetlen, mindenre képtelen volt. Apránként sikerküldött felmérni új helyzetét. Az asszony és a fiú már bizonyosan megszabadult a földi kíntől, neki azonban az a kötelessége, hogy eltemesse őket a szokások szerint. Pillanatnyilag – akár létezik az Úr, akár nem – az Úrnak végzett munkában lelte az egyetlen támaszát. Ha teljesítette vallási kötelességét, akkor majd áthatja magát a fájdalomnak és a kétségeknek.

Mellesleg az sem egészen lehetetlen, hogy még mindenketten életben vannak. Nem várhat tovább télenél.

– Nem akarom úgy látni őket, hogy összeégett az arcuk, cafatokban lóg a bőr a húsukról. A lelkük immár szabadon száll az ég félén.

Mégis elindult a ház felé, fulladozva, a füsttől szinte vakon, úgy, hogy az utat is álig látta. Lassacskán átlátta, hogy mi van a városban. Bár már visszavonult az ellenség, ijesztően elharapódzott a pánik. Az emberek sírva bolyongtak, és halottaikért foħászkodtak az isteneikhez.

Keresett valakit, aki a segítségére lehetne. Csak egy férfit látott a közelben, az is szemlátomást magán kívül volt: üres tekintettel meredt maga elé.

– Jobb, ha nem keresek segítséget, hanem egyenesen odamegyek. – Úgy ismerte Akbart, mintha szülővárosa volna, ezért most is jól tájékozódott benne, pedig rá sem lehetett ismerni szokásos útvonalaira. Most értelmesebbnek tetsző lármát hallott az utcán. Az emberek most kezdték felfogni, hogy tragédia történt, és cselekedniük kell.

– Itt sebesült van! – mondta valaki.

– Több víz kell! Így nem tudjuk eloltani a tüzet! – mondta egy másik.

– Segítsetek! Beszorult a sérjem!

Végre odaért, ahol sok-sok hónappal azelőtt barátságosan fogadták, és ahol hajlékot talált. Az utca közepén egy anyaszült meztelen öregasszony ült, csaknem a házzal szemben. Illés megpróbált segíteni rajta, de a vénasszony ellökte:

– Meg fog halni! – kiabálta az öregasszony. – Csináljatok valamit! Emeljétek le róla azt a falat!

Kitört rajta a hisztéria. Illés karon ragadta, és odébb penderítette, mert nem hallotta az asszony jajgatását a rikácsolásától. Köröskörül mindenütt teljes pusztulás – a tető és a falak bémoltak, nehéz volt megállapítani, pontosan hol látta az asszonyt utoljára. A lángok már alábbhagytak, de még elviselhetetlen volt a hőség; Illés keresztülvoltkált a sűrű törmeléken, és odaért, ahol azelőtt az asszony szobája volt.

Bár nagy hangzavar volt odakint, sikerült meghallania a panaszos nyögést. Az asszony hangja volt.

Ösztönösen lerázta a port a ruhájáról, mintha azt akarná, hogy rendesebben nézzen ki. Csöndben összeszedte a gondolatait. Hallotta a tűz pattogását, a szomszédos épületek romjai alá temetett áldozatok segélykiáltásait, és kedve lett volna rájuk szólni, hogy maradjanak csöndben, mert különben nem tudja megállapítani, hol az asszony és a fia. Jó idő múlva ismét neszezést hallott; valaki éppen azt a darab deszkát kaprigálta, amelyiken ő állt.

Letérdelt, és eszeveszettel ájni kezdett. Elkaparta a földet, a köveket és a fát. Végül valami meleghez ért: vér volt.

– Ne halj meg, kérlek – mondta.

– Hagyd rajtam a törmeléket – hallotta az asszony hangját. – Nem akarom, hogy lásd az arcomat. Segíts a fiannak.

Illés tovább ásott, de a hang megismételte:

– A fiann testét keresd. Könyörgök, tudd, amit kérek. Illés lehajtott fejjel halkan felsírt.

– Nem tudom, hol a fiad – felelte. – Kérlek, ne

menj el; nagyon szeretném, ha velem maradnál. Szükségem van rá, hogy megtaníts szeretni, már kész rá a szívem.

– Míg ide nem jöttél, sok évig kívántam a halált. Bizonzára meghallgatott; és most eljött értem.

Az asszony felnyögött. Illés az ajkába harapott, és nem szólt semmit. Valaki megérintette a vállát.

Riadtan fordult hátra, és a fiút látta maga mögött. Por és korom lepte mindenütt, de szemlátomást sértetlen volt.

– Hol van anyám? – kérdezte.

– Itt vagyok, fiann – válaszolt a hang a romok alól. – Megsebesültél?

A fiú sírva fakadt. Illés magához ölelte.

– Sírsz, fiann – mondta az egyre gyengülő hang. – Ne tudd. Anyád nehezen tanulta meg, hogy értelme van az életnek; remélem, neked is sikerült megtanítanom. Mi van a szülővárosoddal?

Illés és a fiú nem szólt, csak állt összeöllelkezve.

– Semmi baja – hazudta Illés. – Néhány harcos oda-veszett, de az asszírok már visszavonultak. A kormányzót üldöztek, hogy megbosszulják egyik magas rangú vezérük halálát.

Ismét csönd támadt. Majd ismét a hang, egyre halakban.

– Mondd, hogy megmenekült a városom.

Illés úgy érezte, hogy az asszony akármelyik pillanatban kiszenvedhet.

– Ép a város. A fiad is jól van.

– Hát te?

– Megmaradtam.

Tudta, hogy ezekkel a szavakkal előoldozza az asszony lelkét, és utat enged a békés halálnak.

– Kérd meg a fiamat, hogy térdeljen le – mondta kisvártatva az asszony. – És azt akarom, hogy esküdj meg itt nekem Urad Istened nevére.

– Amit akarsz Mindent, amit akarsz.

– Egyszer azt mondta, hogy az Úr mindenhol jelen van, és hittem neked. Azt mondta, a lelkek nem az Ötödik Hegyre szállnak föl, és ezt is elhittem. Csak azt nem magyarázta el, hogy akkor hová mennek. Halld hát az esküt: nem fogtok megsiratni, és gondoskodtak egymásról, míg az Úr meg nem engedi, hogy mindenkit a magatok útját járjátok. Mostantól fogva elvegyül a lelkem mindazzal, amit megismertem életemben ezen a földön: én vagyok a völgy, köröskörül hegyek, a város, az utcáin járó emberek. En vagyok a sebesültjei és kol-dusai, katonái, papjai, kereskedői, főemberei. Én vagyok a föld, amelyen taposol, és a kút, amely mindenki szomját oltja. Ne sírjatok értem, mert nincs okotok a szomorúságra. Mostantól fogva én vagyok Akbar, az pedig szép város.

Beállt a halál csöndje, már a szél sem fütyült. Illés már nem hallotta a kinti kiáltozást, a szomszédos házakat emészti tűz pattogását; már csak a szinte kézzelfoghatóan sűrű csöndet hallotta.

Ekkor Illés félretolta a fiút, megtépte a ruháját, és az ég felé fordulva teli torokból kiabálta:

– Én Uram Istenem! Érted hagytam el Izraelt, és nem áldozhattam neked a véremet, mint az ottmaradó próféták. Barátaim gyávának, ellenségeim árulónak hívtak. Csakis érted táplálkoztam azzal, amit a hollók hoztak nekem, és érted keltem át a sivatagon Sareptáig, amelyet Akbarnak hívnak a lakói. A Te útmutatásodra találtam egy asszonyt, a szívem a Te útmutatásodra tanult meg szeretni. Egyetlen pillanatban sem feledkeztem el a valódi küldetésemről, és minden itt töltött nappon, minden készen álltam az indulásra. A szépséges Akbar most csupán romhalma, és az asszony, akit rám bíztál, alatta fekszik. Hol vétkeztem, Uram? Mely pilla-natban távolodtam el attól, amit kívántál tőlem? Ha nem voltál elégedett velem, miért nem szólítottál el ebből a világból? Helyette ismét azokat sújtottad, akik segítettek, és szerettek engem. Föl nem foghatom a

szándékaidat. Nem látom tetteidben az igazságot. Nem vagyok képes elviselni a szenvedést, amelyet rám mér-tél. Távozzál életemből, mert én magam is rom, tűz és por vagyok.

A tűz és a pusztulás közepette, Illés egyszerre csak meglátta a fényt. És megjelent az Úr angyala.

– Mit keresel itt? – kérdezte Illés. – Hát nem látod, hogy már késő?

– Azért jöttem, hogy tudassam veled: az Úr ismét meghallgatta a könyörgésedet, és amit kérsz, megada-tik neked. Nem hallod többé őrangyalodat, és én sem jövök el hozzád egészen addig, amíg le nem telnek megpróbáltatásod napjai.

Illés kézen fogta a gyermeket, és elindultak, csak úgy, céltalanul. A füst, amelyet addig szétoszlatott a szél, most besűrűsödött az utcákba, így fojtogató lett a levegő. – Talán csak álom – gondolta Illés. – Talán csak lidércnyomás.

– Hazudtál anyámnak – mondta a fiú. – Elpusztult a város.

– Mit számít az? Ha úgysem láttा, mi történt körülöt-te, miért ne hagytam volna boldogan meghalni?

– Mert bízott benned, és azt mondta, hogy ő Akbar.

Illésnek megvágíták a lábat a földön szétszóródott üveg- és cserépdarabok, és a fájdalom ráébresztette, hogy nem álmodik, minden rettenetesen valóságos kö-rülötte. Odaértek a térré, ahol – mennyi ideje is? – rendszeresen találkozott az emberekkel, és segített ne-kik elrendezni vitás ügyeiket; a tűzvész lángjaitól arany-színű volt az ég.

– Nem akarom, hogy anyám olyan legyen, mint amit most látok – erősködött a fiú. – Hazudtál neki.

A fiú meg tudta tartani az esküjét: egyetlen könny-csöpp sem gördült le az arcán. – Mitévő legyek? – töp-rengett Illés. Vérzett a lába; kapóra jött, mert amíg a fájdalommal foglalkozik, addig nem lesz úrrá rajta a kétségebesés.

A sebet is megnézte, amelyet az asszír katona ejtett rajta, de nem volt olyan mély, mint gondolta. Ugyanott ült le a fríval, ahol előbb megköözölte az ellenség, majd megmentette egy áruló. Illés fölfigyelt rá, hogy az emberek már nem rohannak, hanem lassan bandukolnak ide-oda, a füstben és a porban, mint az élőhalottak. Mintha elfeledett lelkek volnának, akiket arra ítélt az égi közöny, hogy örökre a földön bolyongjanak. Semminek sem volt értelme.

Néhányan cselekvéshez láttak; Illés továbbra is hallott asszonyi hangokat, sót, felesleges parancsszavakat is a vérengzést túlélő katonák szájából. Ők azonban kevesen voltak, az igyekezetük pedig teljesen eredménytelen.

Egyszer azt mondta a főpap, hogy az istenek közös álma a világ. Hátha igaza is van alapjában? Nem volna-e hasznos, ha fölébrednének az istenek ebből a rémálomból, és szelídébb álomba merülve aludnának el ismét? Amikor éjszaka látomása volt, ő is mindig fölébredt, majd megint elaludt; miért ne történhetne meg a világ teremtőivel is ugyanez?

Lépten-nyomon halottakba botlott. Már egyikük sem foglalkozott fizetendő vámokkal, völgyben táborozó asszírokkal, vallásos szertartásokkal, vagy azzal, hogy létezik egy tévelygó próféta, aki egykor talán őhozzájuk is szólt.

– Nem ülhetek itt karba tett kézzel. Ó rám hagyta ezt a fiút, és én méltó leszek az örökségre, még ha ez lesz is az utolsó dolgom ezen a földön.

Föltápaszkodott, ismét kézen fogta a gyermeket, és újra elindultak. Néhányan a lerombolt üzleteket és árusbódékát fosztogatták. Illés most először próbált közelbelépni: kérte őket, hogy ne tegyék.

Az emberek azonban félrelökték: – Annak a maradékát esszük, amit egyedül falt föl a kormányzó. Félre az útból.

Illésnek nem volt ereje vitatkozni; kivezette a gyereket a városból, és nekivágtak a völgynek. Nem lesz többé dolguk lángpallost hordozó angyalokkal.

– Telihold.

A portól és a füsttől messze, Illés elnézte a holdsütötőt éjszakát. Jó néhány órával azelőtt, amikor, Jeruzsálem felé igyekezve, el akarta hagyni a várost, könnyűszerrel megtalálta az utat; az asszíroknak ugyanolyan könnyű dolguk volt.

A fiú megboltozott egy testben, és felkiáltott ijedtében. A főpap volt az; kariját és lábát levágták, de ő maga még élt. Szeme az Ötödik Hegy magasságait fürkészte.

– Mint láthatod, a föníciai istenek megnyerték az égi csatát – mondta kínálódva, de nyugodt hangon. Vér buggyant ki a szájából.

– Engedd, hogy megrövidítsem a szenvédéseidet – válaszolta Illés.

– Mit számít a fájdalom, ha boldog vagyok, hogy teljesítettem a kötelességemet!

– Az volt a kötelességed, hogy elpusztíts egy várost, amelyben igaz emberek élnek?

– A városok nem halnak meg, csak a lakói, és a gondolatok, amelyeket magukkal hurcolnak. Egyszer majd mások jönnek Akbarba, isznak a vizéből, és új papok visezőrsölik le az alapító után hátramaradt követ, és viselik majd gondját. Menj el; az én fájdalmam hamarosan véget ér, a te kétségebeséded azonban egész életeden át megmarad.

A megcsontkított test akadozva lélegzett; Illés ott is hagyta. Ebben a pillanatban feltűnt egy csoport, férfiak, nők, gyermekek vegyesen, utolérték, majd körül fogták Illést.

– Temiattad van! – ordítottak. – Elvetted a városunk becsületét, és átkot hoztál a fejünkre.

– Lássák hát az istenek! Tudják meg, hogy ki tehet róla!

A férfiak taszigálták, és válon ragadva rázták. A fiú kitépte magát a kezéből, és eltűnt. Az emberek Illés arcát, mellét, hátát ütlegették, de ő csak a fiúra gondolt; lám, még arra sem volt képes, hogy maga mellett tartsa.

Nem tartott sokáig az ütlegelés; valószínűleg mindenkit kifárasztott a sok erőszak. Illés a földre zuhant.

— Takarodj innen! — mondta valaki. — Gyűlölettel fizettél a szeretetünkért!

A csoport fölkerekedett, és elment. Illésnek nem volt ereje felállni. Mire sikerült leküzdenie friss szégyenét, már nem volt ugyanaz az ember. Nem akart se meghalni, se tovább élni. Nem akart semmit: nem volt benne szeretet, de gyűlölet és hit sem.

Arra ébredt, hogy valaki az arcához ér. Még éjszaka volt, de a hold már nem látszott az égen.

— Megígértem anyámnak, hogy vigyázok rád — mondta a fiú. — De nem tudom, mit tegyek.

— Menj vissza a városba. Jók az emberek, majd befogad valaki.

— Megsebesültél. Be kell kötnöm a karodat. Talán jön egy angyal, és megmondja, mit tegyek.

— Tudatlan vagy, fogalmad sincs róla, hogy mi folyik itt! — kiabálta Illés. — Az angyalok már nem jönnek vissza, mert közönséges emberek vagyunk, mindannyian egyenlőek a szenvedésben. Ha tragédiák történnek, a közönséges ember csak önmagára számíthat!

Nagyot sóhajtott; igyekezett megnyugodni; semmi értelme a vitatkozásnak.

— Hogy kerültél ide?

— El se mentem.

— Akkor hát láttad, milyen szégyen ért. Láttad, hogy már nincs keresnivalóm Akbarban.

— Azt mondadt, hogy minden csata jó valamire, még akkor is, ha elveszítjük.

Illés jól emlékezett rá, hogy mentek együtt a kútra tegnap reggel. De most úgy tetszett, mintha évek teltek volna el azóta, és Illésnek kedve lett volna azt válaszolni, hogy mit sem érnek a szép szavak, ha szenvedést lát az ember; de megrémíteni sem akarta a fiút.

— Hogy menekültél meg tűzvészből?

A fiú lehajtotta a fejét. — Nem aludtam. Elhatároz-

tam, hogy ébren töltöm az éjszakát, mert meg akartam lesni, hogy bemegy-e anyámhoz a szobájába. Láttam, hogy jöttek be az első katonák.

Illés fölkelt, és elindult. Az Ötödik Heggyel szemben azt a sziklát kereste, amelynél egyszer délután az aszszonnyal együtt várták a naplementét.

— Nem szabad odamennek — gondolta. — Még boldogtalanabb leszek tőle.

De valami erő arrafelé tasztította. Amikor odaért, keerves sírásra fakadt; ezt a helyet is kő jelölte, akárcsak Akbar városát, de az egész völgyben ő, Illés az egyetlen, aki megérzi a jelentését; új lakók nem zengik már a dicséretét, és nem törlik fényesre emberpárok, akik mellette jönnek rá a szerelem értelmére.

Illés a karjába vette a fiút, és mindenketen álombomba merültek.

— Szomjas és éhes vagyok — monda a fiú, amint felébredt.

— Felkereshetjük a pásztorok kunyhóit, akik erre felé laknak. Ők bizonyára sértetlenek maradtak, hiszen nem Akbarban élnek.

— Helyre kell állítanunk a várost. Anyám azt mondta, ő Akbar.

Miféle várost? Már nincs palota, nincs piac, sem falak. Derék emberekből haramiák lettek, az ifjú katonákat mind egy szálig lemeszárolták. Az angyalok nem jönnek vissza többé — de ez volt a legkisebb gondja.

— Ugy gondolod, hogy volt valami értelme a tegnap éjszakai pusztításnak, fájdalomnak és halálnak? Úgy gondolod, ezerszámra kell életeket kioltani, hogy bármit is megtanítsunk valakinek?

A fiú elképedve nézett rá.

— Felejtsd el, amit mondtam — helyesbített Illés. — Keresük meg a pásztorat.

— És építsük újjá a várost — tette hozzá a fiú.

Illés nem felelt. Tudta, hogy többé nem vetheti latba

a nép körében szerzett tekintélyét, hiszen azzal vádolják, hogy ő hozta nyakukra a bajt. A kormányzó elmenekült, a hadvezér meghalt, Tírusz és Szidon pedig alighanem hamarosan az idegenek uralma alá kerül. Lehet, hogy igaza volt az asszonynak; mindig változnak az istenek, és ezúttal az Úr távozott.

— Mikor megyünk vissza? — kérdezte a fiú.

Illés vállon ragadta a gyereket, és hevesen megrázta.

— Nézz hátra! Nem vagy vak angyal, hanem csak egy kisfiú, aki szerette volna kilesni, mit csinál az anyja. És most mit látsz? Látod azokat a fölfelé szálló füstoszlopokat? Tudod, mit jelent az?

— Fáj! Nem akarok itt maradni, el akarok menni!

Illés abbahagyta, megrémült magától: még sosem tett ilyet. A fiú kiszabadította magát, és futásnak eredt a város felé. Illésnek azonban sikerült utolérnie. Letérdelt a fiú lába elé.

— Bocsáss meg. Nem tudom, mit cselekszem.

A fiú zokogott, de egyetlen könnyycsépp sem gördült le az arcán. Illés leült mellé, várta, hogy megnyugodjék.

— Ne menj el — kérte. — Amikor anyád már halálán volt, megírtem neki, hogy veled maradok, amíg képes nem leszel a magad útján járni.

— Azt is mondadtad, hogy ép a város. Ő pedig azt mondta...

— Ne ismételd. Meg vagyok zavarodva, belebabolyodtam a bűneimbe. Engedd, hogy magamra találjak. Bocsáss meg, nem akartalak megbántani.

A fiú megölte. De egyetlen könnyycsépp sem csordult ki a szeméből.

Megérkeztek a házhoz, a völgy közepére; egy asszony állt az ajtóban, és két gyermek játszott a ház előtt. A nyáj a karámban volt, ami azt jelentette, hogy aznap reggel a pásztor nem hajtotta ki az állatokat a hegyekbe.

Az asszony ijedten nézegette a feléjük tartó férfit és a fiút. Szerette volna mindenki által köszöntöttetőként tisztelezni őket, ám a

hagyomány és az istenek úgy kívánták, hogy tartsa be a vendégszeretet általános törvényét. Ha most nem fogadja be őket, a jövőben az ő gyermekei is ugyanúgy járhatnak.

— Nincs pénzem — mondta. — De egy kis vizet és valami ennivalót adhatok.

Leültek a kis, szalmatetős színben, az asszony pedig száritott gyümölcsöt és egy korsó vizet hozott nekik. Csöndben ettek, hiszen az este óta csak most zökkentek vissza némi leg a minden napok megszokott rendjébe. A gyerekek úgy megijedtek a két idegentől, hogy bemenekültek a házba.

Amikor befejezte az evést, Illés megkérdezte, hol a pásztor.

— Nemsokára megjön — felelte az asszony. — Nagy lármat hallottunk, ma reggel pedig azzal jött ide valaki, hogy földulták Akbart. Az uram elment megnézni, hogy mi történt.

A gyerekek beszólították, és az asszony bement a házba.

— Nincs értelme vesződnöm vele, hogy meggyőzzem a fiút — gondolta Illés. — Úgysem hagy békét, amíg nem teljesítem a kérését. Meg kell mutatnom, hogy lehetetlen kér, mert csak így bírhatom jobb belátásra.

Az étel és a víz csodát tett; Illés ismét úgy érezte, hogy benne él a világban.

Hihetetlen sebességgel áramlott benne a gondolat, de most már nem válaszokat keresett, hanem utakat-módokat.

Nemsokára megérkezett a pásztor. Gyanakodva nézte a férfit és a fiút, és aggódott a családjáért. De hamarosan megértette a helyzetet.

— Bizonyára Akbarból menekültök — mondta. — Onnan jövök.

— Mi történik most ott? — kérdezte a fiú.

— Elpusztították a várost, megszökött a kormányzó. Szétzilálták az istenek a világot.

– Amink volt, mind elveszítettük – mondta Illés. – Szeretnénk, ha befogadnál.

– Úgy látom, a feleségem már befogadott benneteket, és enni is kaptatok tőle. – De most már el kell mennetek, hogy szembenézzetek az elkerülhetetlen-nel.

– Nem tudom, hogy kell bánni egy gyerekkel. Segítségre van szükségem.

– Hogyné tudnád? Fiatal, okosnak látszik, és van benne erő. Neked meg ott a tapasztalatod, alighanem már sok gyózelemben és vereségben volt részed életedben. Tökéletes iskola ez, segíthet megtalálnod a bölcsesség útját.

A pásztor megnézte Illés karján a sebet. Azt mondta, nem súlyos; bement a házba, majd azonnal vissza is tért, füveket és egy kelmedarabkát hozott. A fiú is segített neki, hogy jó helyre tegye a gyógykötést. Amikor a pásztor megjegyezte, hogy egyedül is boldogul, a fiú azt válaszolta, megírte az anyjának, hogy gondját viseli Illésnek.

A pásztor elnevette magát.

– Szavatartó ember a fiad.

– Nem vagyok a fia. És ő is szavatartó. Újra fogja építeni a várost, mert vissza kell hoznia az anyámat, ahogy egyszer engem is visszahozott.

Illés egyszeriben megértette, hogy mi foglalkoztatja a gyereket. De mire megszólalhatott volna, a pásztor bekiáltott a házba a feleségének, hogy ismét elmegy hazulról. – Jobb, ha mindenki újjáépítjük az életet – mondta. – Sokáig tart, mire minden megint olyan lesz, amilyen volt.

– Sosem lesz olyan.

– Ifjú és bölcs embernek látszol, talán sok minden tudsz is, amit én nem értek. Én azonban tanultam valamit a természettől, amit sosem fogok elfelejteni: az időjárás és az évszakok játékszerei vagyunk, és a pásztor csak ennek tudatában élheti túl az elkerülhetetlenet. Gondozza a nyáját, úgy bánik minden állattal, mintha

az volna az egyetlen egy, igyekszik segíteni a bárányokat nevelgető anyaállatoknak, és ügyel rá, hogy mindenlegyen a közelben itatóhely. Olykor mégis előfordul, hogy baleset éri valamelyik nagy-nagy odaadással nevelt juhot, és odavész. Kígyó lehet az ellenség, vagy vadállat, de szakadékba is zuhanhat a birka. Így vagy úgy: minden megtörténik az elkerülhetetlen.

Illés Akbar felé nézett, és eszébe jutott, hogy mit beszélt az angyallal. Mindig megesik az elkerülhetetlen.

– Önfegyelem és türelem kell hozzá, hogy túllépjünk rajta – tette hozzá a pásztor.

– És remény. Ha az nincs többé, nem szabad harcolnunk a lehetetlennel, nem szabad erőt fecsélni rá.

– Nem a jövőbe vetett hitről van szó. Saját múltunkat kell újrateremteni.

A pásztor már nem sietett annyira; megtelt a szíve irgalommal a két menekült iránt. Ha már ő és családját megkímélték az események, segíthet a szerencsétleneken, így rója le háláját az isteneiknek. Meg aztán már ő is hallott az izraeli prófétáról, aki fölment az Ötödik Hegyre, mégsem emésztette el az égi tűz; minden arra vallott, hogy ez a próféta áll most előtte.

– Maradhattok még egy napig, ha akartok.

– Nem értettem, mit mondtál az előbb – jegyezte meg Illés. – Arról, hogy újra kell teremtenünk a múltunkat.

– Mindenkivel találkoztam, aki itt haladt el Tírusz és Szidon felé. Sokan pánasztolták, hogy nem volt szerencséjük Akbarban; ezért új célt, új várost választottak maguknak. Ezek az emberek visszatértek egyszer. Nem sikérült megtalálniuk, amit kerestek, mert a korábbi balzsikerük terhét is magukkal cipelték a csomagjukkal együtt. Egyik-másik helyet kapott a vezetők körül, vagy boldogan újságolta, hogy milyen jól kitanítathatta a gyerekeit, de ennél többet nem hallottam. Akbari múltja miatt ugyanis mindegyiknek inába szállt a bátorsága, nem bízott eléggé magában, nem mért kockázatot. Am olyanok is elhaladtak itt, az ajtóm előtt, akikből csak

úgy áradt a lelkesedés. Kihasználták minden Akbarban töltött percüket, és nagy erőfeszítés árán sikerült is összeszedniük a pénzt arra az útra, amelyre vágytak. Ezeknek az embereknek állandó győzelem volt, és maradt is az élet. Ezek az emberek is visszatértek, de ők már csodálatos történetekkel. minden vágyuk teljesült, mert nem gátolták őket a múltbeli csalódások.

A pásztor szavai szíven ütötték Illést.

– Nem nehéz újjáépíteni az életet, ahogy Akbart sem lehetetlen fölemelni romjaiból – folytatta a pásztor. – Elég, ha tudjuk, hogy ugyanannyi az erőnk, mint annak előtte. És a javunkra is fordítjuk.

A pásztor Illésre nézett.

– Ha olyan a múltad, hogy elégedetlen vagy vele, most rögtön felejtsd el – folytatta. – Képzelj más történetet az életednek, és higgy benne. Csak azokra a pillanatokra gondolj, amikor sikerült a tervez, és ez az erő majd segíteni fog, hogy elérд, amit akarsz.

– Volt idő, amikor ács akartam lenni, majd szándékom szerint próféta lettem, aki Izrael megmentésére küldetett – gondolta Illés. – Angyalok szálltak le az égből, és beszél hozzám az Úr. Végül rájöttem, hogy Ő nem igazságos, és tetteinek oka minden meg fogja haladni az értelmemet.

A pásztor bekiabált az asszonynak, hogy mégsem megy sehol – hiszen már megjárta Akbart gyalogszerrel, és nincs kedve hozzá, hogy ismét útra keljen.

– Köszönjük, hogy befogadtál – mondta Illés.
– Nem nagy szívesség, hogy befogadnak egy éjszakára.

A fiú szakította meg a párbeszédet:

– Vissza akarunk menni Akbarba.
– Várjatok holnapig. Tulajdon lakói fosztogatják a várost, még aludni sincs hol.

A fiú lesütötte a szemét, és az ajkába harapva ismét elfojtotta a sfrást. A pásztor betessékelte őket a házba, megnyugtatta a gyerekeket és az asszonyt, majd egész

nap az időjárásról beszélt, hogy elvonja a menekülők figyelmét.

Másnap mindenkorán ébredtek, elköltötték, ami ételet a pásztor felesége készített nekik, majd az ajtóhoz léptek.

– Hosszú életed legyen, és mindig csak gyarapodjék a nyájad – mondta Illés. – Megettem, ami a testemnek kellett, a lelkem pedig megtanulta, amit eddig még nem tudott. Ne felejtse el az Isten, mit tettetek értünk, és sose legyenek idegenek idegen földön a gyermekitek.

– Nem tudom, milyen istenről beszélsz; az Ötödik Hegynek sok lakója van – mondta szigorúan a pásztor, de már is megenyhült a hangja. – Gondolj mindenről a jóról, amit tettél. Az majd bátorsággal tölt el.

– Nagyon keveset tettem, azt sem a magam erejéből.

– Akkor itt az ideje, hogy többet is tégy.

– Lehet, hogy meg tudtam volna akadályozni a megszállást.

A pásztor nevetett.

– Még ha Akbar kormányzója lettél volna is, nem taroztathattad volna fel az elkerülhetetlent.

– A kormányzónak talán akkor kellett volna megtámadnia az asszírokat, amikor még csak kevesen voltak a völgyben. Vagy békéről kellett volna tárgyalnia, míg ki nem tör a háború.

– Mindent nyomtalanul elfűj a szél, ami megtörténett volna, de nem történt meg – mondta a pásztor. – Úgy alakul az élet, ahogy mi alakítjuk. De olyan dolgok is vannak, amelyekre az istenek köteleznek bennünket. Nem számít, hogy milyen okból teszik, és az is hasztalan, ha minden lehetőt megpróbálunk, hogy messziről elkerüljük ezeket a dolgokat.

– Mire megyünk így?

– Kérdezd meg azt az izraeli prófétát, aki Akbarban élt. Úgy tetszik, hogy őneki mindenre van válasza.

A pásztor a karám felé indult.

– Ki kell hajtanom a nyájat a legelőre – mondta. – Tegnap nem voltak odakint, már nagyon türelmetlenkednek.

Egy bičcentéssel búcsúzott, és útra kelt a juhaival.

A fiú meg a férfi nekiindult a völgynek.

– Lassan megy – mondta a fiú. – Félsz, hogy mi történhet veled.

– Csak magamtól félek – válaszolta Illés. – Énvelem már semmit se tehetneki, mert már nincs szívem.

– Még él az az Isten, aki visszahozott engem a halálból. Visszahozhatja anyámat, ha te meg visszahozod a várrost.

– Felejtsd el azt az Istant. Messze van, és már nem tesz olyan csodákat, amilyeneket várunk Tőle.

Igaza van a pásztornak. Mostantól fogva újjá kell építenie a múltját, el kell felejtenie, hogy egykor Izrael felszabadítására hivatott prófétának hitte magát, de még annak a küldetésnek sem tudott megfelelni, hogy egy egyszerű várrost megmentse.

Valami furcsa, mámoros érzéssel töltötte el ez a gondolat. Életében először szabadnak érezte magát, azt tehet, amit akar, mégpedig akkor, amikor kedve tartja. Nem fog több angyali szót hallani, az biztos, cserébe azonban szabadon visszatérhet Izraelbe, ismét ácsként dolgozhat, elutazhat Görögországba, megismérheti, hogyan gondolkodnak az ottani bőlcsek, vagy akár útra is kelhet föníciai hajósokkal tengerentúli földek felé.

Előbb azonban bosszút kell állnia. Egy süket Istennék áldozta ifjúsága legszebb éveit, aki egyre csak parancsokat osztogatott, és mindig a maga módján rendelkezett. Illés megtanulta, hogy belenyugodjék a döntéseibe, és tiszteletben tartsa a szándékait.

De hűségének az lett a jutalma, hogy cserben hagyta az Úr, semmibe vette az odaadását; Illés minden meggett, hogy teljesítse a Legfelsőbb akaratot, de csak anynyit ért el vele, hogy meghalt az egyetlen asszony, akit szeretett életében.

– Tiéd a világ és a csillagok minden ereje – mondta Illés az anyanyelvén, hogy a mellette haladó fiú ne értesse a szavait. – Elpusztíthatsz egy várost, egy országot, ahogy mi bogarakat taposunk el. Küldd hát akkor most rám az ég tüzét, és most végezz velem, mert ha nem teszed, a Műved ellen fordulok.

Már feltűnt Akbar a távolban. Illés megfogta a fiú kezét, és erősen megszorította.

– Innentől fogva csukott szemmel járok, amíg a város kapuján belül nem kerülök, teneked kell vezetned – kérte a fiút. – Ha útközben meghalok, tudd, amit tőlem kértél: építsd újjá Akbart, még úgy is, ha előbb fel kell nőnök, majd megtanulnod, hogy gyaluld a fát vagy hogy faragd a követ.

A fiú nem válaszolt. Illés behunyta a szemét, és rábízta magát a fiúra. Hallgatta a szélzúgást, és léptekik neszét a homokban. Eszébe jutott, hogy Mózes kiszabadította választott népet a rabságból, és nagy nehezen átvezette a pusztaságon, de Isten nem engedte meg neki, hogy Kánaán földjére lépjön. Ekkor Mózes így szólt: *Hadd menjek át, kérlek, és hadd lássam meg azt a jó földet, amely a Jordánon túl van.* Az Úr azonban megharagudott, hogy ilyet kérte, és azt mondta: *Elég ez néked, ne szólj többet már tőle, és azt mondja: Emeld fel a te szemeidet napnémek e dolog felől! Emeld fel a te szemeidet napnyugot felé és észak felé, dél felé és napkelet felé, és nézz szét a te szemeiddel, mert nem mégy át ezen a Jordánon.*

Így fizette meg az Úr Mózes hosszú és fáradtságos munkáját: nem engedte meg neki, hogy az Igéret Földjére lépjön. Mi történt volna, ha Mózes nem engedelmeskedik Neki?

Illés gondolatai ismét az ég felé fordultak:

– Uram, ez a csata nem az asszírok és a föníciaiak közt zajlott le, hanem Te között és én között. Nem figyelmezettél, hogy külön háborút is vívunk, és, mint minden, most is Te győztél; keresztlüvítetted akaratodat, Elpusztítottad az asszonyt, akit szerettem; és a várost

amely besogadott, amikor távol voltam a szülőföldemtől.

A szél erősebben süvített a füle mellett. Illés félt, de folytatta.

– Az asszonyt nem hozhatom vissza, de pusztító Munkád eredményét megváltoztathatom. Mózes meghajlott akaratod előtt, és nem kelt át a folyón. Én azonban tovább megyek: ölj meg most azonnal, mert ha a városkapuig engedsz, helyreállítom azt, amit el akartál törölni a Föld színéről. És szembeszállok Döntéssel.

Nem mondott többet. Elheszegett minden gondolatot, csak várta a halált. Hosszú-hosszú ideig csak a homokon surranó léptek neszére figyelt – nem akart sem angyalhangot, sem égi dörgedelmet hallani. Szabad volt a szíve, immár nem félt tőle, hogy mi történhet vele. De a lelke mélyén valami zavaró érzés motozott: mintha elfeledkezett volna valami fontos dologról.

Hosszú idő múlva megállt a fiú, és megrázta Illés karját.

– Megérkeztünk – mondta.

Illés kinyitotta a szemét. Az ég tüze nem csapott le rá, és Illés Akbar lerombolt falait látta maga előtt.

A fiúra nézett, aki most úgy szorította a kezét, mintha attól félne, hogy Illés kereket old. Vajon szereti őt ez a fiú? Illésnek fogalma sem volt róla. De ráérnek ezek a gondolatok; neki most teljesítendő feladata van, mégpedig az első olyan, amelyet nem Isten parancsolt neki.

Onnan, ahol álltak, égett szagot lehetett érezni. Dögevő madarak köroztek az égen, a megfelelő pillanatra vártak, amikor majd lecsaphatnak, és felfalhatják a napon rothadozó őrszemek holttestét. Illés az egyik halott katona mellé lépett, és kihúzta a kardot az övéből. Az éjszakai zúrzavarban az asszírok elfejtették a városfalakon kívül is összeszedni a fegyvereket.

– Minek az neked? – kérdezte a fiú.

– Hogy megvédjem magam.

– Már elmentek az asszírok.

– Akkor is jó, ha magammal viszem. Mindenre fel kell készülnünk.

Remegett a hangja. Most mi lesz, ha belül kerülnek a féligr leomlott városfalakon? Nem lehetett tudni. Illés azonban kész volt bárkit megölni, aki meg akarná alázni.

– Én is elpusztultam, mint ez a város – mondta a fiúnak. – De, akárcsak a város, még én sem teljesítettem a küldetésemet.

A fiú mosolygott.

– Úgy beszélsz, mint régen – mondta.

– Ne hagyd, hogy megtévesszenek a szavak. Azelőtt az volt a célom, hogy letaszítsam Jézabélt a trónról, és visszavezessem Izraelt az Úrhoz, most azonban, hogy Ő elfeledkezett rólunk, nekünk is el kell feledkeznünk Őről. Az az én küldetésem, hogy véghezvigyem, amit te kérsz tőlem.

A fiú gyanakodva nézett rá.

– Isten nélkül anyám nem fog visszatérni a holtak közül.

Illés megsimogatta a fejét.

– Anyádnak csak a teste ment el. Ő maga továbbra is itt van velünk, hiszen, ahogy mondta is, ő Akbar. Segítenünk kell, hogy visszanyerhesse régi szépségét.

Szinte kihalt volt a város. Az utcákon öregek, asszonyok és gyerekek bolyongtak, és újra meg, újra megismétlődött az éjjel látott jelenet. Úgy látszott, az emberek nemigen tudják, mihez is kezdjenek.

Valahányszor szembejött valaki, a fiú észrevette, hogy Illés erősen megszorítja a kard markolatát. Az emberek azonban közönyösnek mutatkoztak: legtöbben felismerték az izraeli prófétát, néhányan biccentettek is neki, de senki sem szólt hozzá, még gyűlölködő szavak sem hallatszottak.

– Még a düh is kiveszett belőlük – gondolta Illés, és közbén az Ötödik Hegyet nézte, amelynek most is az örökösi felhők rejtték el a csúcsát. Illésnek eszébe ju-

tottak az Úr szavai: holttesteket bálványaitok holttestemre hányatom, és megútlál titeket az én lelkekem. [...] és pusztasággyá lesz a ti földetek, városaitok pedig sivataggá. [...] Akih pedig megmaradnak közületek, azoknak a szívébe gyávaságot öntök [...] és megkergeti őket a szállongó falével zörrenése. [...] És egymásra hullanak, [...] pedig senki sem kergeti őket.

– Lám, mit tettél, Uram: betartottad a szavad, és az előhalottak továbbra is itt járnak a Földön. És Akbar a kiválasztott város, amely menedéket nyújt nekik.

Továbbmentek a fótérre, leültek egy törmelékhalom tetejére, és körülöztek. Kegyetlenebb és irgalmatlanabb volt a pusztulás, mint amilyenre Illés számított; a legtöbb ház teteje beszakadt, minden előntött a mozsok és a rovarhad.

– El kell hordanunk a halottakat – mondta Illés. – Különben a pestis a főkapun át sétál be a városba.

A fiú lesütött szemmel hallgatta.

– Emeld föl a fejet – mondta Illés. – Sokat kell dolgoznunk, ha azt akarjuk, hogy anyád elégedett legyen velünk.

A fiú azonban nem engedelmeskedett; most kezdte felfogni, hogy azok alatt a romok alatt valahol az a test is ott fekszik, amely életet adott neki, és ez a test ugyanolyan állapotban lehet, mint a többi itt körülötte...

Illés nem erőltette. Fölállt, vállára emelt egy holttestet, és a tér közepére vitte. Nem tudta fölidézni, hogy rendelkezik az Úr a holtak temetéséről: csak az érdekelte, hogy megakadályozza a pestist, annak pedig csak egyetlen módja van, ha elhamvasztja a hullákat.

Egész délelőtt dolgozott. A fiú nem tágított a helyéről, és egy pillanatra sem nézett föl, de most is hű maradt az anyának tett ígéretéhez: egyetlen könnye sem hullott Akbar földjére.

Egy asszony megállt, és egy darabig elnézte Illés munkáját.

– Az, aki az élők gondjaival foglalkozott, most holttesteket raktatott – jegyezte meg.

– Hol vannak az akbari sérfiak? – kérdezte Illés.

– Elmentek, és azt a keveset is magukkal vitték, ami még megmaradt. Már semmi sincs, amiért érdemes itt maradni. Csak azok nem hagyták el a várost, akik képtelenek rá: az aggok, özvegyek és árvák.

– Pedig nemzedékek óta itt éltek. Az ember semmiről sem mondhatal le ilyen könnyen.

– Próbáld olyasvalakinek megmagyarázni, aki mindenöt elvesztette.

– Segíts – mondta Illés, és közben egy másik holttestet emelt a vállára, hogy a halom tetejére tegye. – Elégejük őket, hogy a pestis istenének eszébe ne jusson ellátogatni hozzánk. Retteg az égett hús szagától.

– Jöjjön csak a pestis istene – felelte az asszony. – És vigyen el bennünket a lehető leggyorsabban.

Illés nem hagyta abba a munkát. Az asszony leült a fiú mellé, és nézte, hogy Illés mit csinál. Egy idő múlva ismét odament hozzá.

– Miért akarsz megmenteni egy halálra ítélt várost?

– Úgy érzem, ha megállok gondolkozni, nem tudom megtennie, amit akarok – válaszolta Illés.

Igaza volt az öreg pásztornak: nem tehet mást, el kell felejtenie bizonytalanságokkal telt múltját, és új történetet kell teremtenie magának. Az egykorí próféta, egy asszonnyal együtt, a házuk lángjai közt lelte halálát; az a férfi meg, aki vé lett, már nem hisz Istenben, annál több kétély lakozik benne. De még mindig él, pedig szembeszállt az isteni átkokkal. Ha tovább akar menni a maga útján, azt kell tennie, amit elhatározott.

Az asszony kiválasztott egy könnyebb tetemet, és a lábánál fogva odahúzta a halomhoz, amelyet Illés rakott.

– Nem azért, mert félek a pestis istenétől – mondta.

– Nem is Akbarért, hiszen úgyis nemsokára visszajönnek az asszírok. Hanem azért a kisfiúért, aki ott ül lehajtott fejjel; rá kell jönnie, hogy még előtte az élet.

– Köszönöm – mondta Illés.

– Ne hálálkodj. Itt a romok között valahol meg fogjuk majd találni a fiám testét. Nagyjából annyi idős volt, mint ez a fiú.

Az asszony eltakarta az arcát a kezével, és keservesen sírt. Illés gyöngédén megfogta a karját.

– Sosem fog elmúlni a fájdalom, amelyet mindenketten érzünk, de majd a munka segít elviselni. Fáradt testen nem fog a szévedés.

Az egész napot ezzel a rettentető munkával töltötték, holttesteket szedegetve és halomba rakva; fiatal volt a legtöbb áldozat, akikről azt gondolták az asszírok, hogy az akbari sereg tagjai. Illés egyikben-másikban valamelyik barátjára ismert, és megsiratta őket – de nem hagya abba a munkát.

Késő délutánra mindenketten kimerültek. Még így se, távolról se volt elegendő a munkájuk; de senki más nem segített nekik Akbar lakói közül.

Illés és az asszony visszament a fiú mellé. Az most emelte föl először a fejét:

– Éhes vagyok – mondta.

– Keresek valamit – felelte az asszony. – Sok élelem van elrejtve sok akbari házban, hosszú ostromra számítottak az emberek.

– Hozz éleelmet nekem és magadnak, mert mi ketten arcunk verítékelével dolgoztunk a városért – mondta Illés. – De ha ez a fiú is enni akar, ő maga gondoskodjék magáról.

Az asszony megértette; ő is így tett volna a fiával. Elment oda, ahol a háza volt azelőtt; az értékes tárgyak után kutató fosztogatók szinte minden felforgattak, és összetörve hevert a földön az asszony edénygyűjteménye, amelynek a legügyesebb akbari üvegkészítő mesterek készítették a darabjait. Az asszony azonban megtalálta elraktározott lisztjét és szárított gyümölcsét.

Visszament a térré, és megosztotta Illéssel az étel egy részét. A fiú nem szólt semmit.

Egy öregember lépett hozzájuk.

– Láttam, hogy egész nap a holttestek összegyűjtésével foglalkoztatok – mondta. – Csak vesztegezték az időket; nem tudjátok, hogy visszajönnek az asszírok, ha Tíruszt és Szidont is elfoglalták? Kölözzeük csak ide a pestis istene, és pusztítsa el őket is.

– Nem őértük és nem is magunkért tesszük – válaszolta Illés. – Ez az asszony azért dolgozik, mert meg akarja tanítani egy gyereknek, hogy még van jövő. Én pedig azért teszem, hogy megmutassam, már nincs múlt.

– A próféta már nem veszélyes a nagy tíruszi hercegnőre: micsoda meglepetés! Elete végéig kormányozhatja Jézabel Izraelt, nekünk pedig minden lesz hová menekülni, ha az asszírok nem bánnak könyörületesen a legyőzöttekkel.

Illés nem felelt. Most furcsán távolinak hangzott az a név, amely azelőtt annyi gyűlöletet kavart föl benne.

– Akbar mindenképpen újjáépül – folytatta az aggastyán. – Az istenek mondják meg, hol épüljenek a városok, ezért nem is fogják átengedni őket a pusztulásnak; de az utánunk jövő nemzedékekre is hagyhatjuk ezt a munkát.

– Hagyhatjuk. De nem tesszük.

Illés háttat fordított az öregembernek, és berekesztette a beszélgetést.

Mindhárman a szabad ég alatt, a harmatos földön aludtak. Az asszony magához ölelte a fiút, és észrevette, hogy korog az éhségtől a gyerek gyomra. Megfordult a fejében, hogy enni ad neki egy keveset, de rögtön meg is gondolta magát: a testi fáradtság valóban csillapítja a fájdalmat, márpédig ez a fiú láthatónan nagyon szenved, az lenne hát legjobb, ha elfoglalná magát valamivel. Tálan ráviszi az éhség, hogy dolgozzon.

Másnap Illés meg az asszony újra munkához láttak. Ismét felbukkant az előző esti aggastyán.

– Semmi dolgom, szívesen segítenék – mondta. – De ahhoz gyenge vagyok, hogy holttesteket cipeljek.

– Gyűjts hát aprósát és téglát. Söpörd össze a hamut.
Az öreg pedig nekilátott, és tette, amit azok kértek.

Amikor a nap az égbolt közepére ért, Illés kimerülten telepedett le a földre. Tudta, hogy mellette az órangyal, de nem hallgathatja többé. – Mi haszna volna? Amikor kellett, nem tudott segíteni rajtam, most pedig már nem kérek a tanácsaiból; csak egy dolgom van, hogy rendet tegyek ebben a városban, és bebizonyítsam Istennek, hogy szembe merek szállni Vele, és azután a magam útját járom tovább.

Jeruzsálem nincs messze; csak hét napi járás, és útközben nem kell nehéz szakaszokon átkelni, de Jeruzsálemben árulónak tartják, és keresik. Talán jobb lenne Damaszkuszba mennie, vagy egy görög városba, ahol beállhatna írnoknak.

Valaki megérintette a vállát. Hátrafordult: a fiú állt ott, kis edény a kezében.

– Az egyik házban találtam – mondta a fiú, és oda-nyújtotta Illésnek.

Az edényben víz volt. Illés az utolsó csöppig kiitta.

– Egyél valamit – mondta a fiúnak. – Dolgozol, jutalmat érdemelsz.

A megszállás éjszakája óta először látott Illés mosolyt a gyerek arcán; a fiú a nyaka közé kapta a lábat, és meg sem állt, míg oda nem ért, ahol az asszony a gyümölcsöt és a lisztet hagyta.

Illés folytatta a munkát; bement az összedőlt házakba, eltakarította a törmeléket, kihúzta a holttesteket, és a tér közepén egyre növekvő halomhoz vitte őket. Már leesett a kötés, amelyet a pásztor tett a karjára, de nem törődött vele; önmagának is még kellett mutatnia, hogy elég erős a méltósága visszaszerzéséhez.

Igaza van az öregembernek, aki most a téren szétszórt szemét összegyűjtésével foglalkozott; nemsokára visszatér az ellenség, és annak a fának a gyümölcsét is elvezni fogja, amelyet nem ő ültetett. Illés azoknak a munkáját végezte, akik meggyilkolták élete egyetlen szeretett asszonyát, az

asszírok ugyanis közismerten babonásak, tehát úgyis újjá-építették volna Akbart. Hitük szerint az istenek meghatározott rend szerint hintették el a városokat, úgy, hogy összhangban legyenek völgyekkel, folyókkal, tengerekkel és állatokkal. És minden városban fenntartottak maguknak egy megszentelt zugot, ahol megpihenhetnek világjáró, hosszú útjaik közben. Ha elpusztult egy város, rettegés vett erőt az asszírokon, hogy a földre zuhanhat az égboltozat.

A legenda szerint, Akbar alapítója több évszázaddal azelőtt érkezett észak felől. Úgy döntött, megpihen ott, és hogy könnyen megtalálja, hol hagyta a holmiját, egy faágat szűrt a földbe. Másnap azonban nem tudta ki-húzni az ágat a földből, és ekkor megértette a világ-egyetem akaratát; kővel jelölte meg a helyet, ahol a cso-da történt, és még egy forrást is talált a közelében. Ap-ránként különféle törzsek telepedtek meg a kő és a kút körül: így született meg Akbar.

A kormányzó egyszer azt magyarázta Illésnek, hogy, a föníciai hagyomány szerint, minden város *harmadik pont*, vagyis összekötő elem az Ég akarata és a Föld akarata között. A világmindenség növényt nevel a magból, amelynek a termőföld teszi lehetővé a növekedését, majd jön az ember, betakarítja, és hazaviszi a városba, aztán felajánljá az isteneknek az áldozatokat, amelyeket végül a szent hegyekbe visz, és otthagy. Illés nem volt különösebben világított vándor, de tudta, hogy számos nép hasonló felfogást vall.

Az asszírok attól félték, hogy élelem nélkül maradnak az Ötödik Hegy istenei; nem akarták felborítani a világ egyensúlyát.

– Miért is foglalkoztatnak ilyen gondolatok, hiszen tudom, hogy az én akaratom és az én Uram akarata közt folyik a harc, és hogy az én Uram cserben hagyott meg-próbáltatásaimban?

Hasonló érzése támadt, mint tegnap, amikor fellázadt Isten ellen. Mintha elfeledkezett volna valami fon-tosról, és hiába kutatott az emlékezetében, nem sikerült rájönnie, hogy miről feledkezett meg.

Eltelt még egy nap. Már a legtöbb holttestet összeszedték, amikor felbukkant egy másik asszony.

– Nincs mit ennem – mondta.

– Nekünk sincs – válaszolta Illés. – Tegnap és ma háromfelé osztottuk azt, ami egynek volt félretéve. Nézz körül élelem után, és ha találsz, szólj nekem is.

– Hol keressem?

– Kérdezd a gyerekeket. Ők minden tudnak.

Amiötá vízzel kínálta Illést, a fiú mintha kissé viasznyerte volna az életkedvét. Illés az öregemberhez küldte, hogy segítsen neki szemetet meg törmeléket összeszedni, de nem sikerült huzamosabban munkára fognia; most éppen más gyerekkel játszott a tér egyik sarkában.

– Jobb így. Fog még ő is verejtékezni, ha felnő. – De azt mégse bánta meg Illés, hogy egy álló éjszakán át éheztette azzal az ürüggel, hogy dolgoznia kell; ha úgy bánt volna vele, mint szegény kis árvával, gyilkos katonák áldozatával, a fiú sosem lágalt volna ki abból a levertségből, amely a városba érkezésük napján vett erőt rajta. Illés néhány napig nem is akart foglalkozni vele, hogy maga találjon választ mindazokra a kérdésekre, amelyek a történtek után ötlöttek fel benne.

– Honnan tudhatnának bármit is a gyerekek? – makacsodott az élelmet kereső asszony.

– Győződj meg róla te magad.

Illés segítőtársai, az asszony meg az öregember ezután annyit láttak, hogy éhes sorstársuk szóba elegyedik a téren játszó gyerekkel. Azok válaszoltak is valamit, amire az asszony megfordult, elmosolyodott, majd eltűnt a tér egyik sarkában.

– Hogy találtad ki, hogy a gyerekek tudni fogják? – kérdezte az öregember:

– Úgy, hogy én magam is voltam gyerek, és tudom, hogy a gyerekeknek soha sincs múltjuk – felelte Illés, és ismét eszébe jutott a pásztor meg a beszélgetésük. – A megszállás éjszakáján úrrá lett rajtuk az iszony, de

elmúlt, már nem törődnek vele; hatalmas játékbirodalommá alakult át a város, ahol háborítatlanul járhatnak-kelhetnek. Nyilvánvaló, hogy előbb-utóbb rátalálnak azokra a készletekre, amelyeket az ostromra készülő városiak halmoztak föl. Három olyan dolog van, amelyet minden eltanulhat a fellőtt a gyerektől: hogy kell ok nélkül örülni, hogy kell minden valamilyen foglalatosságba merülni, és hogy kell kíméletlenül kiharcolnia magának azt, amit ő akar. Ennek a fiúnak a kedvéért tértem vissza Akbarba.

Aznap délután még néhány idős ember és asszony járt hozzá a holtak eltarthatásának munkájához. A gyerekek a dögevő madarakat hessegették, és fakelmedarabokat keresgéltek. Amikor leszállt az éjszaka, Illés tüzet gyújtott a szörnyűségesen nagyra nőtt emberhalom alatt. Akbar maradék lakói csendben szemlélték az ég felé szálló füstöt.

Amikorra végzett ezzel a munkával, Illés úgy elfáradt, hogy valósággal összeesett. Elalvás előtt azonban ismét elfogta az az érzés, amely már reggel is nyugtalánította: hogy valami kétségbesen próbál ismét az eszébe jutni. Semmi köze sem volt ennek az Akbarban szerzett tapasztalataihoz, inkább valami régi történet volt, amely mintha magyarázatot kínált volna az eseményekre.

Jákob pedig egyedül marada, és tusakodik vala óvele egy férfiú, egész a hajnal feljöveteléig. Aki mikor látá, hogy nem vehet rajta erőt, [...] monda néki: Bocsáss el engem [...].

És mondá Jákob: Nem bocsátatlak el téged, még meg nem áldasz engemet.

És monda néki: Mi a te neved. És ő monda: Jákob.

Amaz pedig monda: Nem Jákobnak mondatták ezután a te neved, hanem Izraelnek, mert küzdöttel Istennel és emberekkel, és győztél.

Illés felriadt álmából, és a mennyboltra nézett. Ez volt az a történet, amely nem jutott eszébe!

Sok-sok évvel azelőtt Jákob ősátya táborát vert valahol; egyszer, egy éjszaka belépett valaki a sátrába, aki vel aztán hajnalhasadásig birkózott. Tudta Jákob, hogy maga az Úr az ellenfele, mégis birokra kelt vele. Az idegen virradatig sem tudta legyőzni Jákobot; és csak akkor ért véget a tusa, amikor Isten beleegyezett, hogy áldását adjá Jákobra.

Nemzedékről nemzedékre szállt ez a történet, hogy soha senki el ne felejtse: olykor harcolni kell Istennel. Egyszer minden emberi lény életébe belehasít a tragédia; lehet, hogy egy város pusztulása, egy gyermek halála, valami hamis vágd, valami betegség, amely mindenre megnyomorít bennünket. Isten most őt, Illést szólítja, hogy szegüljön csak szembe Övele, és közben a kérdésére is válaszoljon: „Miért ragaszkodol annyira a léthez, hiszen oly rövid, és oly sok benne a szenvedés? Mi értelme van a harcodnak?”

Az az ember, aki nem tud válaszolni erre a kérdésre, belenyugszik a sorsába. Az a másik meg, aki keresi létének értelmét, úgy találja, hogy igazságtalan az Isten, ezért szembeszáll a sorsával. És abban a pillanatban valami másféle tűz ereszkedik alá az égből, nem az, amely gyilkol, hanem az, amely lerombol régi falakat, és minden emberi lény előtt feltárja igazi lehetőségeit. A gyávák sosem engedik, hogy lángra lobbantsa szívüket ez a tűz, mert ők csak arra vágnak, hogy az új helyzet a lehető leggyorsabban visszaváltozzék ilyanná, amilyen volt, és ők továbbra is a szokásos módon gondolkodhatnak. A bátrak azonban tűzre vetik, ami régi, és, akár óriási belső szenvedés árán is, minden maguk mögött hagynak, még Isten is, és haladnak tovább, előre.

– A bátrak mindig csökönösek.

Odafont elégedetten mosolyog az Úr, mert éppen ezt akarta, hogy mindenki maga legyen felelős a maga életéért. Hiszen ő minden tehetség közül a legnagyobbal ajándékozta meg gyermeket: hogy képesek legye-

nek megválogatni a tetteiket, és dönteni tudjanak felőlük.

Csak azok a férfiak és nők merészelnék szembeszállni Övele, aiknek ez a szent láng ég a szívükben. Csak ők ismerik az ő szeretetéhez visszavezető utat, mert immár értik, hogy nem büntetés, hanem kihívás a tragédia.

Illés lépésről lépésre áttekintette az életét; onnantól fogva, hogy odahagyta az ácsműhelyt, és zokszó nélkül vállalta a küldetését. Még ha igazi volt is ez a küldetés, márpédig ő igazinak hitte, sosem nyílt módja megtudni, hogy mi történt volna, ha más útra tért. Nem tért más útra, mert felt, hogy elveszti a hitét, buzgalmát, odaadását. Kockázatosnak találta kipróbálni azt az utat, amelyen az átlagember jár, hiszen hozzászokhat, sőt, meg is szeretheti azt az átlagéletet. Nem értette meg, hogy ő maga is csak olyan, mint mások, noha angyalhangokat hall, és Isten olykor parancsokat ad neki; szent meggyőződéssel hitte, hogy tisztában van a céljával, ám eközben úgy viselkedett, mint azok, akik egyetlen komoly döntést sem hoztak életükben.

Menekült a kétély elől. A vereség elől. A tanácsatlanság elől. Az Úr azonban iringalmás volt hozzá, elvezette az elkerülhetetlen szakadékáig, hogy megmutassa neki, az embernek *választania, nem pedig elfogadnia kell a* sorsát.

Sok-sok évvel azelőtt, egy ugyanilyen éjszakán, Jákob nem hagyta, hogy Isten elmenjen, amíg meg nem áldja őt. Ekkor kérdezte tőle az Úr: *Mi a te neved?*

Ez hát a kérdés: hogy neve legyen az embernek. Amikor Jákob válaszolt, Isten új nevet adott neki, azt, hogy *Izrael*. Már a bölcsőben nevet kap mindegyikünk, de meg kell tanulnunk, hogy azzal a szóval, névvel illessük az életünket, amellyel annak értelmét fejezzük ki.

– Én vagyok *Akbar* – mondta az asszony.

El kellett pusztulnia a városnak, és meg kellett halnia a szeretett nőnek, hogy Illés megértse, az ő életének is

névre van szüksége. És még abban a pillanatban el is nevezte az életet: úgy, hogy *Felszabadulás*.

Fölkelt, nézte a teret: a holtak hamvaiból még mindig szállt fölfelé a füst. Amikor meggyújtotta azokat a tetemeket, hazájának ősrégi szokásával szállt szembe, amely azt követelte, hogy megfelelő szertartással temessék el a holtakat. Istennel és a hagyománnal bocsátkozott harcba, amikor a hamvasztás mellett döntött, de úgy érezte, hogy nem követ el bünt, mert új helyzet új módszert kíván. Végtelen az Isten kegyelme, de kérlelhetetlen szigorral sújtja azokat, akik gyávák hozzá, hogy merjenek.

Ismét a teret nézte: azok közül, akik megmaradtak, néhányan már a roham óta nem aludtak, többen még mindig merev tekintettel bámultak a lángokba, mint ha az ő emlékeiket, múltjukat is elemésztené az a tűz. Akbar kétszáz éves békéjével és mozdulatlanságával együtt. Már elmúlt a félelem és a remény ideje: nem maradt más, csak az újjáépítés, vagy a végső vérésg.

Miként Illés, ők is választhattak nevet maguknak. *Megbékélés*, *Bölcsesség*, *Szerető*, *Zarándok*, annyi a név, mint égen a csillag, de mindenkinél magának kell nevet adnia az életének.

– Illés fölállt, és imába fogott:

– Harcoltam ellened, Uram, és nem szégyenkezem érte. Így jöttem rá, hogy a magam útját járom, mert én kívánom így, nem azt teszem, amit a szüleim erőltettek rám, vagy hazám szokásai, vagy akár Te Magad. Hozzád, Uram, Hozzád akarok én most visszatérni. Akaratom erejével akarlak dicsérni, nem pedig gyáván, mint aki nem talált más utat magának. De hogy valóban rám ruházd e fontos küldetést, tovább kell harcolnom Ellened, mindaddig, amíg meg nem áldasz engem.

Újjáépíteni Akbart. Amiről Illés azt hitte, hogy szembeszállás Istennel, az valójában nem volt más, mint új találkozás Ővele.

Másnap reggel ismét megjelent az az asszony, aki enni-valót keresett. De nem egyedül jött: más asszonyok is kísérték.

– Több raktárat is találtunk – újságolta. – Sókan meghaltak, sókan elmenekültek a kormányzóval, így egész esztendőre is elegendő élelmünk lehet.

– Keress hát korosabb embereket, ők lesznek a felügyelők az élelem elosztásában – válaszolta Illés. – Elég tapasztalatuk van az ilyen szervező munkában.

– Az öregeknek már nincs kedvük élni.

– Mégis kérd, hogy jöjjenek.

Már indult volna az asszony, de Illés utánaszolt.

– Tudsz-e betűkkel írni?

– Nem.

– Én megtanultam, téged is megtaníthatlak. Szükséged lesz rá, hogy segíts nekem a város igazgatásában.

– De visszajönnek az asszírok.

– Ha már itt lesznek, ők is ránk szorulnak, ha kormányozni akarják a várost.

– Miért cselekedjünk az ellenség javára?

– Azért, hogy mindenkor nevet adhassunk az életünknek. Az ellenség csak eszköz, hogy próbára tegyük az erőnket.

Az öregek el is jöttek, ahogy Illés várta.

– Akbarnak szüksége van a segítségetekre – mondta Illés. – Olyan fontos ez, hogy nem engedhetitek meg magatoknak az öregséget; az a fiatalság kell most ide, amelyet már elveszítettetek.

– Nem tudjuk, hol keressük – válaszolta az egyik. – Elenyészett a ráncaink és csalódásaink mögött.

– Nem igaz. Nektek sosem voltak vágyálmaitok; ezért rejtőzött el az ifjúságotok. Most, hogy lett egy közös álmunk, Akbar újjáépítése, itt a pillanat, hogy ismét rátaláljatok.

– Hogy vihetnénk véghez a lehetetlent?

– Lelkesedéssel.

Ismét megcsillant valami a bánattól homályos, fásult

szemekben. Lám, ők most már nem haszontalan vénemberek, peres ügyek hallgatói, akik azt keresik, miől beszélgeszenek majd estefelé; most fontos küldetés előtt állnak, szükség van rájuk.

Az erősebbek még használható anyagot válogattak a ledőlt házak romjaiból, és abból hozták rendbe a lábon maradt, de megrongálódott épületeket. A legidősebbek az elégetett holttestek hamvait segítettek szétteríteni a földeken, hogy a holtakra is emlékezzenek a következő aratáskor; mások arra vállalkoztak, hogy szétválogassák a város különböző részein rendszertelenül felhalmozott gabonakészleteket, meg nekiláttak kenyeret sütni, és vizet hújni a kútóból.

Két éjszaka múlt el, majd Illés összehívta a város összes megmaradt lakóját a térré, amelyről szinte teljesen el-takarították a törmeléket. Meggyűjtötték néhány fályát, és Illés beszélni kezdett.

– Nincs más választásunk – mondta. – Meghagyhatnánk ezt a munkát az ellenségnek, ám ezzel a tragédiából fakadó egyetlen esélyünkről is lemondanánk: arról, hogy újjáépítük az életünket.

– A néhány napja elégetett holtak hamvai átalakultak, és beépülnek a tavasszal kisarjadó növényekbe. A megszállás éjszakáján elveszített gyermek pedig áltényegült azzá a sok gyerekké, aki most szabadon kószál a romos utcákon, és játékosan, önfelkedten hatol be tiltott helyekre és ismeretlen házakba. Eddig még csak a gyerekeknek sikerült felülemelkedniük a történtekben, mert nincsen múltjuk, és nekik csak a jelen pillanat számít. Törekedjünk hát mi is úgy cselekedni, mint ők.

– Kitörölheti-e az ember a szívéből a vesztesége fájdalmát? – kérdezte egy asszony.

– Nem. De örvendhet annak, amit nyer.

Illés megfordult, és az Ötödik Hegy mindig felhő borította csúcsára mutatott. A városfalak leomlása után a térről is jól látható lett a hegység.

– Én egyetlen Istenben hiszek, ti azonban úgy gon-

doljátok, hogy azokban a felhőkben laknak az isteriek, az Ötödik Hegy tetején. Nem akarok most arról vitázni, hogy az én Istenem erősebb vagy hatalmasabb-e; nem a különbözőségünkrol, hanem a hasonlóságunkról akarok beszélni. A tragédia ugyanolyan érzéssel töltött el bennünket, kétségebeséssel. Miért történt? Azért, mert úgy gondoltuk, hogy már minden kérdésre választunk, már minden megoldottunk a lelkünkben, és így már minden változást elutasítottunk.

– Ti is, én is kereskedő nép gyermekei vagyunk, de a kardforgatáshoz is értünk – folytatta Illés. – Márpedig a jó harcos mindig tudja, hogy miért érdemes küzdenie. Nem bocsátkozik értelmetlen ütközethez, és nem vesztesi az idéjét apró sérelmekkel.

– A jó harcos a vereséget is elismeri. Nem marad közömbös iránta, de győzelemnek sem próbálja feltüntetni. Keserű neki a veszteség fájdalma, szenveld a közönytől, és kétségebesébe kergeti a magány. De ha túljutott ezeken az élményeken, nyalogatja egy kicsit a sébeit, és újrakezdi az életét. Tudja a harcos, hogy sok csatából áll a háború; megy hát tovább.

– Érhet bennünket sorscsapás. Talán ki is deríthetjük az okát, esetleg másokat hibáztatunk miatta, és elképzeli-jük, milyen lett volna az életünk, ha nem következik be a tragédia. De ez mind nem fontos: ami megtörtént, megtörtént. Onnantól fogva el kell felejtenünk a csapás okozta félelmünket, és meg kell kezdenünk az újjáépítést.

– Mindannyian új nevet adjatok magatoknak. Ez lesz a megszentelt nevetek, amely egyetlen szóban foglalja össze mindenzt, amiért eddigi életetekben harcolni szerettetek volna. Én ezt a nevet választottam: *Felszabadulás*.

Egy darabig csönd volt a téren. Aztán föllállt az az asszony, aki elsőként segített Illésnek.

– Az én nevem *Viszontlátlás* – mondta.

– Az én nevem *Bölcsességi* – folytatta egy öregember.

Az a fiú, akinek özvegy anyját oly nagyon szerette Illés, ugyancsak elkiáltotta magát:

– Az én nevem *Alphabetosz*!

A téren összegyűlték fölnevettek. A fiú elszégyellte magát, és visszaült a helyére.

– Hogy hívhatnak valakit úgy, hogy *Alphabetosz*? – kiáltott közbe egy másik fiú.

Illés közbeszólhatott volna, de úgy látta jónak, ha a fiú megtanulja egyedül is megvédeni magát.

– Azért, mert anyám is tudott írni – mondta a fiú. – Ahányszor csak betűt látok, minden őrá fogok emlékezni.

Most senki sem nevetett. Akbari árvák, özvegyasszonyok, öregemberek egymás után választottak nevet, sorolták új énjük szavait. Amikor véget ért a szer-tartás, Illés arra kérte őket, hogy mindenki korán térjen nyugovóra, mert másnap reggel folytatniuk kell a munkát.

Kézen fogta a fiút, és a térnek arra a felére vezette, ahol néhány vászondarabból sátorfélét feszítettek ki maguknak.

Akkor kezdte el tanítani neki a bábloszi írást.

Hetek lettek a napokból, és Akbar arculata egyre változott. A fiú gyorsan megtanulta a betűk írását, és már értelmes szavakat is össze tudott állítani belőlük; Illés pedig azzal a feladattal bízta meg, hogy jegyezze föl agyagtáblákra a város újjáépítésének történetét. Rögtönzött kemencében égették kemény cseréppé az agyaglapokat, és egy idős házaspárra bízták gondos megőrzésüket. A koraesti összejöveteleken Illés minden azt kérte az öregektől, hogy meséljenek a gyermekkorukról, és lejegyzett a történetekből, amennyit csak tudott.

– Olyan anyag őrizi meg Akbar történetét, amelyet nem pusztíthat el a tűz – magyarázta. – Egyszer majd ebből tudják meg a gyermekink és unokáink, hogy nem nyugodtunk bele a vereségbe, és fölébe tudtunk kerekedni az elkerülhetetlennek. Erről majd példát lehetnek.

Esténként, ha már befejezte a fiú tanítását, Illés átgyalogolt a kihalt városon egészen odáig, ahol a Jeruzsálem felé vezető út kezdődött; kedve lett volna fölkeredni, de letett róla.

Kemény munkát végzett, csak a jelennel törődhetett, semmi mással. Tudta, hogy számitanak rá Akbar lakói, őtőle függ a város helyreállítása; egyszer már csalódott benne, amikor nem tudta megakadályozni a kémnek vélt ellenség halálát, és ezzel elkerülni a háborút. Isten azonban mindig kínál még egy esélyt a gyermekinek, élnie kell hát ezzel a lehetőséggel. Meg aztán az özvegyasszony fiát is egyre jobban megszerette, és immár nemcsak a bábloszi írásjeleket, hanem az Úrban való hitet és őseinek bölcsességét is igyekezett átadni neki.

De így sem feledkezett meg róla, hogy idegen hercegnő és idegen isten uralkodik hazájában. Már nem volt angyal, nem volt lángpallos; Illés már szabandon távozhatott, amikor akart, és tehette, ámit jónak lát.

Minden éjjel szeretett volna útra kelni. És minden éjjel az ég felé emelte a karját, és így imádkozott:

– Jákob egészen hajnalig birkózott, és mire megvirradt, áldásban részesült. En napok, hónapok óta küzdők Veled, mégsem hallgatsz meg. Mégis, ha körülnézel, láthatod, hogy enyém a győzelem: Akbar föltámad romjaiból, mert én fölépíttem, amit Te porrá és hamuvá tettél az asszírok kardjával. Birkózni fogok Veled, amíg meg nem áldasz, és meg nem áldod a munkám vagyomlcsét. Eljön a nap, amikor válaszolnod kell a szavamra.

Asszonyok és gyermekek hordták a vizet a földekre, így próbáltak küzdeni a végtelennek tűnő szárazság ellen. Egy forró napon, irgalmatlan verőfényben egy megjegyzés ütötte meg Illés fülét:

– Szakadatlanul dolgozunk – mondta valaki – és már el is felejtettük annak az éjszakának a szenvedéseit, sőt,

szinte már az sem jut eszünkbe, hogy visszajönnek az asszírok, mihelyt kifosztják Tíruszt, Szidont és Bübloszt. Javunkra is vált. minden erőnkkel a város újjáépítésén fáradozunk, és úgy elmerülünk a munkában, hogy úgy érezzük, semmi sem változik; nem látjuk az erőfeszítéseink eredményét.

Illés elgondolkodott egy ideig ezen a megjegyzésen. És meghagyta, hogy attól fogva minden munkanap végén az Ötödik Hegy lábánál gyülekezzenek az emberek, és együtt nézzék meg a naplementét.

Az emberek rendszerint úgy elfáradtak estére, hogy szinte inár beszélgetni sem volt kedvük, mégis felismerték, milyen fontos szabadjára engedniük a gondolataikat, hagyni, hogy céltalanul kóboroljanak, mint égen a felhők. Igy távozott szívük ből a szorongás, és új lendületet, erőt nyertek a következő napra.

Egy reggel Illés kijelentette, hogy aznap nem dolgozik.

– Az én szülőföldemen ma van a Megbocsátás Napja.
– Nincs bűn a te lelkedben – mondta egy asszony. – A lehető legjobbat cselekedted.

– De akkor is tisztelni kell a szokást. És én tisztelem is. Asszonyok indultak vízzel a földekre, az öregek pedig tovább építették a falakat, faragták az ablak- és ajtófélét. A gyerekek apró agyagtéglákat csinálni segítettek, később majd kiégették őket. Illés csak nézte, és végig telen örömmel töltötte el a szívét. Aztán hátat fordított Akbarnak, és lement a völgybe.

Céltalanul bolyongott, gyerekkorában tanult imádságokat mormolt magában. A nap még fől sem kelt egészben, és Illés megfigyelte, hogy az Ötödik Hegy óriási árnyéka a völgy nagy részét sötétbe borítja. Borzalmas előérzete támadt: még sok nemzedéken – sok ezer éven át fog tartani a harc Izrael Istene és a föníciai isten között.

Fölidézte, hogy amikor azon a nevezetes éjszakán fölment a hegyre, egy angyallal beszélgetett; Akbar el-

pusztítása óta azonban soha többé nem hallott égből jövő hangokat.

– Uram, ma van a Megbocsátás Napja, és hosszú lajstromot készítettem Neked a bűneimről – mondta Illés Jeruzsálem felé fordulva. – Gyenge voltam, mert elfeledkeztem saját erőmről. Együttérző voltam, amikor keménynek kellett volna lennem. Nem választottam, mert féltem, hogy rosszul döntök. Idő előtt elcsüggédtem, és káromoltalak, amikor hálásnak kellett volna lennem.

– Ám a Te bűneidről is hosszú lajstromom van, Uram. Túl nagy fájdalommal sújtottál, amikor elragadtad tőlem azt, akit szerettem. Leromboltad a várost, amely befogadott, megzavartál a keresésben, és a szigorúságod még irántad való szeretetemet is felleadt velem. Mindez idő alatt viaskodtam Veled, de Te még most sem ismered el a küzdelmem méltóságát.

– Ha összevetjük kettőnk bűnlajstromát, láthatod, hogy Te tartozol nekem. De ma van a Megbocsátás Napja, Te megbocsász nekem, én pedig Teneked, hogy mostantól együtt haladhassunk tovább.

Ebben a pillanatban föltámadt a surrogás, majd őrängyala hangját hallotta Illés:

– Jól cselekedtél, Illés. Isten elfogadta küzdelmedet. Illés szeméből kicsordult a könny. Letérdelt, és megcsókolta a völgy szikkadt földjét.

– Köszönöm, hogy eljöttél, mert még most is kételkedem: nem bűn-e így cselekednem?

Az angyal így válaszolt:

– Ha mesterével küzd a harcos, megbántja-e őt?
– Nem. Csakis így tanulhatja meg a mestersége csínját-bínját.

– Akkor hát folytasd, amíg az Úr vissza nem hív Izraelbe – mondta az angyal. – Állj fől, bizonyítsd tovább, hogy értelme van a harcodnak, mert át tudtál kelni az Elkerülhetetlen sodró áradatán. Sokan hajóznak és futnak zátonyra ebben a sodrásban; mások egyáltalán nem

nekik való tájakra vetődnek. De te méltósággal vágta neki az átkelésnek, tudtad, mérre kormányozd a hajódat, és a fájdalmat is igyekszel tettre váltani.

– Milyen kár, hogy vak vagy – mondta Illés. – Különben láthatnád, hogy tudtak árvák, özvegyasszonyok és öregemberek újjáépíteni egy várost. Hamarosan minden olyan lesz, mint azelőtt volt.

– Remélem, hogy nem – felelte az angyal. – Hiszen nagy árat fizettek érte, hogy megváltozzék az életük.

Illés elmosolyodott. Igaza van az angyalnak.

– Bízom benne, hogy úgy cselekszel, mint aki másodszor is esélyt kapott: ne kövesd el még egyszer ugyanazt a hibát. Sose feledkezz el az életed értelméről.

– Nem fogok elfeledkezni – válaszolta Illés, és örvendezett, hogy visszatért az angyal.

A völgyben már nem jártak karavánok; az asszírok feltehetően az utakat is megrongálták, és megváltoztatták a kereskedelmi útvonalakat. Néhány gyermek minden nap felmászott a városfal egyetlen megmaradt toronyába; az volt a dolguk, hogy, a szemhatárt fürkészve, azonnal jelentsék, ha ellenséges harcosok közelednek. Illés úgy tervezte, hogy méltósággal fogadja majd az asszírokat, és átadja nekik a város irányítását.

Akkor majd elmehet.

De ahogy teltek a napok, mindenki úgy érezte, hogy Akbar már része lett az életének. Talán nem is az a küldetése, hogy letasítsa Jézabélt a királyi székből, hanem az, hogy élete végéig ezzel a néppel maradjon, és eljátsza az asszír hódító szolgájának alantas szerepét. Segíteni fog a kereskedelmi útvonalak helyreállításában, megtanulja az ellenség nyelvét, pihenésül pedig az egyre gazdagabb agyagtábla-gyűjteményt gondozza.

A város, amely azon a távoli időkbe vesző éjszakán pusztulni látszott, nemcsak megmaradt, hanem még szebbé is válhatott. Az újjáépítés lehetővé tette, hogy kiszélesítsek az utcákat, erősebb tetőket készítsenek, továbbá kitaláljanak egy ügyes rendszert, amelynek segít-

ségével a legtávolabbi helyekre is el lehetett juttatni a kút vizét. Illés lelke is egyre gazdagodott; minden nap tanult valami újat az öregektől, a gyerekektől és az asszonyoktól. Azok az emberek, akik annak idején csak kényszerűségből nem hagyták el Akbart, időközben fejyelezett, szakavatott közösséggé alakultak át.

– Ha a kormányzó tudta volna, mennyi segítőkészség van bennük, másfajta védelmet dolgozott volna ki, és nem rombolták volna le Akbart.

Illés elgondolkozott, és rájött, hogy tévüton jár. Akbarnak el kellett pusztulnia, hogy mindenkor felébresszék a magukban szunnyadó erőket.

Hónapok teltek el, és az asszírok nem adtak életjelt magukról. Akbar most már szinte teljesen újjáépült, és Illés már a jövőn is gondolkodhatott; az asszonyoknak szövetdarabkák gyűjtésére is maradt idejük, és új ruhákat csináltak belőlük. Az idősek a lakásokat rendezgették, és a város tisztaságáról gondoskodtak. A gyerekek is segítettek, ha megkérték őket, de inkább csak játszottak naphosszat: hiszen az a gyerekek legfontosabb dolga.

Illés egy volt áruraktár helyén épített kis kőházban lakott a fiúval. Az akbariak minden este körülülték a tüzet a főtéren, és meséltek, mindenfélét, amit csak halhattak életükben; Illés meg a fiú minden lejegyzett agyagtáblára, amelyeket másnap kiégették a kemencében. Szemlátomást nőtt a táblatár.

Az az asszony, aki elvesztette a fiát, ugyancsak megtanulta a búbloszi betűket. Amikor láttá Illés, hogy már szavakat és mondatokat is tud alkotni, azt a feladatot adta neki; hogy a többieket is tanítsa meg írni, mindenkit; így, ha visszatérnek az asszírok, az akbariak mindenkor tanítók lehetnek.

– Éppen ezt akarta elkerülni a főpap – állapította meg egy öregember, aki az Óceán nevet választotta magának, mert olyan nagy lelket szeretett volna, mint az óceán. – Azt, hogy fennmaradjon a búbloszi írás, és fenyegesse létevél az Ötödik Hegy isteneit.

– Ki kerülheti el az elkerülhetetlent? – válaszolt neki kérdezettel Illés.

Egész nap dolgoztak az emberek, este együtt néztek a napszálltát, utána pedig meséltek egymásnak.

Illés büszke volt a munkájára. És egyre jobban szerette.

Az egyik gyermek, akit őrszemnek küldtek föl a toronyba, futva jött le onnan.

– Porfelhőt láttam a szemhatáron! – újságolta izgattottan. – Visszajön az ellenség!

Illés fólment a toronyba, és megállapította, hogy igaz a hír. Úgy számította, hogy az asszírok másnap érkeznek Akbar kapuihoz.

Délután kihirdette, hogy napszálltakor ne gyűljenek össze a város lakói, a téren azonban okvetlenül jelennek meg. Amikor véget ért a napi munka, Illés a téren találta az embereket, és láttá rajtuk, hogy felnek.

– Ma nem múltbeli történeteket mesélünk, és nem tervezgetjük Akbar jövőjét – mondta. – Most magunkról fogunk beszélni.

Senki sem szólt egy szót sem.

– Nem sokkal ezelőtt történt; telihold ragyogott az égen. Mindannyian számítottunk rá, de nem akartuk tudomásul venni: lerombolták Akbart. Amikor elvonult az asszír sereg, már halottak voltak legjobbjaink. Akik megmenekültek, úgy vélték, nincs értelme itt maradniuk, elhatározták hát, hogy útra kelnek. Csak az öregek, özvegyek és árvák, vagyis a hasznavezetetlenek maradtak vissza.

– Nézzetek most körül; szebb a tér, mint valaha, az épületeink erősebbek, az élelmét megosztjuk, és mindenannyian a Bübloszban feltalált írást tanuljátok. Városunk egyik épületében agyagtáblák sorakoznak, rájuk jegyeztük föl a történetünket, így az utánunk jövők is tudni fogják, mit tettünk.

– Ma már tudjuk, hogy az öregek, árvák és özvegyek

is távoztak innen. Lelkes fiatalok vannak itt helyettük, csupa olyan ember, aki értelmet adott az életének.

– Az újjáépítés minden pillanatában tudtuk, hogy egyszer visszajönnek az asszírok. Tudtuk, hogy egyszer át kell adnunk nekik a városunkat, és vele együtt erőfeszítéseinket, verítéküket és azt az örömkünket is, hogy szebbnek láthatjuk, mint amilyen azelőtt volt.

A tűz fényében meg-megcsillant az emberek arcán egy-egy legőrdülő könnycsepp. A gyerekek az esti találkozók alatt is többnyire játszani szoktak, de most még ők is figyelmesen hallgatták Illést. Ő pedig így folytatja:

– De nem baj. Teljesítettük a kötelességünket, amelyet az Úr rótt ránk, mert birokra keltünk vele és megbecsültük ezt az Övele vívott küzdelmet. Ama nevezetes éjszaka előtt is buzdított már minket az Úr: *Haladj, szalmázta*. De nem hallgattunk Rá. Vajon miért?

– Azért, mert már mindenkor előtöltöttük a jövőkünket: én Jézabélt akartam letaszítani a trónról, az asszony, akit ma úgy hívnak, hogy *Viszontláttás*, tengerészről akart csinálni a fiából, az a férfi pedig, aki a *Bölcsesség* nevet viseli, mást sem akart élete háralévő napjaiban, csak borozgatni a téren. Olyan természetesnek találtuk az élet csodáját, hogy már-már szent titkáról is elfeledkeztünk.

– Az Úr ekkor azt gondolta magában: *nem akarnak haladni? Akkor hát maradjanak ugyanott sokáig!*

– És mi csak ekkor értettük meg az Ó üzenetét. Asszír kardok acélpengéje végzett ifjainkkal, a gyávaság pedig elragadta érettebb felnőtteinket. Bárhol vannak most, ők azóta sem mozdultak sehol; magukra vették Isten átkát.

– Mi azonban birokra keltünk az Úrral. Ugyanúgy, ahogy életünk során azokkal a nőkkel és férfiakkal birkózunk, akiket pedig szeretünk, de birkózunk, mert ez a harc hoz ránk áldást, és általa leszünk többek. Éltünk a lehetőséggel, amelyet maga a csapás kínált, és megadtuk Iránta való kötelességünket, bebizonyítottuk,

hogy képesek vagyunk engedelmeskedni a haladás parancsának. A legnehezebb körülmények között is haladtunk tovább, előre.

— Vannak pillanatok, amikor Isten engedelmességet követel. De olyanok is vannak, amikor akaratunkat teszi próbára, s arra kíváncsi, hogy fel tudjuk-e fogni az isteni szeretet lényegét. Mi akkor értettük meg ezt a szándékot, amikor Akbar falai leomlottak: ezáltal nyílt meg előttünk a láthatár, és így mérhette föl mindegyikünk, hogy mire képes. Már nem töprengtünk rajta, hanem éltük is az életet.

— Jól is jártunk vele.

Illés észrevette, hogy az emberek ismét csillogó szemmel nézik. Megértették, amit mondott.

— Holnap harc nélkül feladom Akbart; szabadon lehetek utamra, amikor tetszik, mert teljesítettem, amit az Úr várt tőlem. Ám ennek a városnak a földje őrzi véremet, verejtéket és egyetlen szerelmemet, ezért úgy döntöttem, örökre itt maradok, és meggátolom, hogy még egyszer elpusztíthassák Akbart. Mindannyian legjobb belátásotok szerint dönthettek, de azt az egyet sose felejtsetek el, hogy sokkal különbek vagytok, mint a miilyennek hittétek magatokat.

— Éltetek az esélyel, amely a sorscsapás nyomában adódott, pedig nem mindenki képes rá.

Illés fólállt, berekesztette a gyűlést. Szólt a fiúnak, hogy későn fog hazatérni, és meghagyta, hogy ne várjon rá, hanem térjen nyugovóra.

A templomhoz ment; az volt az egyetlen épület, amelyet megkímélt a pusztulás, és így újjáépíteni sem kellett, bár az asszírok magukkal vitték istenszobrait. Illés mély tisztelettel érintette meg a követ, amely a hagyomány szerint a földbe szúrt vessző helyét jelölte, azt, ahonnan az akbariak őse nem tudta kihúzni többé.

Arra gondolt, hogy a szülőföldjén Jézabel hasonló kegyhelyeket emeltet, és Illés népe leborul Baál előtt, és ő imádja más istenségekkel együtt. Ismét a már egyszer

megtapasztalt előérzet hasított a lelkébe; Izrael Istene és a föníciai istenség között nagyon sokáig fog tartani a háború, oly hosszan, hogy el sem érhet addig az ő képzelete. Látomás jelent meg előtte – csillagok keresztezték a nap korongját, és minden két országra pusztulást és halált hintettek. Furcsa nyelveket beszélő emberek lova-goltak acélovakon, és párbajoztak a felhők között.

— Most nem ezt kell látnod, mert ennek még nem jött el az ideje – hallotta őrangyala hangját. — Nézz ki az ablakon.

Illés úgy is tett. Odakint a telihold világította meg Akbar házait és utcáit, és Illés még késő este is jól hallhatta a városiak beszélgetését és nevetgélésüket. Lámad, hiába térték vissza az asszírok, ez a nép továbbra is élni akar, és kész vállalni, hogy ismét új fejezet kezdődjék az életében.

Ekkor megpillantott egy emberalakot, és tudta, hogy az asszonyt látja, őt, akit annyira szeretett, és aki most ismét büszkén sétaálhat a szülővárosában. Illés elmosolyodott, és úgy érezte, hogy az asszony megsimítja az arccát.

— Büszke vagyok – vélte Illés hallani az asszony hangját. — Akbar igazán most is szép.

Illésnek sírás szorongatta a torkát, de eszébe jutott, hogy a fiú soha sem ejtett egyetlen könnyet sem az anyjáért. Visszanyelte hát a könnyeit, és inkább felidézte az együtt átélt történet legszebb részeit, attól kezdve, hogy találkoztak ott a városkapunál, egészen addig, amíg az asszony meg nem mutatta neki az agyagtáblára karcolt szerelem szót. Illés újra látta az asszony ruháját, haját,orrának finom vonalát.

— Azt mondtad, te vagy Akbar. Ápolatalak hát, begyögyítottam a sebeidet, és most visszaadlak az életnek. Légy boldog új társaiddal. Hadd mondjak még valamit: én magam is Akbar voltam, csak nem tudtam róla.

Tudta, hogy mosolyog az asszony.

— A sivatagi szél már régen befedte lábunk nyomát a homokban. De én létem minden pillanatában emlékez-

ni fogok mindenre, ami velünk történt, továbbra is ott fogsz járni álmaimban és való életemben. Köszönöm, hogy utamba kerültél.

Illés ott aludt el a templomban, és közben úgy érezte, hogy az asszony simogatja a haját.

A kalmárok vezetője toprongyos emberekből álló csapatot vett észre az út közepén. Azt gondolta, hogy útonállok, ezért a karaván minden tagjának megparancsolta, hogy fogja marokra a fegyverét.

– Kik vagytok? – kérdezte.

– Akbar népe – válaszolt csillagog szemmel egy szakállas férfi. A karaván vezetője fölfigyelt rá, hogy a férfi idegenes kiejtéssel beszél.

– Akbart lerombolták. Tírusz és Szidon urai minket bíztak meg, hogy kutassuk föl Akbar kújtát, mert így ismét errefelé vehetik útjukat a karavánok. Nem vághatjuk el örökre a közlekedést a világ többi része felé.

– Akbar még most is megvan – mondta a férfi. – Hol vannak az asszírok?

– Az egész világ tudja, hol vannak – nevetett a karaván vezetője. – Országunk földjét termékenyítik. És jó ideje táplálják madarainkat és vadállatainkat.

– De hiszen olyan hatalmas seregük volt.

– Nincs hatalma a séregnek, ha tudjuk, mikor fog támadni. Akbar üzent, hogy közelednek, Tírusz és Szidon hadai pedig csapdába csalták őket a völgy túlsó végén. Aki nem veszett oda a csatában, azt meg a hajósainkadták el rabszolgának.

A rongyos emberek éljenzésben törtek ki, sírva-nevetve borultak egymás nyakába.

– Kik vagytok? – kérdezte ismét a kalmár. – Te ki vagy? – mutatott a csoport vezetőjére.

– Akbar ifjú harcosai vagyunk – hangzott a válasz.

Megkezdődött a harmadik aratás, és Illés volt Akbar kormányzója. Eleinte nagy ellenállásba ütközött, mert, hagyomány adta jogára hivatkozva, a régi kormányzó

szeretett volna visszatérni, hogy ismét elfoglalja a helyét. A város lakói azonban nem voltak hajlandók visszafogadni, és napokon keresztül azzal fenyegetőztek, hogy megmérgezik a kút vizét; így a föníciai hatalom végül meghajlott a népakarat előtt; Akbar nem számított olyan fontosnak, azon kívül, hogy ivóvízzel látta el az utasokat, Izrael kormányzása pedig úgyis egy tíruszi hercegnő kezében volt. Azzal még, hogy egy izraelinek engedték át Akbar kormányzását, a föníciai vezetők egy szilárdabb kereskedelmi szövetség felé nyithatták meg az utat.

Az egész vidéket bezárták a hír, karavánok, kereskedők terjesztették, akik ismét a szokásos útjaikon jöttek-mennek. Izraelben olyanok is akadtak, akik a legelvetemültebb árulónak tartották Illést, de ez a kisebbség meg volt győződve róla, hogy Jézabel majd ezt a métyelt is idejében eltávolítja, és akkor mindenhol ismét a béke lesz az úr. A hercegnő meg annak örült, hogy az egyik legadázabb ellenségből hűséges szövetséget csinált a sors.

Azután megint azt rebesgették, hogy újabb asszír támadás fenyeget, és ismét felépítették Akbar városfalait. Új védelmi rendszert dolgoztak ki, őrszemeket és helyőrségeket telepítettek Tírusz és Akbar közé; így, ha ostrom alá vennék valamelyik várost, a másik szárazföldön küldhetne segédcsapatokat, és tengeri úton gondoskodhatna élelmiszer-utánpótlásról.

A vidék szemlátomást felvirágzott: az új izraeli kormányzó szigorú vám- és áruellenőrzési rendszert vezett be, amely az írason alapult. Az akbari vénék figyelme mindenre kiterjedt, új módszerrel hajtották be az adókat, és akármilyen fennakadás támadt az ügyintézésben, türelemmel orvosolták.

Az asszonyok a földművelés meg a szövés közt osztották meg az idejüket. Amíg el voltak vágva a világtól, azt a kevés kelmedarábkát kellett felhasználniuk, ami megmaradt, és rávitte őket a kényszer, hogy új hímzésfajtá-

kat találjanak ki; amikor ismét megjelentek a kereskedők, elálmultak az újszerű mintázatok láttán, és sok hasonló munkát rendeltek.

A gyerekek megtanulták a bùbloszi írást. Illés biztos volt benne, hogy egyszer még hasznát veszik.

Mint aratás előtt minden, Illés most is minden délután kisétált a földkre, és hálát adott az Úrnak az utóbbi évek megszámlálhatatlanul sok áldásáért. Elnézte, hogy hordják az emberek a gabonával teli kosarakat, és hogy játszanak mindenfelé a gyerekek. Biccentett feléjük, és az emberek visszaköszöntek neki.

Mosolygó arccal odament ahoz a kőhöz, amely mellett, valamikor régen, egy agyagtáblát kapott, rajta azal a szóval, hogy „szerelem”. Illés naponta fölkereste azt a helyet, onnan nézte a naplementét, és felidézte minden együtt töltött pillanatukat.

És lón sok idő múltán, a harmadik esztendőben, az Úrnak beszéde Illéshez, mondván: Ménj el, mutasd meg magadat Ahábnak, és esót adok a föld színére.

Illés a kövön ülte úgy érezte, hogy megrázkódik körülötte a világ. Az ég elsötétült egy pillanatra, de hamarosan ismét kisütött a nap.

Látta a fényt. Az Úr angyala állt előtte.

– Mi történt? – kérdezte riadtan Illés. – Megbocsátott az Úr Izraelnek?

– Nem – válaszolt az angyal. – Azt kívánja, hogy térij vissza, és szabadítsd meg a népedet. Vele vívott harcod véget ért, most áldott meg az Úr. Megengedte, hogy az Ő munkáját folytasd ezen a földön.

Illés döbbenettel hallgatta.

– Éppen most, amikor ismét nyugtot talált a szívem?

– Emlékezz a tanításra, egyszer már megtanultad – felelte az angyal. – És jusszon eszedbe, mit mondott az Úr Mózesnek: *És emlékezzél meg az egész útról, amelyen hordozott téged az Úr [...], hogy megsanyargasson, és megpróbáljon téged, hogy nyilvánvaló legyen, mi van a te szívedben [...]. Hogy mikor eszel, és jól lakol, és szép házakat*

építesz, és lakozol azokban, és mikor a te barmaid és juhaid megsokasodnak [...]: Fel ne fuvalkodjék akkor a te szíved, és el ne felejthetél az Úrról, a te Istenedről [...].

Illés az angyalra nézett:

– Hát Akbar? – kérdezte.

– Majd nélküled is megél, mert hagyál örököst. Akbar még sokáig fennmarad.

Már el is tűnt az Úr angyala.

Illés és a fiú odaért az Ötödik Hegy lábához. Bozót verete föl az oltárkövek közét: a főpap halála óta senki sem járt oda.

– Menjünk föl – mondta Illés.

– Nem szabad.

– Igaz, nem szabad, de attól még nem veszélyes.

Kézen fogta a fiút, és elindultak a csúcs felé. Olykor megálltak, és visszanéztek a völgybe; az alattuk elterülő tájon mindenütt otthagya nyomát az aszály, és, az Akbar körüli művelt és öntözött földeket kivéve, olyan kegyetlen sivatagnak tetszett a vidék, amilyenek Egyiptom földjén vannak.

– Azt beszélik a barátaim, hogy visszajönnek az asszírok – mondta a fiú.

– Lehet, de így is érdekes volt megtennünk, amit tettünk; Isten ezt a módját választotta, hogy tanítson bennünket.

– Nem tudom, sokat törödik-e velünk – jegyezte meg a fiú. – Kevésbé szigorú is lehetett volna hozzánk.

– Bizonyára mászt is megpróbált, míg meg nem bizonyosodott róla, hogy nem hallgatunk a szavára. Túlságosan is beleszoktunk az életünkbe, és már nem olvastuk az Ő szavait.

– Hol vannak leírva azok a szavak?

– A világban, magad körül. Elég, ha figyelsz az életed eseményeire, már is észreveszed, hová rejt az Úr, a nap minden pillanatában, a szavait és az akaratát. Törekedj rá, hogy teljesítsd, amit kér: csakis azért vagy a világon.

– Ha megtalálom őket, felírom agyagtáblára.

– Jól teszed. De legelőször is a szívedbe írj; ott nem lehet elégetni vagy elpusztítani az írást, és akárhová megy, magaddal viheted az Úr szavait.

Mentek még egy darabig. Már jó közel jártak a felhőkhöz.

– Nem akarok továbbmenni – mondta a fiú, és a felhőkre mutatott.

– Nem tesznek kárt benned: hiszen csak felhők. Gyere velem.

Kézen fogta a fiút, és mentek tovább föl felé. Egyre mélyebben hatoltak a ködbe; a fiú odabújt Illéshez, aki hiába erőltette a beszélgetést, a fiú most már egyetlen szóval sem válaszolt. A csúcs csupasz sziklán lépkedtek.

– Menjünk vissza – kérte a fiú.

Illés nem akarta erőltetni; sok bajt és éppen elég félelmet élt át rövid életében ez a fiú. Engedett a kérésének, kijöttek a felhőből, és ismét meglátták odalent a völgyet.

– Egyszer majd keresd meg az akbari agyagtáblák között azt, amelyiket neked írtam. Az a címe, hogy „Útmutató a Fény Harcosának”.

– A fény harcosa vagyok hát – felelte a fiú.

– Tudod-e az én nevemet? – kérdezte Illés.

– *Felszabadulás*.

– Ülj le ide mellém – mondta Illés, és egy sziklára mutatott. – Nem szabad elfelejtenem a nevemet. Folytatnom kell a munkámat, még akkor is, ha legszívesebben veled maradnék. Azért építettük újjá Akbart: általa kellett megtanulnunk, hogy tovább kell menni, nem számít, milyen nehéz feladatnak tetszik.

– Vagyis elmégy.

– Honnan tudod? – kérdezte Illés meglepődve.

– Tegnap este ezt írtam az egyik agyagtáblára. Valami ezt súgta, talán anyám, talán egy angyal. De már amúgy is éreztem a szívemben.

Illés megsimogatta a gyerek fejét.

– Olvasni tudsz Isten akaratában – mondta elégedetten. – Semmit sem kell hát elmagyaráznom.

– Én a szomorúságot olvastam ki a szemedből. Nem volt nehéz. Néhány barátom is észrevette.

– Az a szomorúság, amelyet a szemben olvastatok, a történetem része. De csak egy kis része, nem tart néhány napnál tovább. Holnap, ha majd útnak indulok Jeruzsálem felé, már nem lesz olyan erős, mint az előtt, aztán pedig fokozatosan elenyészik. A szomorúság sem marad meg örökkel, ha arrafelé tartunk, ahová mindenig is eljutni kívántunk.

– Mindig el kell menni?

– Mindig tudni kell, mikor ér véget az élet egy-egy korszaka. Ha mindenáron időzni akarsz benne, a kelleténel is tovább, akkor már se öröömöt, se értelmet nem találsz a maradékban. Még az is előfordulhat, hogy az Úr ráz föl a tehetetlenségedből.

– Szigorú a te Urad.

– Csak a kiválasztottakhoz.

Illés lenézett Akbarra. Igen, Isten néha nagyon szigorúan bánik velünk, de sosem mér nagyobb megpróbáltatást ránk, mint amekkorát el tudunk viselni: a fiú nem tudta, hogy a hegyen látogatta meg az angyal Illest, és ott tanulta meg tőle a próféta, hogyan hozza vissza a fiút a halából.

– Hiányozni fogok neked? – kérdezte Illés.

– Azt mondtad, hogy elenyészik a szomorúság, ha előre tekintünk – felelte a fiú. – Még sokat kell dolgoznunk, hogy Akbar olyan szép legyen, ahogy anyám megérdelemli. Ott sétál a saját utcáin.

– Gyere föl ide, ha szükséged van rám. És tekints Jeruzsálem felé: ott leszek, és azon fáradozom majd, hogy értelmet adjak a nevemnek, annak, hogy *Felszabadulás*. Örökre össze van kötve a szívünk.

– Ezért hoztál föl az Ötödik Hegyre? Hogy láthassam Izraelt?

– Hogy láthasd a völgyet, a várost, a többi hegyet,

sziklákat és felhőket. Az Úrnak az a szokása, hogy helyekre parancsolja föl a prófétáit, ha szólni kíván hozzájuk. Én sosem értettem, miért teszi, de közben már megletem a választ: ha magasan vagyunk, minden kicsinek láthatunk. Akkor már nem fontos a dicsőségünk, szomorúságunk. Nyeréségünk és veszteségünk egyaránt odalent marad. A hegycsúcsáról látod azt is, hogy milyen nagy a világ, és milyen tágas a szemhatár.

A fiú körülözött. Az Ötödik Hegy tetejéről a tíruszi partokat mosó tenger illatát is érezte. És hallotta az Egyiptom felől süvitő sivatagi szelet.

— Egyszer majd én fogom kormányozni Akbart — mondta Illésnek. — Tudom, mi a nagy benne, de minden apró zugát is ismerem. Tudom, mit kell megváltoztatni rajta.

— Akkor hát változtasd meg. Ne engedj a mozdulatlanságnak.

— Isten nem választhatta volna valami jobb módját, hogy mindezt megértesse velünk? Volt úgy, hogy valósággal rossznak gondoltam Ót.

Illés csak hallgatott. Eszébe jutott, miről beszélgetett sok-sok ével azelőtt a lévitával, míg arra vártak, hogy Jézabel katonái megtalálják és megöljék őket.

— Lehet-e Isten rossz? — kérdezte megint a fiú.

— Isten mindenható — válaszolta Illés. — Mindent megtehet, és semmi sem tilos neki, mert ha nem így lenne, volna valaki nála nagyobb és hatalmasabb, aki korlátozná bizonyos dolgokban. Csakhogy akkor én azt a hatalmasabbat szeretném imádni és tisztelni.

Várt egy kicsit, hogy a fiú jól megértse szavai értelmét. Aztán így folytatta:

— Végtelen hatalmából azonban az következik, hogy Ó csak a jó gyakorlását választotta. Mire végigéljük egész történelmünket, látni fogjuk, hogy sokszor Rossznak álcázza magát a Jó, de azért továbbra is Jó, és annak a tervnek része, amelyet Ó alkotott meg az emberiségek számára.

Illés kézen fogta a fiút, és szótlanul hazatértek.

Aznap éjjel a fiú Illést átölelke aludt. Pirkadatkor Illés óvatosan, hogy föl ne ébressze, lefejtette magáról a fiú karjait.

Azután fölvette az egyetlen ruháját, és kilépett a házból. Útközben fölvett egy botot a földről, és arra támaszkodva haladt tovább. Nem is akart többé megválni tőle: Istennel vívott harcára, Akbar pusztulására és újjáépítésére emlékeztette.

Vissza se nézett, csak elindult Izrael felé.

Öt év múlva Asszíria ismét előzönlötte az országot, ezúttal gyakorlottabb hadsereggel és jobb hadvezérekkel. Egész Fönícia az idegen hódító kezére került, kivéve Tíruszt és Sareptát, amelyet lakói Akbar néven ismertek.

A fiúból férfi lett, később a város kormányzója, akit igen bölcs embernek tartottak a kortársai. Öregen, szerettei körében halt meg, és utolsó leheletéig azt hajtogatta, hogy „szépenek és erősnek kell megtartani a várost, mert annak utcáin most is ott sétál az ő édesanya”. Csak Sénahérib asszír királynak sikerült elfoglalnia Tíruszt és Sareptát Kr. e. 701-ben, csaknem százhatvan ével a könyvünkben elbeszélt események után.

Attól fogva azonban a föníciai városok soha többé nem tudták visszaszerezni egykor jelentőségüket, és számos — újbabiloni, perzsa, makedón, szelekida, végül római — megszállást értek meg. Így is fennmaradtak azonban egészen napjainkig, mert, ahogy a régi hagyomány tanítja, az Úr nem véletlenül választja ki azokat a helyeket, amelyeket be kíván népesíteni. Tírusz, Szidon és Babilon most is Libanon része, az pedig még ma is csatater.

Illés visszatért Izraelbe, és összehívta a prófétákat a Kármel hegyére. Ott azt mondta, hogy álljanak két csoportba: egyfelől azok, akik Baált imádják, másfelől azok, akik az Urban hisznek. Az angyal útmutatása szerint, Baál követői egy tul-kot kaptak, és Illés felszólította őket, hogy hívják az ő istenüket, és kérjék, hogy fogadja el az áldozatukat. Így meséli a Biblia:

Mikor pedig már dél lett, elkezdte őket gúnyolni Illés, azt mondván: Kiáltatok hangosabban, hiszen isten! Talán elmélkedik vagy félrement, vagy úton van, vagy talán aluszik, és felserken.

És elkezdtek hangosan kiabálni, és az ő szokásuk szerint késekkel és borotyákkal metélték magokat, míg csak ki nem csordult a vérök. [...] de akkor sem lett se szó, se felelet, se meghallgattatás.

Illés ekkor fogta a tulkot, amelyet ő kapott, és az Úr angyalának szavait követve elhészítette a saját áldozatát. Akkor alászálla az Úr tüze, és megemészte az égoál-dozatot, a fát, a köveket és a port [...]. Nem sokára bőséges eső hullott a földre, és ezzel véget ért a négy éve tar-tó aszály.

És akkor mindenkit kitört a belváros. Illés elfogatta, és meg-ölette azokat prófétákat, akik elárulták az Urat, közben Jézabel őt kerestette mindenhol, hogy végezzen vele. Ő azon-ban az Ötödik Hegy Izraelhez közelebb eső, nyugati védékére menekült.

A szírek előzönlötték az országot, és megölték Aháb királyt, a tíruszi hercegnő férjét, mégpedig egy találomra kilőtt nyílvesszővel, amely a király páncéljának redőjébe fűródott. Jézabel a palotájába menekült, majd, több zendülést, kor-mányzók tündökösét, majd bukását átvézelve, mégis kézre került. Nem adta meg magát az elfogására küldött emberek-nek, inkább levetette magát az ablakból.

Illés az élete végéig a hegyen maradt. A Biblia szerint, egy délután, amikor Illés éppen Elizeus prófétával, maga vá-lasztotta utódjával beszélgetett, egy tüzes szekér tüzes lo-vakkal elválasztá őket egymástól. És felméne Illés a szél-vészbén az égbe.

Csaknem nyolcszáz esztendő múlva, Jézus magához veszi Pé-tert, Jakabot és Jánost, és felviszi őket egy hegyre. Máté evan-gélista meséli, hogy Jézus elváltozék előttük, és az ő orcája ragyog valá, mint a nap, ruhája pedig fehér lőn, mint

a fényesség. És íme megjelenék őnek Mózes és Illés, akik beszélnek vala ővele.

Jézus azt kéri az apostoluktól, hogy senkinek se szóljanak erről a látomásról, amíg fel nem támad az embernek *Fia a halálból, ők azonban azt felelik, hogy ez csak akkor lehetséges, ha Illés előbb visszatér.*

Máté így beszeli el a történet végét:

És megkérdezék őt az ő tanítványai, mondván: Miért mondják tehát az írástudók, hogy előbb Illésnek kell el-jönnie?

Jézus pedig felelven monda nékik: Illés bizony eljő előbb, és minden helyreállít.

De mondóm néktek, hogy Illés immár eljött, és nem ismerék meg őt, hanem azt mivelék vele, amit akarának. [...]

Ekkor megértették a tanítványok, hogy Keresztelő Jánosról szóla nékik.